

सानीभेरी गाउँपालिका

गाउँ वस्तुगत बिबरण २०७८ (Village Profile 2021)

Digital Profile: www.sanibheri.digitalprofile.com.np
को पुस्तिका प्रति

सानीभेरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सिम्ली, कर्णाली प्रदेश, रुकुम (पश्चिम)
२०७८

दस्तावेज: सानीभेरी गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरण २०७८

प्रकाशक: सानीभेरी गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय, सिम्ली, रुकुम (पश्चिम)
<http://sanibherimun.gov.np>

सर्वाधिकार: प्रकाशकमा

परामर्शदाता: **Centre for Sustainable Development Studies Pvt. Ltd.,
Lalitpur**

© फोटो प्रकाश राई

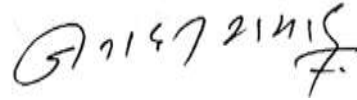
शुभकामना मनतव्य

ऐतिहासिक दशवर्षे जनयुद्ध र जनआन्दोलनको जगमा स्थापित संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालका जनताका प्रतिनिधिहरूले बनाएको नेपालको संविधान २०७२ को भावना अनुरूप देशमा तीन तहको सरकारको व्यवस्था स्थापना भई देश सुखी नेपाली, सम्बृद्ध नेपाल बनाउने अभियानमा अगाडी बढेको छ । देशमा सम्बृद्धिका लक्ष्य प्राप्तिको लागि स्थानीय सरकार संचालन गर्न आवश्यक पर्ने ऐन २०७४ निर्माण गरी स्थानीय विकास निर्माणका अधिकांश जिम्मेवारीहरू स्थानिय सरकारहरूलाई दिइएको छ ।

यसै सन्दर्भमा स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरको विकासका लागि आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नु पर्ने र प्रभावकारी कार्यन्वयणको लागि स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ च, ड, थ र त्यसरी नै दफा १२ को ख मा गाउँपालिका को अधिकार क्षेत्रमा तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था गरेको छ । त्यसैगरी गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ ले सूचना प्रविधिमा आधारित वस्तुस्थिति विवरण संकलन, भण्डारण, प्रसोधन र विश्लेषणका आधारमा वस्तुस्थिति विवरण प्रकाशन र अद्यावधिक कार्यमा एकरूपता र स्तरीयता कायम गर्न स्तरीय ढाँचा, औजार र प्रकृया स्पष्ट पारेकोले यही नीतिगत र कानूनी आधारमा गाउँपालिकाको समष्टिगत विकासको लागि "गुणस्तरीय शिक्षा, दीगो स्वस्थ्यसेवा र भौतिकपूर्वाधार - समृद्ध गाउँपालिका खुसी जनताको लागी कृषि-पशुपर्यटन विकास र रोजगार-" भन्ने गाउँपालिकाको नारा ,दूरदृष्टि लक्ष्य र उद्देश्य हाँसिल गर्न वस्तुस्थिति विवरणले महत्वपूर्ण भूमिका खेल्ने विश्वास लिएको छु ।

वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनावद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउनु, गाउँ विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गरी गाउँपालिकाको समग्र स्थिति झल्किने वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नु, गाउँपालिकाको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण तयार गर्नु, संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुस्थिति विवरण (Digital Profile) तयार गरी हार्ड कपी र अनलाईनबाट गाउँपालिकाको सम्पूर्ण तथ्यांक हेर्न सकिने र घटना दर्ता प्रणाली मार्फत तथ्यांकहरू सधै नवीकृत गर्न सकिने प्रणालीको स्थापना गर्न सानीभेरी गाउँपालिका लागिपरेको हुनाले म रूकुम (पश्चिम) जिल्लाको निर्वाचित जनप्रतिनिधी र नेपाल सरकारको अर्थमन्त्रीको हैसियतले खुसी ब्यक्त गर्दै धन्यवाद दिन चाहन्छु ।

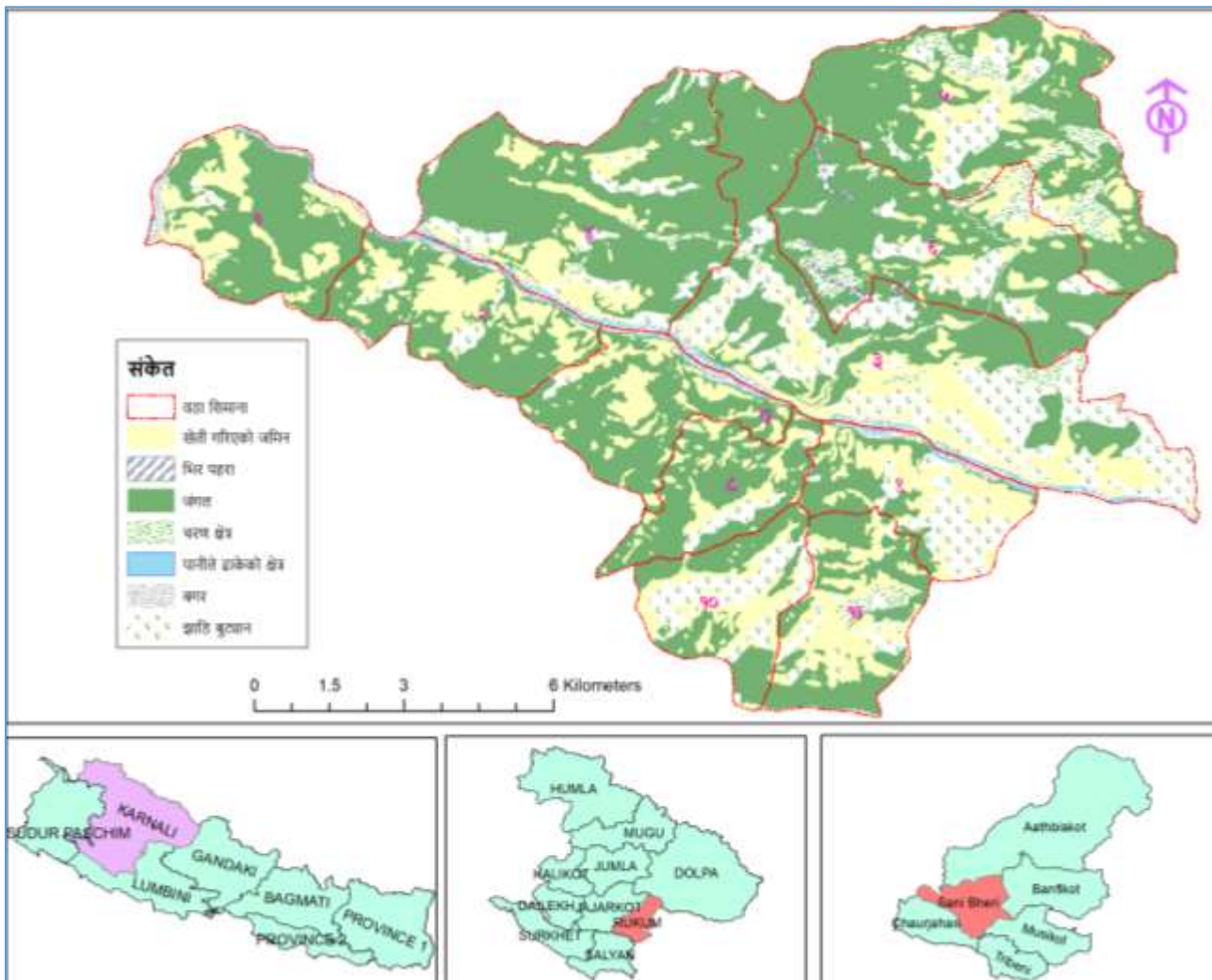
अन्त्यमा, वस्तुस्थिति विवरण (Digital Profile) ले सानीभेरी गाउँपालिकाको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थितिको समग्र बहुआयम पक्षलाई अध्ययनगरी बिगतका कमजोरी बाट पाठ सिक्ने ,वर्तमान संभावना रहेको धरातलमा टेकेर आवधिक योजना र मध्यकालिन खर्च संरचना सहितको गाउँपालिकाको नारा र भावि दूरदृष्टी लक्षलाई समय भित्रै हाँसिल गर्ने प्रयास गरौस् भन्ने मेरो शुभकामना रहेको छ । यो वस्तुस्थिति विवरण निर्माणमा संलग्न हुनुहुने गापा निर्वाचित जनप्रतिनिधिरहराराजनितिक , ,दलका प्रतिनिधिरहराष्ट्रसेवक कर्मचारीहरू सहित सबै विज्ञ तथा सहजकर्ताहरूलाई धन्यवाद तथा शुभकाना व्यक्त गर्दछु ।

.....

जनार्दन शर्मा
मन्त्री,
अर्थ मन्त्रालय नेपाल सरकार

सानीभेरी गाउँपालिकाको राजनितिक नक्शा

श्रोत: स्थानीय तह पुनर्संरचना आयोगको प्रतिवेदन २०७३

सानिभेरी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय

सिम्ली(पश्चिम) रुकुम,
कर्णाली प्रदेशनेपाल,

☎सम्पर्क: ९८५७८२४२५३

Email: info@sanibherimun.gov.np

प्रकाशकीय मनतव्य

दशबर्षे जनयुद्ध र जनआन्दोलनको बलमा स्थापित संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको जनताका प्रतिनिधिहरूले निर्माण गरेको नेपाल संविधानको भावना अनुरूप देशमा सङ्घीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र नेपालको मूल संरचना संघ, प्रदेश र स्थानीय तह हुने र तीनै तहले संविधान र कानून बमोजिम राज्यशक्तिको प्रयोग गर्ने, संघ, प्रदेश र स्थानीय तहले आफ्नो अधिकार क्षेत्र भित्रको विषयमा कानून बनाउने, नीति तथा योजना तयार गर्ने, वार्षिक बजेट बनाउने, सोको कार्यान्वयन र नतिजा मापन गर्ने व्यवस्था गरेको छ । स्थानीय सरकार संचालन ऐन, २०७४ ले गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरको विकासका लागि आफ्नो अधिकार क्षेत्रभित्रका विषयमा आवधिक, वार्षिक, रणनीतिक क्षेत्रगत मध्यकालिन तथा दीर्घकालिन विकास योजना बनाई लागू गर्नु पर्ने र यसलाई प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सहयोग हुनेगरी गाउँपालिकाले तथ्याङ्क संकलन र अद्यावधिक गर्ने कानूनी व्यवस्था रहि आयको छ ।

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ को दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका को अधिकार क्षेत्रमा तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने व्यवस्था अन्तरगत- जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ । त्यसरी नै दफा १२ को ख मा वडा कार्यालयहरूको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत वडा कार्यालयले निजी घर तथा परिवारको लगत राख्नु पर्ने उल्लेख छ । स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७५, (परिमार्जित) मा गाउँपालिकाले वार्षिक योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण तयार र अद्यावधिक गरी आफ्नो वेवसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्नु भनि प्रष्ट्याएको छ । गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ ले सूचना प्रविधिमा आधारित वस्तुस्थिति विवरण संकलन, भण्डारण, प्रसोधन र विश्लेषणका आधारमा वस्तुस्थिति विवरण प्रकाशन र अद्यावधिक कार्यमा एकरूपता र स्तरीयता कायम गर्न स्तरीय ढाँचा, औजार र प्रकृया सम्बन्धमा प्रष्ट पारेको हुनाले यही नीतिगत र कानूनी आधारमा गाउँपालिका सरकारको समष्टिगत विकासको लागि गुणस्तरिय शिक्षा" दीगो स्वास्थ्यसेवा र भौतिकपूर्वाधार - समृद्ध गाउँपालिका खुसी

जनताको लागी कृषि-पशुपर्यटन विकास र रोजगार-" भन्ने ऐतिहासिक नारा ,दुरदृष्टि, लक्ष्य, उद्देश्य, रणनीति तथा कार्यनीति र प्रमुख कार्यक्रम कार्यन्वयणमा वस्तुस्थिति विवरणले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने छ ।

वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनाबद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउनु, गाउँ विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गरी गाउँपालिकाको समग्र स्थिति झल्किने वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नु, गाउँपालिकाको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण तयार गर्नु, गाउँपालिका कार्यालय र मातहतका विषयगत कार्यालय/शाखा र सरकारी तथा गैरसररी सामाजिक संघ/संस्थाहरुको संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नु, गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउनु, गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिक/रणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउनु गाउँपालिका वस्तुस्थिति विवरणले महत्वपूर्ण भुमिका खेल्ने छ ।

देशमा लामो राजनितिक अस्थिरता पछि संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्रात्मक नयाँ राजनितिक प्रणाली र शासन व्यवस्थामा समग्र देशले अभ्यास गरिरहेको सन्दर्भमा यस सानीभेरी गाउँपालिकाको समग्र विकासलाई व्यवस्थित गर्न पनि एक चुनौतिकै विषय बनेको छ । तथ्यांकमा आधारित योजना र योजनाबद्ध विकासको प्रणाली स्थापना गर्न सके मात्र यस्ता चुनौतिलाई पार गर्न सकिने तथ्य महशुस गरी यस गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरण (Digital Profile) तयार गरी हार्ड कपी र अनलाईनबाट गाउँपालिकाको सम्पूर्ण तथ्यांक हेर्न सकिने र घटना दर्ता प्रणाली मार्फत तथ्यांकहरु सधै नवीकृत गर्न सकिने प्रणालीको स्थापना हुनु गाउँपालिकाको लागि गौरवको विषय बनेको छ ।

अन्त्यमा, गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरण (Digital Profile) तयारीको कार्यमा सहयोग र परामर्श प्रदान गर्नुहुने गाउँ कार्यपालिका सदस्य ज्यूहरु, गाउँपालिका कार्यालय तथा विषयगत शाखाका प्रमुख कर्मचारी ज्यूहरु, स्थानीय राजनीतिक दलका प्रतिनिधि ज्यूहरु, नागरिक समाज शिक्षक बुद्धिजीविका प्रतिनिधि ज्यूहरु, सुरक्षा तथा संचार कर्मिका प्रतिनिधि ज्यूहरु, परामर्शदाता सेन्टर फर सस्टेनेबल डेभलपमेन्ट स्टडिज प्रा.लि ., ललितपुरको टिम तथा प्रमुख विषयविज्ञ प्रकाश राई ज्यू, लक्षित वर्ग तथा सरोकारवालाको प्रतिनिधित्व सुनिश्चित गरी सानीभेरी गाउँपालिकाको डिजिटल प्रोफाइल निर्माण गरिएकोले सबै प्रतिनिधि ज्यूहरुप्रति धन्यवाद तथा आभार प्रकट गर्दछु ।

.....

नर बहादुर पुन
अध्यक्ष
सानीभेरी गाउँपालिका रुकुम (पश्चिम)

सानीभेरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सिम्ली, रुकुम (पश्चिम)
कर्णाली प्रदेश

मन्तव्य

.....
ईन्दिरा ओली
उपाध्यक्ष
मिति:

सानीभेरी गाउँपालिका
गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय
सिम्ली, रुकुम (पश्चिम)
कर्णाली प्रदेश

मन्तव्य

.....
भुपालसिं विष्ट
नि. प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत
मिति:

शब्द संक्षेप

आ.व.	:	आर्थिक वर्ष
आर सि.सि. (RCC)	:	Reinforced Cement Concrete
एफ. Pd (FM)	:	Frequency Modulation
कि.मि.	:	किलोमिटर
गाविस	:	गाउँ विकास समिति
गापा	:	गाउँपालिका
भो.पु.	:	भोलुङ्गे पुल
नं.	:	नम्बर
वि.सं.	:	विक्रम सम्बत
मावि	:	माध्यमिक विद्यालय
मि.	:	मिटर
रु.	:	रुपैयाँ
लैससास	:	लैंगिक समता तथा सामाजिक समावशीकरण
हे.	:	हेक्टर
हेअ (HA)	:	Health Assistant

विषय सूची

परिच्छेद १: परिचय	१
१.१ पृष्ठभूमि	१
१.२ उद्देश्य	२
१.३ कानुनी तथा नीतिगत आधारहरू	३
१.४ तयारीका चरण	४
१.५ वस्तुस्थिति विवरणको सीमा	७
परिच्छेद २: गाउँपलिकाको संक्षिप्त परिचय	८
२.१ परिचय	८
२.२ भौगोलिक अवस्थिति	८
२.३ भूउपयोग अवस्था तथा हावापानी	८
२.४ राजनितिक अवस्था	९
२.५ प्राकृतिक सम्पदा तथा पर्यटन	१०
२.६ जनसंख्या तथा जातिगत संरचना	१०
परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था	११
३.१ जनसंख्या बितरण	११
३.२ जनघनत्व	१२
३.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण	१२
३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण	१३
३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण	१३
३.६ जातजातिका आधारमा घरधुरी विवरण	१४
३.७ जातजाती अनुसार जनसंख्या विवरण	१४
३.८ घरमुली विवरण	१५
३.९ बसोबासको अवस्था सम्बन्धी विवरण	१६
३.१० बिगत पाँच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण	१७
परिच्छेद ४: आर्थिक बिकास क्षेत्र	१८
४.१ आर्थिक क्षेत्रको अवस्था विश्लेषण	१८
४.२ आर्थिक क्षेत्रको अवस्था	१८
४.२.१ प्रमुख पेशाअनुसार जनसंख्या	२०
४.२.२ प्राविधिक तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण	२०
४.३ सिंचाई सुविधासम्बन्धी विवरण	२२
४.४ कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्वसम्बन्धी विवरण	२२
४.४.१ जग्गाको आधारमा घरपरिवार विवरण	२३

४.४.१ जग्गाको आधारमा घरपरिवार विवरण	२३
४.४.२ उपयोग गरिएको जमिनको अवस्था.....	२४
४.४.३ कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण.....	२४
४.४.४ दलहन उत्पादनको अवस्था.....	२५
४.४.५ तेलहन उत्पादनको अवस्था	२५
४.४.५ नगदेबाली उत्पादनको अवस्था	२६
४.४.६ फलफुल उत्पादनको अवस्था	२६
४.४.७ खाद्यान्न आत्म निर्भरताको अवस्था	२७
४.४.८ कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन	२७
४.४.९ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा.....	२८
४.५ पशुपालनको अवस्था.....	२८
४.५.१ दुधजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था	२९
४.५.२ मासुजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था.....	२९
४.५.३ मासुजन्य पंक्षीपालनको अवस्था.....	३०
४.५.४ मौरी पालनको अवस्था	३०
४.५.५ पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा	३१
४.६ उद्योग तथा व्यवसाय	३१
४.६.१ व्यापार र व्यवसायसम्बन्धी विवरण	३१
४.६.२ उद्योग सम्बन्धी विवरण	३२
४.७ पर्यटन विकास.....	३२
४.७.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण	३३
४.७.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्टसम्बन्धी विवरण.....	३३
४.८ बैंक तथा बित्तीय संस्थासम्बन्धी विवरण.....	३३
४.८.१ बैंकमा खाता हुने घरधुरीको विवरण.....	३४
४.९ व्यावसायिक सीपमूलक तालिम लिनेहरूको विवरण	३५
४.१० पारिवारिक खर्च तथा आम्दानी	३६
४.१०.१ शिर्षकअनुसार वार्षिक आम्दानीको विवरण	३६
४.१०.२ शिर्षकअनुसार वार्षिक खर्चको विवरण.....	३६
४.१०.३ ऋण लिने घरधुरीको विवरण.....	३७
परिच्छेद ५: सामाजिक बिकास क्षेत्र	३८
५.१ सामाजिक बिकास क्षेत्रको अवस्था	३८
५.१.१ सामजिक बिकास क्षेत्रको समग्र अवस्था.....	३८
५.२ शिक्षा तथा मानवसंसाधन	४०
५.२.१ साक्षरताको अवस्था.....	४१
५.२.२ शैक्षिक संस्थासम्बन्धी विवरण	४३
५.२.३ विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण.....	४४
५.२.४ विद्यालयको भौतिक अवस्था	४४
५.२.५ शिक्षकको विवरण	४४
५.२.६ विद्यार्थी भर्ना तथा निरन्तरता	४५
५.२.७ सिकाई उपलब्धी दर.....	४६

५.२.८ आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने.....	४६
५.२.९ छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा र प्राविधिक शिक्षाको अवस्था.....	४७
५.२.१० लक्षित छात्रवृत्ति तथा अन्य सुविधासम्बन्धी विवरण	४७
५.३ स्वास्थ्य तथा पोषण	४८
५.३.१ स्वास्थ्य संस्था तथा सेवा सम्बन्धीविवरण	४८
५.३.२ दर्बन्दी तथा कार्यरतस्वास्थ्य कर्मीको अवस्था	४८
५.३.३ स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच.....	४९
५.३.४ परिवारका सदस्यहरुको स्वास्थ्य अवस्था.....	४९
५.४ खानेपानी तथा सरसफाई.....	५०
५.४.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरधुरी.....	५०
५.४.२ शौचालय प्रयोगको अवस्था	५१
५.५ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण	५१
५.६ वैवाहिक स्थिति	५२
५.७ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम विवरण	५२
५.८ युवा तथा खेलकुद.....	५३
५.९ सामाजिक सुरक्षा	५४
परिच्छेद ६: भौतिक पूर्वाधार विकास क्षेत्र	५५
६.१ पृष्ठभूमि.....	५५
६.२ सडक तथा यातायात	५६
६.३ पुलपुलेसा	५६
६.३.१ झोलुङ्गे तथा पक्की सम्बन्धी विवरण	५६
६.३.२ पुलहरुको अवस्था	५७
६.४ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा.....	५७
६.४.१ खाना पकाउने इन्धनको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी	५८
६.४.२ बत्तीको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी विवरण.....	५८
६.५ आधुनिक सुविधामा पहुँचको अवस्था	५९
६.६ आवास तथा भवन	६०
६.६.१ घरको जगको आधारमा घरधुरी	६०
६.६.२ छानोका आधारमा घरधुरी विवरण.....	६१
६.७ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन.....	६२
६.८ सूचना तथा सञ्चार	६२
परिच्छेद ७: वन, वातावरण तथा बिपद् व्यवस्थापन.....	६४
७.१ पृष्ठभूमि.....	६४
७.२ जैविक विविधतासम्बन्धी विवरण.....	६५
७.३ भू तथा जलाधार क्षेत्र	६६
७.४ विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापन.....	६७
६.४.१ खुला तथा सार्वजनिक स्थल विवरण	६७

७.४.२ भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण	६७
परिच्छेद ८: संस्थागत बिकास तथा सुशासन	६९
८.१ पृष्ठभूमि	६९
८.२ संस्थागत बिकास तथा सुशासन क्षेत्रको समग्र अवस्था	६९
८.३ संस्थागत क्षमता बिकास	७०
८.३.१ गाउँपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा	७०
८.३.२ गाउँसभा पदाधिकारीको विवरण	७२
८.३.३ गाउँ कार्यपालिका कर्मचारीको विवरण	७२
८.३.४ स्थानीय ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदडहरू	७४
८.३.५ सामुदायिक संस्था तथा समुह विवरण	७४
८.४ योजना व्यवस्थापन	७४
८.५ बित्तीय श्रोत परिचालन	७५
८.५.१ बित्तीय अवस्था	७५
८.५.२ बिगतमा प्राप्त स्रोतको अवस्था	७५
अनुसूची १: श्रोत नक्शाहरू	७७

परिच्छेद १: परिचय

स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले स्थानीय तहको योजना तर्जुमा प्रकृत्यालाई तथ्यपरक गराउन हरेक वर्ष वार्षिक बजेट तथा योजना तर्जुमा गर्नपूर्व गाउँपालिकाको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक, पूर्वाधार लगायत क्षेत्रको स्थिति झल्काउने तथ्याङ्क सहितको वस्तुस्थिति विवरण (Profile) तयार वा अद्यावधिक गर्नुपर्ने व्यवस्था गरेको छ । वस्तुस्थिति विवरण गाउँपालिकाको समग्र पक्षको यथार्थ अवस्थाको जानकारी गराउने गरी तयार गरिएको सूचनाको एकीकृत दस्तावेज हो । सानीभेरी गाउँपालिकाको वास्तविकता झल्काउने वस्तुस्थिति विवरणको तयारी गर्न संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयबाट जारी गरिएको गाउँनगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ मा व्यवस्था भएको ढाँचा र विधिको अनुसरण गरिएको छ । स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ को दफा १२ को ख मा वडा कार्यालयहरूको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत वडा कार्यालयले निजी घर तथा परिवारको लगत राख्नु पर्ने उल्लेख छ । यस आवश्यकतालाई मध्यनजर गरी सानीभेरी गाउँपालिकाको Web-based Digital Profile तयार गरिएको छ, जस्लाई गाउँपालिकाको वेबसाइट <https://www.sanibherimun.gov.np> मा गई डिजिटल प्रोफाइल मा हेर्न सकिन्छ वा <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/> मा गई हेर्न सकिने गरी तयार भएको छ । यस परिच्छेदमा Digital Profile तयारीको पृष्ठभूमि, उद्देश्य, नीतिगत तथा कानूनी आधार, तयारी विधि तथा प्रक्रिया र सीमालाई समावेश गरिएको छ ।

१.१ पृष्ठभूमि

नेपालमा संघ, प्रदेश र स्थानीय तह गरी तीन तहको सरकारको व्यवस्था संविधानले गरेको छ । जस मध्ये जनताको सबैभन्दा नजिकको सरकारको रूपमा गाउँपालिलाई स्थापित गरिएको छ । जनताका हरेक आवश्यकता नजिकबाट प्राप्त हुने गरी स्वायत्तताको उच्चतम अभ्यास तथा विकेन्द्रीकरणको माध्यमद्वारा स्थानीय शासन सक्रिय सहभागिता, उच्च जवाफदेहिता, पारदर्शिता र उत्तरदायित्व कायम गरी सेवा प्रवाहमा प्रभावकारीताको अपेक्षा गरिएको छ । विकास प्रक्रियालाई द्रुततर तुल्याई जनअपेक्षाको सम्बोधन गर्ने ऐतिहासिक जिम्मेवारी स्थानीय सरकारको काँधमा आएको छ । तीन तहका सरकार बीच अन्तरसम्बन्ध स्थापनाका लागि सहकारीता, समन्वय र सहअस्थित्वको सिद्धान्तका आधारमा संचालन हुने स्थानीय शासन प्रक्रियामा जनसहभागिता र साझेदारीको मर्मलाई समेत उच्च महत्व दिइएको छ । जन आकांक्षाको सम्बोधन गर्न विकास प्रकृत्यालाई चुस्त र सेवा प्रवाहलाई छिटो, छरितो र प्रभावकारी बनाउन नीतिगत तथा व्यवहारिक अभ्यासहरू अगाडी बढि रहेका छन् ।

हालको परिवर्तित परिवेशमा स्थानीय सरकारले संविधानतः विभक्त अधिकारको अधिनमा रही विकास प्रक्रियामा दिगोपना सहित सुशासन र समृद्धिका लागि अर्थपूर्ण पहल गर्न जरुरी छ ।

जनताको सहभागिता र अपनत्व रहने गरि निर्वाचित पदाधिकारीको कुशल नेतृत्वमा शासन संचालन र दिगो विकास प्रकृत्यालाई संस्थागत गर्नु आवश्यक छ । जनतामा स्वायत्तताको महसुस हुने गरी स्थानीय सरकारका गतिविधीहरूबाट न्याय, समानता र समावेशीताको मर्मलाई जीवन्त तुल्याउने अपेक्षा गरिएको छ । मानविय, आर्थिक तथा भौतिक श्रोतको सिमितताको चुनौतिका बाबजुद उर्लदो जनआकांक्षा र जनविश्वासको सही व्यवस्थापनमा अपेक्षित नतिजा हासिल गर्न स्थानीय तहको वास्तविकता झल्किने तथ्यांक महत्वपूर्ण आधारका रुपमा रहन्छ ।

सेवा प्रवाहमा चुस्तता र विकास प्रक्रियालाई यथोचित गति प्रदान गर्न खण्डिकृत र क्षेत्रगत सूचना सहितको वस्तुस्थिति विवरण हरेक स्थानीय तहले तयार गर्न आवश्यकता छ । ऐतिहासिक रुपमा हेर्दा सातौं आवधिक योजनाले हरेक जिल्लाले विकासका संभावना र स्रोतको आवश्यक सूचना हासिल गर्न आर्थिक, सामाजिक र भौगोलिक क्षेत्र समेटिएको वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नुपर्ने कुरालाई महत्व दिएको थियो । दशौं आवधिक योजनाले तत्कालिन (स्थानीय निकाय) गाविस तथा नगरपालिकाका सन्दर्भमा वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नुपर्ने कुरालाई स्थापित गरेको थियो । स्थानीय स्वायत्त शासन ऐन, २०५५ र तत्सम्बन्धी नियमावली लागु भएपछि सोहि व्यवस्था अनुसार तत्कालिन स्थानीय निकायमा वस्तुस्थिति विवरण तयारी नियमित रुपमा अगाडी बढेको थियो ।

नेपालको संविधानले एकल अधिकारको रुपमा स्थानीय तथ्याङ्कको व्यवस्थापनको जिम्मेवारी स्थानीय तहलाई दिएको छ । संघीय कानूनका रुपमा रहेको स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ र स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन २०७४ ले वस्तुस्थिति विवरण तयारीलाई महत्वका साथ प्रस्तुत गरेको छ । नेपाल सरकारले गाउँ तथा नगर क्षेत्रको समग्र वस्तुस्थिति झल्किने वस्तुस्थिति विवरणको ढाँचा तयार गरी उपलब्ध गराइ यथासक्य छिटो तयार गर्न पत्राचार गरिसकेको अवस्थामा यसरी तयार हुने वस्तुस्थिति विवरणले स्थानीय तहमा तर्जुमा हुने योजनाका लागि सूचनाको आधार तयार गर्न महत्वपूर्ण हुनेछ । उपलब्ध कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्थाका साथसाथै सरोकारवालासँगको परामर्श र विगतका सफल अभ्यासको आधारमा तयार गरिएको वस्तुस्थिति विवरणले गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, आन्तरिक स्रोत परिचालन तथा योजनावद्ध विकासमा टेवा पुऱ्याउने विश्वास गरिएकोछ ।

१.२ उद्देश्य

गाउँ क्षेत्रको विकासको विद्यमान अवस्था, संभावना र स्रोतको सम्बन्धमा आवश्यक सूचना व्यवस्थापन गर्न गाउँपालिकाको समग्र स्थिति झल्किने वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्नु यस प्रतिवेदनको प्रमुख उद्देश्य हो । यसका विशेष उद्देश्य देहायअनुसार रहेका छन् ।

- गाउँपालिकाको जनसांख्यिक, भू-जैविक, भौतिक, मानविय, आर्थिक, सामाजिक, वातावरण र संस्थागत क्षेत्रको विषयगत र वस्तुगत स्थिति चित्रण हुने गरी वस्तुस्थिति विश्लेषण विवरण तयार गर्ने

- गाउँपालिका, विषयगत कार्यालय/शाखा, संघ/संस्थाको विवरण, अध्ययन, सर्वेक्षण तथा प्रगति प्रतिवेदनबाट प्राप्त आधारभूत तथा संस्थागत तथ्याङ्क एकीकृत र विश्लेषण गरी विषयगत रूपमा गाउँको एकीकृत वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्ने
- गाउँपालिकाको सेवा प्रवाह, स्थानीय राजस्वको आधार र दर निर्धारण र विकास निर्माण कार्यका लागि आवश्यक वस्तुगत तथा विषयगत सूचना उपलब्ध गराउने
- गाउँपालिकाको वार्षिक, एकीकृत, आवधिकरणनीतिक तथा गुरुयोजना र विषयगत योजना तर्जुमा र अनुगमन तथा मूल्याङ्कनको लागि विषयगत र खण्डीकृत सूचना विवरण उपलब्ध गराउने ।

१.३ कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू

गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यलाई चरणबद्ध र व्यवस्थित रूपमा सञ्चालन गर्न देहाय अनुसारका कानूनी तथा नीतिगत आधारहरू रहेका छन् ।

क. नेपालको संविधान: नेपालको संविधानको स्थानीय तहको एकल अधिकारलाई उल्लेख गरिएको अनुसूची ८ को क्रम संख्या नम्बर ६ मा स्थानीय तथ्याङ्क तथा अभिलेख संकलन सम्बन्धी अधिकार तथा क्रमसंख्या १७ मा वेरोजगारको तथ्याङ्क संकलन सम्बन्धी अधिकारलाई सूचीकृत सूचीकृत गरिएको छ ।

ख. स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४: यस ऐनको दफा ११ को उपदफा २ च, ड र थ मा गाउँपालिका वा नगरपालिकाको अधिकार क्षेत्र अन्तर्गत तथ्यांक संकलन र अद्यावधिक गर्ने सम्बन्धी व्यवस्था गरेको छ । जस अन्तर्गत, जनसांख्यिक, प्राकृतिक, आर्थिक, सामाजिक, साँस्कृतिक, भौतिक पूर्वाधार, रोजगारीको अवस्था, कूल ग्राहस्थ उत्पादन, प्रतिव्यक्ति आय, मानव विकास सूचकांक, राजश्व तथा आयव्यय समेतको तथ्याङ्क संकलन र प्रशोधन गरी राष्ट्रिय तथा स्थानीय सूचना प्रणालीमा आवद्धता र पार्श्वचित्र तथा श्रोत नक्साको अद्यावधिक अभिलेखनलाई गाउँपालिका वा नगरपालिकाको काम कर्तव्य र अधिकार भनि उल्लेख गरिएको छ । त्यसरी नै दफा १२ को ख मा वडा कार्यालयहरूको काम कर्तव्य र अधिकार अन्तर्गत वडा कार्यालयले निजी घर तथा परिवारको लगत राख्नु पर्ने उल्लेख छ ।

ग. स्थानीय तहको योजना तथा बजेट तर्जुमा दिग्दर्शन, २०७४ (परिमार्जित): दिग्दर्शनमा “गाउँपालिका वा नगरपालिकाले वार्षिक योजना र बजेट तर्जुमा गर्नु पूर्व स्थानीय तहको भौगोलिक, सामाजिक, आर्थिक तथा पूर्वाधार लगायतका क्षेत्रको यथार्थ स्थिति देखिने गरी वस्तुस्थिति विवरण तयार वा अद्यावधिक गर्नु पर्नेछ । अद्यावधिक वस्तुस्थिति विवरण आफ्नो वेवसाइट मार्फत सार्वजनिक गर्नु पर्नेछ ।” भनि प्रष्ट रूपमा उल्लेख गरिएको छ ।

घ. गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५: कार्यविधिले सूचना प्रविधिमा आधारित वस्तुस्थिति विवरण संकलन, भण्डारण, प्रसोधन र विश्लेषणका आधारमा वस्तुस्थिति

विवरण प्रकाशन र अद्यावधिक कार्यमा एकरूपता र स्तरीयता कायम गर्न स्तरीय ढाँचा, औजार र प्रकृया सम्बन्धमा प्रस्टाएको छ ।

- दीगो विकासका लक्ष्यहरू
- पन्ध्रौं योजना २०७६-८१
- राष्ट्रिय भूउपयोग नीति, २०६९
- नेपाल पक्ष भएका सन्धी सम्झौताहरू
- कर्णाली प्रदेश सरकारको प्रथम पञ्चवर्षीय योजना (२०७६२७७ - २०८०२८१)
- कर्णाली प्रदेश सरकारको मध्यमकालीन खर्च संरचना (आ.व. २०७६२७७-२०७८२७९)
- सानीभेरी गाउँपालिकाको कृषि गुरुयोजना २०७५ देखि २०८५
- सानीभेरी गाउँपालिकाको उद्यम विकास रणनीतिक योजना (२०७५२०७६ देखि २०७९२०८०)
- सानीभेरी गाउँपालिकाको पूर्वाधार व्यवस्थापन ऐन, २०७७
- सानीभेरी गाउँपालिकाको पर्यटन प्रवर्द्धन रणनीतिक योजना २०७४ - २०७९

१.४ तयारीका चरण

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँनगरपालिका वस्तुस्थिति विवरण ढाँचा, विगतका सिकाई, सम्बन्धि विषय विज्ञका सुझाब र गाउँपालिकाको सरोकारवालासँग राय परामर्शका आधारमा गाउँ कार्यपालिकाको निर्णय र नेतृत्वमा देहाय बमोजिमका चरण विधि र पृक्रिया अवलम्बन गरी गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयार गर्ने सहमति गरिएको थियो ।

१.४.१ गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारीको ढाँचा, सर्वेक्षण औजार तथा कार्यविधि र प्रक्रिया निर्धारण

संघीय मामिला तथा स्थानीय विकास मन्त्रालयले उपलब्ध गराएको गाउँनगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ बमोजिम गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारीको स्तरीय ढाँचा, विधि, औजार र प्रकृत्यालाई स्थानीय आवश्यकता र विशिष्टता अनुरूप सामान्य परिमार्जन सहित कार्यपालिकाको बैठकबाट स्वीकृत गरीयो । जस अन्तरगत कार्यविधि बमोजिम वस्तुस्थिति विवरणलाई मुद्रित प्रतिवेदनका अतिरिक्त गाउँपालिकाको प्राविधिक कर्मचारी र वडा कार्यालयका कर्मचारीद्वारा आवश्यकता अनुसार सच्याउन वा अद्यावधिक गर्न सकिने कम्प्युटर सफ्टवेयरमा आधारित डिजिटल स्वरूपमा समेत तयार गर्ने निर्णय गरिएको थियो । यस क्रममा गाउँपालिकाका पदाधीकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख, स्थानीय संघसंस्था, गाउँ विकासका सरोकारवाला र जानिफकार व्यक्तिसँग सुझाब समेत लिइएको थियो । वस्तुस्थिति विवरण तयारीका लागि गाउँपालिकाबाट स्वीकृत ढाँचा बमोजिम सर्वेक्षण औजारको रूपमा घरपरिवार सर्वेक्षण फारमलाई अनुसूची १ (क) र सहभागितमूलक छलफल तथा संस्थागत सर्वेक्षण फारमलाई अनुसूची १ (ख) मा प्रस्तुत गरिएको छ । वस्तुस्थिति विवरण तयारीको स्वीकृत विधि र प्रकृत्यालाई तलका चरणहरूमा व्याख्या गरिएको छ ।

१.४.२ गाउँपालिका स्तरीय अभिमुखिकरण तथा सहमति निर्माण

सानीभेरी गाउँपालिकाको आयोजना तथा परामर्शदाता सेवक सप्तरी र सेन्टर फर सक्टेनेवल डेभलपमेन्ट स्टडिज प्रा.लि. को सहजिकरणमा २०७६ वैशाख ६ गते गाउँ वस्तुस्थिति विवरण तयारी सम्बन्धी अभिमुखिकरण गोष्ठी सम्पन्न भयो । यस कार्यशाला गोष्ठीमा गाउँपालिकाका निर्वाचित पदाधिकारीहरूलाई वस्तुस्थिति विवरण तयारीको उद्देश्य, ढाँचा, विधि, प्रकृया, औजार, चरण र जिम्मेवारी सम्बन्धमा छलफल गरी साझा बुझाई तयार गर्ने कार्य भएको थियो । गाउँ कार्यपालिकाका पदाधिकारी, विषयगत शाखाका प्रमुख, स्थानीय जनाकार व्यक्ति, स्थानीय संघ संस्थाका प्रतिनिधि लगायतको सहभागिता रहेको सो कार्यशालामा अन्तरक्रियात्मक छलफल गरी सरोकारवाला माझ वस्तुस्थिति विवरण तयारी सम्बन्धमा साझा धारण तथा बुझाइ सहित जिम्मेवारी र कार्यतालिका समेत तयार गरिएको थियो । २०७६ असार ३ गते वडाध्यक्षहरूको सिफारिसमा छनौट भएका तथ्यांक संकलक (गणक) हरूलाई संकलन विधि तथा तरिकाबारे प्रशिक्षण दिईएको थियो ।

१.४.३ तथ्यांक संकलन

वस्तुस्थिति विवरण तयारीका लागि आवश्यक सूचना निम्न ३ तरिकाबाट संकलन गरिएको छ ।

क) घरपरिवार सर्वेक्षण: गाउँरनगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ मा व्यवस्था भएका प्रश्नावलीलाई घरपरिवार विवरण संकलनका लागि एन्ड्रोइड मोवाइल सिस्टममा आधारित ीयअब िन्यखत एचयाष्भि ज्ज् क्गचखभथ एप्लिकेसन समावेश गरियो । घरपरिवार सर्वेक्षणका लागि छनौट भएका गणकहरूलाई मोवाइल एप्लिकेसनबाट घरपरिवार तथ्यांक संकलन सम्बन्धमा स्पष्ट गराउन अभिमुखिकरण तथा प्रयोगात्मक तालिम दिई गणकहरूबाट घर घरको सूचना संकलन गरियो ।

ख) संस्थागत सर्वेक्षण: गाउँरनगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि, २०७५ अनुसारको सूचना संकलन फाराम प्रयोग गरी गाउँपालिका भित्र रहेका विद्यालय, स्वास्थ्य चौकी, वडा कार्यालय, विषयगत कार्यालयशाखा, संघसंस्थामा गई त्यहाँ उपलब्ध रहेको रेकर्ड अनुसारको तथ्यांक संकलन गरिया भन कतिपय सूचनाहरू कार्यालयका प्रतिनिधि वा पदाधिकारी लगायत स्थानीय जानिफकार व्यक्तिसँग छलफल गरी द्वितीय श्रोतको सूचना संकलन गरिएको थियो ।

ग) श्रोत नक्शांकन: यस क्रममा भौगोलिक सूचना प्रणाली ९न्क्ष्क्० मा आधारित श्रोत नक्शा तयारीको प्रयोजनका लागि नययनभि भबचतज को सहयोगबाट स्थानगत सूचना संकलन गरिएको थियो । वडास्तरीय जननिर्वाचत प्रतिनिधहरूको प्रत्यक्ष संलग्नतामा सडक तथा

यातायात, पुल, कुलो, मठमन्दिर, सरकारी तथा निजि कार्यालयहरु, विद्यालय, अस्पताल, पर्यटकीय स्थल, नदी कटान क्षेत्र, आगलागी क्षेत्र, आदी महत्वपूर्ण श्रोतहरुको नक्शांकन गरिएको थियो ।

तथ्याङ्क संकलन कार्यलाई प्रभावकारी र विश्वसनीय गराउन गाउँ कार्यपालिका पदाधीकारी तथा कर्मचारी, विषयगत शाखाका कर्मचारी, वडा समितिका पदाधीकारी तथा वडा कार्यालयका कर्मचारीद्वारा प्रत्यक्ष र अप्रत्यक्षरूपमा संलग्नता र सहयोगका साथै निरन्तर अनुगमन तथा पृष्ठपोषण प्रदान गरिएको थियो ।

१.४.४ तथ्याङ्क प्रशोधन तथा विश्लेषण र श्रोत नक्शा तयारी

प्राथमिक र द्वितीय श्रोतबाट संकलित तथ्याङ्कलाई सूचनाको आवश्यकता अनुसार तथ्याङ्कशास्त्रीय विधिको उपयोग गरी विषयगत विज्ञहरुद्वारा विश्लेषण गरियो । तथ्याङ्क विश्लेषणबाट प्राप्त सूचना तथा विवरणलाई सम्भव भएसम्म विषयगत, वडागत, लैंगिक र जातिगत रूपमा खण्डीकृत गरी प्रस्तुत गर्ने प्रयास गरिएको छ । जिल्लागतरूपमा विश्लेषण गरिएका राष्ट्रिय योजना आयोग, केन्द्रीय तथ्याङ्क विभाग लगायतका प्रतिवेदनमा समाविष्ट तथ्याङ्क समेतलाई विषयक्षेत्र तथा सूचकहरुको महत्वलाई दृष्टिगत गरी गाउँपालिकाको हकमा सामान्यीकरण गर्न मिल्ने हदसम्म सामान्यीकरण गरिएको छ । गाउँ क्षेत्रबाट संकलित भौगोलिक स्थानगत तथ्याङ्कका आधारमा भौगोलिक, भौतिक, प्राकृतिक तथा साँस्कृतिक विवरण खुल्ने गरी भौगोलिक सूचना प्रणालीमा आधारित श्रोत नक्सा समेत तयार गरिएको छ ।

१.४.५ वस्तुस्थिति विवरणको मस्यौदा तयारी

गाउँ/नगर वस्तुस्थिति विवरण तयारी कार्यविधि २०७५ का आधारमा स्थानीय विशिष्टता र आवश्यकता बमोजिम गाउँ कार्यपालिका द्वारा स्वीकृत वस्तुस्थिति विवरणको ढाँचा अनुरूप खण्डीकृत रूपमा विश्लेषण गरी विषय विज्ञको सहयोगमा स्वीकृत ढाँचा बमोजिम सानीभेरी गाउँपालिकाको वस्तुस्थिति विवरणको मस्यौदा तयार गरियो । वस्तुस्थिति विवरणलाई मुद्रित प्रतिका अतिरिक्त कम्प्युटर सफ्टवेयरको माध्यमबाट डिजिटल स्वरूपमा समेत तयार गरिएको छ । गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको डिजिटल प्रतिलाई <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/table1> मा Log in गरी हेर्न सकिने गरी तयार गरिएको छ ।

१.४.६ वस्तुस्थिति विवरण सुझाव संकलन

संकलित तथ्याङ्कलाई विश्लेषण गरी विषयगत तथा वस्तुगत रूपमा प्रस्तुत गर्नुका साथै र श्रोत नक्शा तयार गरिएको सानीभेरी गाउँपालिकाको गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको मस्यौदा प्रस्तुत तथा छलफल गरी सुझाव प्राप्त गर्न गाउँपालिका स्तरीय प्रमाणीकरण कार्यशाला गोष्ठीको आयोजना गरी सुझाव संकलन गरियो । कार्यशालामा विषयगत रूपमा मस्यौदा वस्तुस्थिति विवरणको सूचना तथा विवरण प्रस्तुत गरी विषयगत समूह तथा वृहत समूह छलफलमा सुझाव संकलन गर्नुका साथै वस्तुस्थिति विवरणलाई औपचारिक रूपमा अनुमोदन गरिनेछ ।

१.४.७ गाउँ वस्तुस्थिति विवरण अन्तिम प्रतिवेदन तयारी

गाउँ वस्तुस्थिति विवरण प्रमाणीकरण कार्यशालाबाट प्राप्त राय तथा सुझाव, जिसस, विषयगत शाखा, वडा समिति र सहयोगी निकायबाट समेत प्राप्त सुझावलाई समावेश गरी गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको अन्तिम प्रतिवेदन तयार गरियो ।

१.५ वस्तुस्थिति विवरणको सीमा

सानीभेरी गाउँपालिकाले तथ्याङ्क संकलन र व्यवस्थापनको वर्तमान आवश्यकता, उपलब्ध आर्थिक-भौतिक क्षमता, विद्यमान कानूनी तथा नीतिगत व्यवस्था र विगतका सकारात्मक अनुभवका आधारमा गाउँ वस्तुस्थिति विवरणको प्रतिवेदन तयार गरेको छ ।

तथ्याङ्क संकलनका क्रममा यथासम्भव उपयुक्त उत्तरदाताको जबाफ तथा समुहगत छलफलको निष्कर्ष र आधिकारिक प्रतिवेदन तथा अभिलेखको विवरणलाई विश्वसनीय आधार मानिएको छ । सङ्घीयता कार्यान्वयन पछिको संरचनागत परिपक्वताउन्मुख, व्यवहारिक नविनता र श्रोतसाधनको सीमितताका बाबजुद तयार गरिएको यस वस्तुस्थिति विवरणलाई गाउँपालिकाको आवश्यकता अनुसार परिमार्जन गर्दै लगिनेछ । प्रतिवेदनमा उल्लेखित सूचकहरूको मान वा विवरण अन्य अध्ययन अनुसन्धान भन्दा फरक पनि हुन सक्नेछ ।

परिच्छेद २: गाउँपालिकाको संक्षिप्त परिचय

२.१ परिचय

कर्णाली प्रदेशको एक जिल्ला रुकुम (पश्चिम) का ६ वटा स्थानीय तह मध्ये सानीभेरी गाउँपालिका एक हो । जिल्लाका साविक ५ वटा गा.वि.स. हरु (सिम्ली, अर्मा, गरायला र पुर्तीमकाडा र दुलीका ६र६ वटा वडाहरूलाई समेटेर वि.सं. २०७१ बैशाख २५ गते सानीभेरी गाउँपालिका स्थानीय तहको रूपमा घोषणा भएको हो भने वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते गाउँपालिकाको गठन भएको हो । ११ वटा वडामा विभाजित सानीभेरी गाउँपालिकाको सदरमुकाम सिम्ली बजारमा रहेको छ ।

२.२ भौगोलिक अवस्थिति

सानीभेरी गाउँपालिका २६ डिग्री ३६ मिनेट २० सेकेन्ड उत्तर देखि २८ डिग्री ४३ मिनेट ५९ सेकेन्ड उत्तरी अक्षांस सम्म र ८२ डिग्री १३ मिनेट ५० सेकेन्ड पूर्व देखि ८२ डिग्री २५ मिनेट १५ सेकेन्ड पूर्वी देशान्तर सम्म फैलिएको छ (GIS Calculation) । उचाईको हिसावले यो गाउँपालिका समुन्द्र सतहबाट ७१९ मिटर (सानेभेरी गाउँपालिका, चौरजहारी नगरपालिका र भेरी नगरपालिका जाजरकोटको सिमा क्षेत्र कालेगाउँ मुनी भेरी नदी बगर) देखि २,८८५ मिटरसम्म (वडा नं ३ र ५ को संगम डाँडा) को उचाइमा अवस्थित छ (Google Earth)। यो गाउँपालिका मध्यम उचाइमा रहेको हुनाले यहाँ कृषि कार्य तथा विकास गतिविधि सञ्चालन गर्न तुलनात्मक रूपमा सहज हुने देखिन्छ ।

२.३ भूउपयोग अवस्था तथा हावापानी

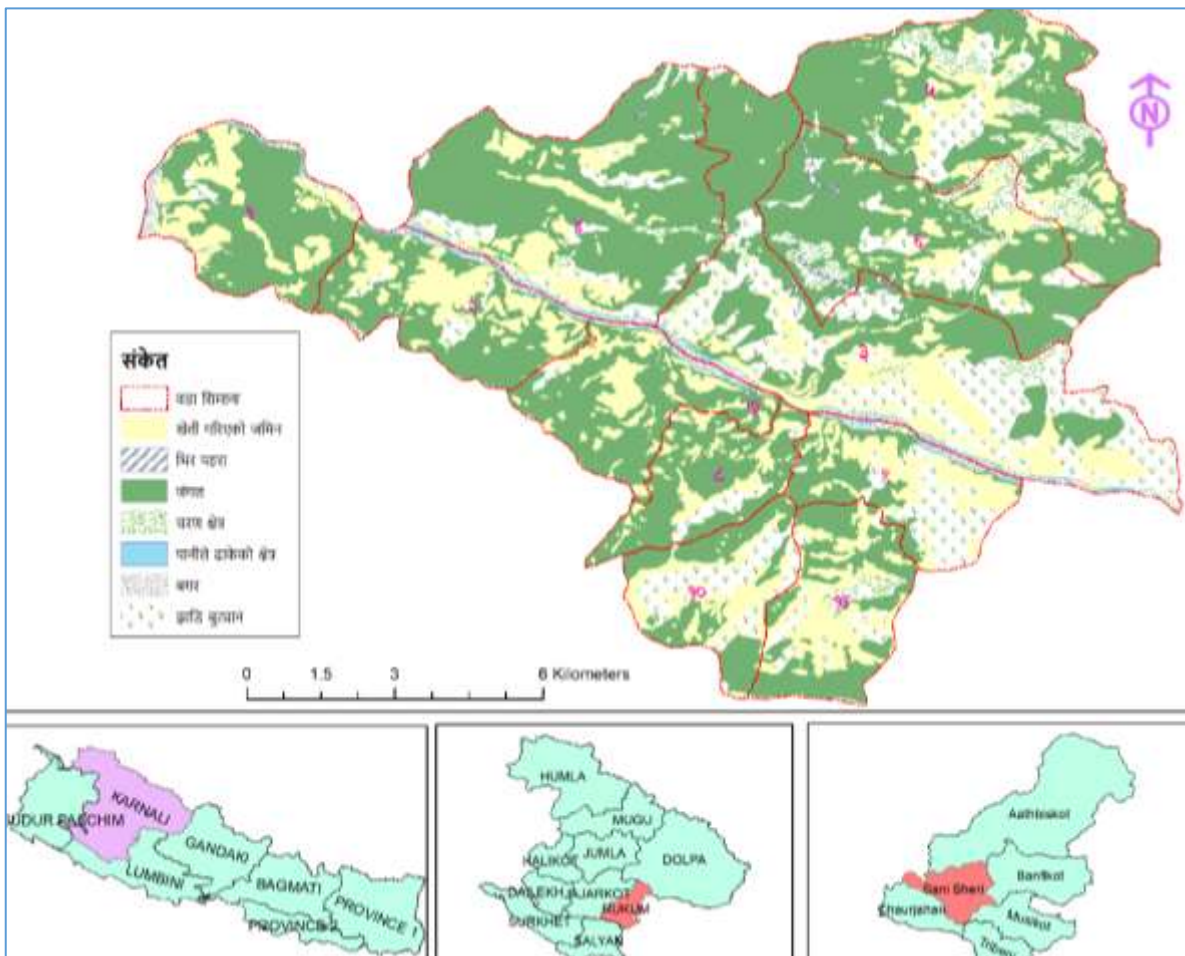
गाउँपालिकाको जम्म १३३.८ बर्ग कि.मि. मध्ये सबै भन्दा बढि ७२.७ बर्ग कि. मि. (५४.३ प्रतिशत) वन क्षेत्र रहेको छ । झाडिबुट्यान (२१ ब. कि.मि.) र चरण क्षेत्र (४.९ ब. कि.मि.) लाई पनि वन विकास प्रयोजनकै लागि प्रयोग गर्न सकिने देखिन्छ । यहाँको वनमा खयर, साल, लालीगुराँस, चिमाल, लेकाली धुपी सल्ला तथा अन्य मूल्यवान प्रजातिका वन सम्पदा पाईन्छ । दोश्रो ठूलो क्षेत्रफल ३०.८ (२३ प्रतिशत) कृषियोग्य भूमिले ओगटेको छ । तुलनात्मक रूपमा कृषिभूमी कम देखिएकाले यहाँ नयाँ प्रविधि र थोरै क्षेत्रमा धेरै उत्पादन गर्न सकिने उपायहरू अपनाउनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ । यसरी नै नदी, खोलाले १.३ प्रतिशत र बगरले १.८ प्रतिशत भूभाग ओगटेको छ । मैदानी क्षेत्र कम भएतापनि बसोबास तथा कृषिको लागि उपयुक्त धरातल रहेको छ । उच्च पहाडि क्षेत्रमा रहेको यस गाउँपालिकाको भौगोलिक बनोट विविधतायुक्त छ । यहा पाखा, पखेरा, जंगल, नदि, खोल्सा, खोल्सी, खोंच र बेशी आदि विविध धरातलीय स्वरूप पाइन्छ । यस गाउँपालिकामा शीतोष्ण हावापानीको प्रधानता छ । मध्यपहाडी लोकमार्ग र अन्य सडकहरूको निर्माणले यस गाउँपालिकालाई यातायातका दृष्टिले क्रमशः सुगम बनाउँदै लगेको छ ।

२.४ राजनितिक अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिका रुकुम (पश्चिम) जिल्लाको सदरमुकामबाट १५ किलोमिटर पश्चिममा पर्दछ । सानीभेरी गाउँपालिका तत्कालीन रुकुम जिल्लाका साविक गा.वि.स हरू सिम्ली, अर्मा, गरायला, पुर्तीमकाडाका ६ वटा वडाहरू (१,२,३,६,७,८) र दुलीका ६ वटा वडाहरू (१,२,३, ७,८,९) लाई समावेशगरी सानीभेरी गाउँपालिकाको गठन भयो । यस गाउँपालिकालाई करिब बिचबाट छिचोल्दै पुर्व देखि पश्चिमसम्म सानीभेरी नदि र रिम्नामा ठुलीभेरी नदि मिसिएर बग्दछ तर अधिकांश भुभागमा सानभेरी नदि बग्ने हुनाले यस गाउँपालिकाको नामाकरण सानीभेरी गाउँपालिका गरिएको हो ।

वि.सं. २०७३ फाल्गुण २७ गते घोषित गाउँपालिकामा जम्मा ११ वटा वडाहरू छन् भने यसको सदरमुकाम सिम्ली बजारमा रहेको छ । यसको पूर्वमा मुसिकोट नगरपालिका र बाँफिकोट गाउँपालिका रहेको छ भने पश्चिममा जाजरकोट जिल्लाको भेरी नगरपालिका रहेको छ । त्यसरी नै सानेभेरी गाउँपालिकाको उत्तरमा आठबिसकोट नगरपालिका रहेको छ भने दक्षिणमा चौरजहारी नगरपालिका र त्रिबेणी गाउँपालिका रहेको छ ।

नक्शा २.१ सानीभेरी गाउँपालिकाको अवस्थिति तथा भूउपयोग नक्शा

श्रोत: स्थानीयतह पुनरसंरचना आयोगको प्रतिवेदन २०७४ र LRMP 1996, नापी विभाग । डिजाइन: प्रकाश राई ।

२.५ प्राकृतिक सम्पदा तथा पर्यटन

मौराखारा, सानीभेरी नदि, ठुलीभेरी नदि जस्ता प्राकृतिक तथा ऐतिहासिक सिमानाले घेरेको सानीभेरी गाउँपालिकामा साल, सल्लो, लालीगुराँस, चिमाल र विभिन्न जातका लेकाली धुपी सल्लाले शोभायमान बनाएको, साथै सानीभेरी नदि, ठुलीभेरी नदि, देउताखोला, सिम्ली खोला, सिस्नेखोला, फुकुरखोला, अब्यारी खोला, खारखोला र गिठाकोट खोला जस्ता जलस्रोतहरू रहेकाले वास्तवमै प्राकृतिक स्रोत जलसाधनका दृष्टिले सुसज्जित गाउँपालिकाको रूपमा रहेको छ । जनयुद्धको उदगमभूमी समेत भएकोले मौराखारा क्षेत्रलाई मध्येनजर गरी युद्ध पर्यटन अन्तर्गत गुरिल्ला म्याराथनको अभ्यास भइरहेको छ । सानीभेरी नदी मन्द गतिमा जिल्लाको सदरमुकामबाट सानीभेरी गाउँपालिका भएर पश्चिम तिर जाजरकोट सदरमुकाम खलङ्गा, चौरजहारी हुँदै सुर्खेत तर्फ बग्ने भएकोले यहाँ च्याफ्टिङ सञ्चालनको सम्भावना अधिक रहेको छ । कालिका मालिका डाँडाको संरक्षण, पदमार्ग, तथा प्याराग्लाइडिङको सम्भावना अधिक रहेको छ ।

२.६ जनसंख्या तथा जातिगत संरचना

गाउँपालिकामा २०६८ को जनगणना अनुसार ४,३३७ घरधुरी रहेकोमा डिजिटल प्रोफाइल सर्वेक्षण २०७८ अनुसार सानीभेरी गाउँपालिकाको जम्मा घरधुरी ५,२७७ रहेकोछ भने २७,२३७ पुगेको छ जुन २०६८ मा २४,२२१ जना रहेको थियो । रोजगारीको कारण स्थानीय पुरुषहरू गाउँपालिका भन्दा बाहिर बसोबासको कारण महिलाको संख्या बढि देखिएको छ । यस गाउँपालिकाभित्र धेरै जाति जनजातिहरूको बसोबास भए तापनि ठूलो संख्यामा क्षेत्री समुदायको बसोबास छ जस मध्ये ठकुरी, खत्री, खडका, वली, डागी, बिष्ट आदि क्षेत्रीहरूको बाहुल्यता छ । त्यसरी नै दोश्रो ठूलो संख्यामा मगर समुदाय रहेको छ जस अन्तरगत पुन, रोका, बाठा, कुवर आदिको बाहुल्यता रहेको छ । मगर जातिसँग कौरा, घाटु जस्ता कला, सस्कृती तथा विभिन्न भेषभुषा रहेको हुनाले साँस्कृतिक पर्यटनसँग जोड्न सकिने सम्भावना छ । त्यसैगरी गाउँपालिकाको तेश्रो स्थानमा दलित समुदायको उपस्थिति उल्लेख्य छ । छुवाछुतमुक्त र सदभावयुक्त गाउँपालिकाको घोषणा भएकोले सामाजिक छुवाछुतको भावना कम भए पनि आर्थिक विकास तथा सहभागिताको हिसावले दलित समुदायलाई ध्यान दिनु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ ।

परिच्छेद ३: जनसंख्याको अवस्था

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको जनसांख्यिक अवस्थासँग सम्बन्धीत घरधुरीको विवरण, जनसंख्या बनौट, संरचना तथा वितरण जस्ता विषयहरू समाविष्ट रहेका छन् ।

३.१ जनसंख्या बितरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या २७,२३७ रहेको छ भने राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार २२,१९४ जनसंख्या रहेको थियो । हाल वडा अनुसार सबैभन्दा उच्च जनसंख्या वडा नं. ३ मा ४,४३५ रहेको छ भने सबै भन्दा न्यून वडा नं. ६ मा १,३९९ रहेको देखिन्छ । जस अनुसार हालको औषत घरपरिवारको आकार ५.२ र लैंगिक अनुपात १०६.० रहेको छ । समग्रमा लैंगिक रूपमा यस गाउँपालिकाको जनसंख्या हेर्दा २०६८ मा पुरुषको तुलनामा महिलाहरूको जनसंख्या बढि थियो भने २०७७ मा महिलाको घट्दो देखिन्छ भने परिवारको आकार बढेर गएको छ । जनसंख्याको वर्तमान अवस्थालाई वडागत रूपमा देहाय बमोजिमको तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका १: जनसंख्या वितरणको अवस्था

वार्ड नं.	२०६८ को जनगणनामा अनुसार						२०७७ को डिजिटल प्रोफाइल सर्वेक्षण अनुसार						अन्तर		
	घरधुरी	जनसंख्या			अवयव		घरधुरी			जनसंख्या					अवयव
		पुरुष	महिला	जम्मा	औषत परिवार	लैंगिक अनुपात	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा	औषत परिवार	लैंगिक अनुपात	घरधुरी (+)
१	३४५	८७१	१,२१६	५.३४	८९.५२	३९०	५३	४४३	११३८	११४७	२२८५	५.२	९९.२	९८	४४१
२	३०६	७४३	१,०४९	५.५६	७७.६४	३९२	१९	४११	११५७	१०४५	२२०२	५.४	११०.७	१०५	५०२
३	६३१	१,६२३	२,२५४	५.२८	९४.९१	८०३	४४	८४७	२२७४	२१६१	४४३५	५.२	१०५.२	२१६	१,१०२
४	४८५	१,२१३	१,६९८	५.३३	८८.४८	५६३	३७	६००	१५७५	१४५८	३०३३	५.१	१०८.०	११५	४४९
५	३८२	१,०६२	१,४४४	५.७०	९५.१६	४८०	११	४९१	१३४७	१२८८	२६३५	५.४	१०४.६	१०९	४५७
६	२१६	५८७	८०३	५.६३	९३.१७	२४१	१५	२५६	७०८	६९१	१३९९	५.५	१०२.५	४०	१८२
७	३३३	७११	१,०४४	५.०१	७४.२९	३७४	२२	३९६	१०३०	९४४	१९७४	५.०	१०९.१	६३	३०६
८	२८०	७०४	९८४	५.२९	९०.६०	३६०	८	३६८	९४२	८५४	१७९६	४.९	११०.३	८८	३१५
९	४३१	१,०४२	१,४७३	५.०३	९२.६२	५१९	२३	५४२	१४१०	१४२०	२८३०	५.२	९९.३	१११	६६३
१०	२८५	७७६	१,०६१	५.५६	९६.०४	३६९	२४	३९३	१०१०	८७३	१८८३	४.८	११५.७	१०८	२९९
११	४३५	१,२०१	१,६३६	५.६०	९७.०९	५०८	२२	५३०	१४२३	१३४२	२७६५	५.२	१०६.०	९५	३२७
जम्मा	४,१२९	१०,५३३	१४,६६२	५.३८	९०.३३	४९९९	२७८	५,२७७	१४,०१४	१३,२२३	२७,२३७	५.२	१०६.०	१,१४८	५,०४३

३.२ जनघनत्व

कूल क्षेत्रफल १३३.८ वर्ग किलोमिटर रहेको यस गाउँपालिकाको जनसंख्या २७,२३७ रहेको छ । गाउँपालिकाको जनघनत्व २०३.६ जना प्रति वकिमी रहेको छ । वडागत रुपमा जनघनत्वको अवस्था हेर्दा सबैभन्दा कम क्षेत्रफल रहेको वडा नं. ८ को २८३.३ र सबैभन्दा बढी क्षेत्रफल रहेको वडा नं. ३ का १७१.२ जना प्रति वकिमी रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका २: जनघनत्वको अवस्था

वार्ड नं.	क्षेत्रफल		जनसंख्या		जनघनत्व
	(वर्ग कि.मि.)	प्रतिशत	जम्मा	प्रतिशत	जनसंख्या प्रति ब.कि.मि.
१	९.६४	७.२	२२८५	८.४	२३७.२
२	९.१७	६.९	२२०२	८.१	२४०.२
३	२५.९०	१९.४	४४३५	१६.३	१७१.२
४	१८.७१	१४.०	३०३३	११.१	१६२.१
५	१८.२२	१३.६	२६३५	९.७	१४४.६
६	१४.८८	११.१	१३९९	५.१	९४.०
७	८.२०	६.१	१९७४	७.२	२४०.८
८	६.३४	४.७	१७९६	६.६	२८३.३
९	७.४७	५.६	२८३०	१०.४	३७९.०
१०	७.०७	५.३	१८८३	६.९	२६६.३
११	८.२१	६.१	२७६५	१०.२	३३६.७
जम्मा	१३३.८०	१००.०	२७२३७	१००.०	२०३.६

स्रोत: केन्द्रिय तथ्यांक विभाग २०६८ र घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.३ उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण

उमेर तथा लिंगका आधारमा जनसंख्याको स्थिति हेर्दा उमेर समुह अनुसार ७ वर्षमुनिको १,६७३ पुरुष र १४६२ महिला रहेकोछ । त्यसरी नै ७० वर्ष वा सो भन्दा माथिको जनसंख्या ६६९ रहेको देखिन्छ । लैंगिकताका आधारमा वडागत रुपमा उमेर समुह अनुसारको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ३: उमेर तथा लिंगको आधारमा जनसंख्या विवरण वर्षमा

वार्ड नं.	- ५ वर्ष		६-१४		१५-१८		१९-२४		२५-४९		५०-५९		६०-६९		७० +		जम्मा
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
१	१५४	१३६	२५३	२४५	९५	१०२	१४७	१६५	३४७	३४३	७९	७५	४५	५९	१८	२२	२२८५
२	१२५	९६	२६७	२४२	१२५	१००	१७७	१६१	३२२	३२०	७९	६१	४७	४८	१५	१७	२२०२
३	२६२	२३०	४५५	४२३	१९४	२४९	३४२	३०४	७०९	६४०	१३५	१६१	१०६	१०४	६९	४९	४४३५
४	१५७	१५४	३०४	२७८	१६३	१५५	२३०	२२४	४९५	४२१	११३	१०९	८४	७०	२९	४७	३०३३
५	१७९	१५८	३०६	३०९	१२३	१२३	१७६	१७८	३८०	३८१	९०	७२	६४	३६	२९	३१	२६३५
६	९८	७९	१३२	१५९	६९	६४	१०२	९१	२१४	२०९	४३	४३	२४	२४	२६	२२	१३९९
७	११७	६८	१९१	१७५	१११	१२२	१६९	१४३	३३०	३०८	५६	६०	३३	४१	२३	२७	१९७४
८	११२	९१	२०८	१६३	१०१	८९	१२९	१३२	२८४	२७०	४७	५३	३९	२९	२२	२७	१७९६

वार्ड नं.	- ५ वर्ष		६-१४		१५-१८		१९-२४		२५-४९		५०-५९		६०-६९		७० +		जम्मा
	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	
९	१६८	१६७	२८४	२८६	१४८	१३९	१८३	२००	४६०	४५५	७६	७६	५०	५७	४१	४०	२८३०
१०	१२०	११८	२१७	१८५	११९	९९	१६०	१२५	२७५	२२५	६२	५७	२७	३७	३०	२७	१८८३
११	१८१	१६५	३०५	२८४	१५६	१४९	२०६	२०४	४००	३६७	१०३	९७	३९	५१	३३	२५	२७६५
जम्मा	१६७३	१४६२	२९२२	२७४९	१४०४	१३९१	२०२१	१९२७	४२१६	३९३९	८८३	८६४	५५८	५५६	३३५	३३४	२७२३७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.४ मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार यस गाउँपालिका भित्रका सतप्रतिशतले मातृभाषाको रूपमा नेपाली भाषा बोल्ने गरेको देखिन्छ

तालिका ४: मातृभाषाको आधारमा जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	नेपाली	जम्मा
१	२२८५	२२८५
२	२२०२	२२०२
३	४४३५	४४३५
४	३०३३	३०३३
५	२६३५	२६३५
६	१३९९	१३९९
७	१९७४	१९७४
८	१७९६	१७९६
९	२८३०	२८३०
१०	१८८३	१८८३
११	२७६५	२७६५
जम्मा	२७२३७	२७२३७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.५ धर्म अनुसार जनसंख्या विवरण

घरपरिवार सर्वेक्षण २०७७ अनुसार यस गाउँपालिकामा हिन्दु धर्म मान्नेहरु जनसंख्या ९९.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका ५: धर्मको आधारमा जनसंख्या विवरण

वार्ड नं.	हिन्दु	बौद्ध	इसाई (क्रिस्चियन)	जम्मा
१	२२४०		४५	२२८५
२	२१८१		२१	२२०२
३	४४१८	८	९	४४३५
४	३०२३		१०	३०३३
५	२६३५			२६३५
६	१३९९			१३९९

वार्ड नं.	हिन्दु	बौद्ध	इसाई (क्रिस्चियन)	जम्मा
७	१९७४			१९७४
८	१७९०	६		१७९६
९	२८१२		१८	२८३०
१०	१८८३			१८८३
११	२७६३		२	२७६५
जम्मा	२७११८	१४	१०५	२७२३७
प्रतिशत	९९.६	०.१	०.४	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.६ जातजातिका आधारमा घरधुरी विवरण

जातजातिगत आधारमा घरपरिवारको अवस्था हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी घरधुरी ६०.९ प्रतिशत पहाडी ब्राह्मण/क्षेत्री रहेको छ भने पहाडी आदिबासी आदिबासी/जनजाति २०.२ प्रतिशत र पहाडी दलितको घरधुरी १८.९ प्रतिशत रहेका छ । जातजातिगत आधारमा घरपरिवारलाई वडागत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका ६: जातजातिका आधारमा घरधुरी संख्या

वार्ड नं.	पहाडी ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी	पहाडी आदिबासी/ जनजाति	पहाडी दलित	जम्मा
१	१३५	२४१	१०५	४४३
२	७१	२१४	१४५	४११
३	४५६	२३६	१८७	८४७
४	४९१	७	१३०	६००
५	३५२	१२८	१२	४९१
६	१२४	१२०	१४	२५६
७	३३५	३८	४१	३९६
८	२३८	३५	१०३	३६६
९	३६०	८१	१०८	५४९
१०	३०३	०	१०१	३९३
११	४५६	१	८२	५३९
जम्मा	३३२१	११०१	१०२८	५४५०
प्रतिशत	६०.९	२०.२	१८.९	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.७ जातजाती अनुसार जनसंख्या विवरण

जातजातिगत जनसंख्यालाई हेर्दा यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी जनसंख्या ६१ प्रतिशत पहाडी ब्राह्मण/क्षेत्री रहेको छ भने पहाडी आदिबासी आदिबासी/जनजाति २०.० प्रतिशत र पहाडी दलितको घरधुरी १८.९ प्रतिशत रहेका छ । जातजातिगत आधारमा घरपरिवारलाई वडागत रूपमा देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका 7: जातजाती अनुसार जनसंख्या

वडा नं	पहाडी ब्राह्मण/क्षेत्री/ठकुरी	पहाडी आदिबासी/जनजाति	पहाडी दलित	जम्मा
१	५९९	११५५	५३१	२२८५
२	३७७	१०६२	७६३	२२०२
३	२२७७	११६५	९९३	४४३५
४	२३७८	२१	६३४	३०३३
५	१९०३	६५९	७३	२६३५
६	६८०	६३६	८३	१३९९
७	१६५२	१६७	१५५	१९७४
८	११३६	१६८	४९२	१७९६
९	१८७०	४१३	५४७	२८३०
१०	१४१३		४७०	१८८३
११	२३४१	६	४१८	२७६५
जम्मा	१६६२६	५४५२	५१५९	२७२३७
प्रतिशत	६१.०	२०.०	१८.९	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

३.८ घरमुली विवरण

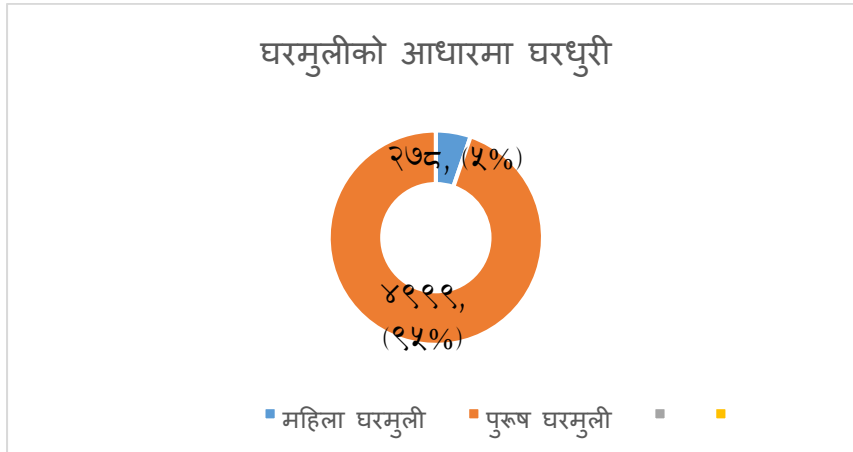
लैङ्गिकताका आधारमा घरमुलीको स्थिति हेर्दा कूल ५२७७ घरपरिवार मध्ये पुरुष घरमुली हुने घरपरिवार ९४.७ प्रतिशत र महिला घरमुली हुने घरपरिवार ५.३ प्रतिशत रहेको छ । लिङ्गका आधारमा वडागत घरमुलीको विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका 8: घरमुलीको विवरण

वार्ड नं.	पुरुष घरमुली	महिला घरमुली	जम्मा
१	३९०	५३	४४३
२	३९२	१९	४११
३	८०३	४४	८४७
४	५६३	३७	६००
५	४८०	११	४९१
६	२४१	१५	२५६
७	३७४	२२	३९६
८	३६०	८	३६८
९	५१९	२३	५४२
१०	३६९	२४	३९३
११	५०८	२२	५३०
जम्मा	४९९९	२७८	५२७७
प्रतिशत	९४.७	५.३	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

चित्र नं. १: घरमुलीको संख्या

३.९ बसोबासको अवस्था सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा रहेका कूल २७,२७७ जनसंख्या मध्ये ८७.७ प्रतिशत जनसंख्या आफ्नै घर अर्थात गणना गरेको स्थानमा बस्ने गरेको देखिन्छ । त्यसैगरी विदेश गएकाहरुको जनसंख्या ५.५ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका ९: बसोबासको अवस्था सम्बन्धी विवरण

वडा नं	गणना गरेकै ठाउँमा बसेको	स्वदेशमा अन्यत्र बसेको	बिदेशमा बसेको	उपलब्ध नभएको	जम्मा
१	२०३४	२०६	४५		२२८५
२	१८०६	२११	१७८	७	२२०२
३	३९२६	१९२	२७६	४१	४४३५
४	२३८७	१९८	३९७	५१	३०३३
५	२२१६	२४५	१७४		२६३५
६	१२३१	९४	५८	१६	१३९९
७	१८१५	६५	६४	३०	१९७४
८	१६७१	५९	६६		१७९६
९	२३५०	२८५	१९५		२८३०
१०	१८६७	१	४	११	१८८३
११	२५७९	१२३	३७	२६	२७६५
जम्मा	२३८८२	१६७९	१४९४	१८२	२७२३७
प्रतिशत	८७.७	६.२	५.५	०.७	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७ अनुसार बिदेश गएको राष्ट्र अनुसार गाउँपालिकाबाट सवै भन्दा बढि ७३ प्रतिशत भारत जाने गरेको देखिन्छ ।

तालिका 10 बिदेशमा जानेहरूको बिबरण

वाई नं.	America	Australia	Bahrain	Europe	Hong kong	India	Indian army	Japan	Korea	Kuwait	Malaysia	Oman	Qatar	Saudi Arabia	UAE	जम्मा
१	०	०	०	१	०	२६	०	०	०	१	६	०	५	३	३	४५
२	०	०	०	०	०	१५०	०	१	०	०	१४	१	५	४	३	१७८
३	१	०	०	३	०	१९४	०	२	१	३	४२	१	८	१४	७	२७६
४	०	०	१	१	०	३२१	१	२	०	०	४७	०	१४	१	९	३९७
५	४	०	०	२	१	१२२	०	१	४	४	१४	२	९	३	८	१७४
६	८	०	०	०	०	२७	०	१	४	२	४	०	३	२	७	५८
७	१	०	०	०	०	४३	०	२	१	०	३	१	५	५	३	६४
८	०	०	०	०	०	३१	०	१	१	०	२३	०	६	३	१	६६
९	६	१	०	०	०	१५३	०	४	१	०	१५	१	२	४	८	१९५
१०	०	०	०	०	०	१	०	०	०	०	०	०	०	०	३	४
११	१	१	०	०	०	२२	०	०	१	०	१०	०	०	१	१	३७
जम्मा	२१	२	१	७	१	१०९०	१	१४	१३	१०	१७८	६	५७	४०	५३	१४९४
प्रतिशत	१.४	०.१	०.१	०.५	०.१	७३.०	०.१	०.९	०.९	०.७	११.९	०.४	३.८	२.७	३.५	१००.०

३.१० बिगत पाँच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण

बिगत पाँच वर्षमा कुल १३७ घरपरिवार बसाईसराई गरी यस गाउँपालिकामा आएको देखिन्छ ।

तालिका 11: बिगत पाँच वर्षमा बसाईसराई गरी आउने घरपरिवार विवरण

वाई नं.	हो	होईन	जम्मा
१	१२	४३१	४४३
२	६	४०५	४११
३	५०	७९८	८४७
४	६	५९२	५९८
५	४	४८८	४९२
६	३	२५३	२५६
७	४	३९२	३९६
८	१३	३५५	३६८
९	२४	५१९	५४३
१०	१०	३८३	३९३
११	५	५२५	५३०
जम्मा	१३७	५१४१	५२७७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

परिच्छेद ४: आर्थिक बिकास क्षेत्र

यस परिच्छेदमा पेशा, रोजगारी, कृषि, उद्योग व्यापार तथा व्यवसाय, सहकारी, पर्यटन, बैंक तथा वित्तिय संस्था, आयात निर्यात जस्ता विषयलाइ प्रस्तुत गरिएको छ ।

४.१ आर्थिक क्षेत्रको अवस्था विश्लेषण

सानीभेरी गाउँपालिकाको मध्य भागबाट १८ कि.मि. को लम्बाईमा मध्ये पहाडी राजमार्ग पूर्व-पश्चिम भएर गएको छ । यसले गाउँपालिकाको सम्भावनाका ढोकाहरु खोलेको छ । पूर्वमा मुसिकोट बजार र त्यो भन्दा पनि अझ पूर्व रुकुम पूर्व, बागलुङ, पर्वत हुदै पोखरा र काठमाण्डौ सम्मको बजारहरु जोडिएका छन् । त्यसरी नै पश्चिम तिर, जाजरकोटको खलंगा, दैलेख, सुर्खेत र नेपालगञ्ज जस्ता बजार केन्द्रहरु सम्पर्कमा आएका छन् । साना स्थानीय सडकहरुको निर्माणसँगै स्थानीय ग्रामीण क्षेत्रले मध्ये पहाडि राजमार्गसँग सम्बन्ध स्थापना भएको छ । यसले विविध खाले व्यवसायिक कृषि उत्पादन र यसको बजारीकरणको सम्भावनाको ढोका खोलेको छ । समृद्ध सानीभेरीको लागि कृषि उत्पादन, त्यसको लागि आवश्यक प्रविधि र ज्ञानको विकासको आवश्यकता देखिएको छ।

४.२ आर्थिक क्षेत्रको अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिकाको आवधिक योजना अवधिमा आर्थिक बिकास क्षेत्रको बिकासको गतिलाई हेर्न तथा मापन गर्नको लागि तालिका ४.३.४.१ मा दिइएको छ ।

तालिका नं. 12: आर्थिक बिकास क्षेत्रको बिकासको वर्तमान अवस्था

विवरण	इकाई	(आ.व. ०७६/७७ सम्मको अवस्था)
गाउँपालिकाको मानव विकास सूचकांक	सूचकांक	०.४५३
आफ्नो उत्पादन र आमदानीबाट वर्षभरी खान पुग्ने परिवार	प्रतिशत	१५
गाउँपालिको कुल गार्हस्थ्य उत्पादन	रु(अर्बमा)	३.४०
प्रतिव्यक्ति वार्षिक आमदानी	रु. लखमा	१.१७
व्यवसायिक प्राविधिक सीपयुक्त दक्ष व्यक्ति	जना	२७५
व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	११
प्रमुख पेशाका रुपमा कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	७३
बार्षिक ५०,००० भन्दा कम आमदानी हुने परिवार	संख्या	८००
१२ है महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	रोपनी	३००००
व्यवसायिक पशुपालन व्यावसायमा संलग्न परिवार	संख्या	३६८६
उद्योग तथा व्यवसायमा संलग्न जनसंख्या	संख्या	५००
व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	११
प्रमुख पेशाका रुपमा कृषि तथा पशुपालन व्यवसायमा संलग्न जनसंख्या	प्रतिशत	७३
बार्षिक ५०,००० भन्दा कम आमदानी हुने परिवार	संख्या	८००
१२ है महिना सिंचाई हुने क्षेत्र	रोपनी	३००००

विवरण	इकाई	(आ.व. ०७६/७७ सम्मको अवस्था)
व्यवसायिक पशुपालन व्यावसायमा संलग्न परिवार	संख्या	३६८६
उद्योग तथा व्यवसायमा संलग्न जनसंख्या	संख्या	५००
साना किसान तथा उत्पादकको औषत वार्षिक आय	रु.हजारमा	१००
जमीनको उत्पादकत्व प्रति हेक्टर (वार्षिक औषत कुल कृषि उत्पादन)	रु.हजारमा	६
व्यवसायिक कृषि फार्म	संख्या	११
सक्रिय व्यवसायिक कृषक सूमह	संख्या	८३
व्यवसायिक उत्पादनमा संलग्न कृषक	संख्या	६००
तरकारी उत्पादन	क्विन्टल	३००२०
फलफुल उत्पादन	क्विन्टल	८००
नगदे वाली उत्पादन	क्विन्टल	९५०
व्यावसायिक कृषि नर्सरी	संख्या	१
कृषि संकलन केन्द्र	संख्या	१
सुचारु नयाँ प्रविधिमा आधारित सिंचाई आयोजना (पोखरी, ड्रिप, लिफ्ट)	संख्या	२
सुचारु कूलो तथा नहर आयोजना	संख्या	२१
नदी नियन्त्रणबाट संरक्षित क्षेत्र	हेक्टर	५०
नदी नियन्त्रण सम्बन्धी संरचनाको लम्बाई	कि.मि.	३
कुखुरा तथा पन्छीको वार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	८
सुगुर वा वंगुरको वार्षिक मासु उत्पादन	के= जि	९७२०
खसी, वोका, भेडाको वार्षिक मासु उत्पादन	मे.टन	१८
वार्षिक दूध उत्पादन	लिट्र	८०००
व्यवसायिक पशुपालन फर्म	संख्या	२२
सक्रिय पशुपालन समूह	संख्या	५३
क्रियाशिल ग्रामीण पशु स्वास्थ्य कार्यकर्ता	संख्या	१६
चिस्यान केन्द्रसंकलन केन्द्र	संख्या	१/१
पर्यटन र सेवामूलक व्यवसायमा संलग्न परिवार	जना	५०
भ्रमण गर्ने वार्षिक पर्यटक (बाह्य)	संख्या	३०
सुचारु व्यापार व्यवसाय	संख्या	१५०
चालु लघु उद्योग	संख्या	५
चालु घरेलु उद्योग	संख्या	१०
उत्पादन र बजारीकरण सहकारी संस्था	संख्या	५
व्यवसायिक प्राविधिक सीपयुक्त दक्ष व्यक्ति	संख्या	४००
सहकारी तथा वित्तीय संस्थामा शेयर सदस्य प्रप्त घरपरिवार	संख्या	२००
सेवा सुचारु बैंक शाखा र वित्तीय सेवा प्रदायक	संख्या	३
बैंकमा खाता हुने वा सेवा उपयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	१५००

४.२.१ प्रमुख पेशाअनुसार जनसंख्या

प्रमुख पेशाका आधारमा जनसंख्यालाई हेर्दा कृषि तथा पशुपालनलाई प्रमुख पेशाका रूपमा अबलम्बन गर्ने जनसंख्या ३१.४ प्रतिशत र ज्याला मजदुरीमा संलग्न १० प्रतिशत रहेको छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं १४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १३ : प्रमुख पेशाअनुसार जनसंख्या

वार्ड नं.	उद्योग व्यापार	कृषि तथा पशुपालन	गृहिणी	ज्याला मजदुरी	नोकरी जागिर	पेन्सिनियर	बेरोजगार	बैदेशिक	व्यवसायिक कार्य	नखुलेको	विद्यार्थी	ज्येष्ठ नागरिक	उमेर कम	अन्य	जम्मा
१	१	५१६	१	४८३	४३	१	६३	३०	२६	६	५३१	३९	५४१	४	२२८५
२	२०	७९५		२६४	७१		४	१६	३	३१	४६९	१४	५१३	२	२२०२
३	१०८	१२६१	७६	४५७	१४४		६८	१६८	४	१६	१०६२	१०६	९७३	२	४४४५
४	४२	११२७	४	१६६	७७		११४	१३२	२	१३	७०२	२४	६१२	४	३०१९
५	२६	६०१	१८४	२४९	६४	१	६	१५२	१	१	६५३	४६	६५३	२	२६३९
६	६	६४५		१९	३७			३४		३	३१०	२५	३१९	१	१३९९
७	२८	७६६		१५३	६०		३	२८	२	१९	४९७	४१	३७६	१	१९७४
८	२६	४८९	१७	२६६	३९		६	३१		१६	४५६	५९	३८६	५	१७९६
९	६८	६९५	९६	३६१	१४५		३३	६५	७	५	६५८	७४	६२६	२	२८३५
१०	१८	७८६	१५	५३	६१			३		८	४२४	४६	४६९		१८८३
११	१९	८८४	१	२६३	६१		१३१	१२	२	२९	६८१	२५	६५७		२७६५
जम्मा	३६२	८५६५	३९४	२७३४	८०२	२	४२८	६७१	४७	१४७	६४४३	४९९	६१२५	२३	२७२३७
प्रतिशत	१.३	३१.४	१.४	१०.०	२.९	०.०	१.६	२.५	०.२	०.५	२३.७	१.८	२२.५	०.१	१००.०

*व्यवसायिक कार्य: पत्रकार, वकिल, परामर्श, ठेक्का, पुजारी (श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७)

४.२.२ प्राविधिक तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

प्राविधिक तथा विशेष दक्षता भएका ३३० जना मध्ये ४६.४ प्रतिशत शिक्षक रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी विवरण तालिका नं १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 14 प्राविधिक तथा विशेष दक्षता भएका मानव संसाधनको विवरण

वार्ड नं.	इन्जिनियर	कम्प्युटर बिज्ञ	कृषिबिज्ञ	डाक्टर	पत्रकार	पशुचिकित्सक	भेटनरी डाक्टर	वकिल	वनबिज्ञ	शिक्षक	होटेल म्यानेजर	अन्य	जम्मा
१		२	१	५						२२		९	३९
२							२			१			३
३	४		१०	९	१	२			३	१७	१	१४	६१
४	८		२	१		२				७		१	२१
५				१									१
६	१			४						१९		१	२५
७	४		१	४		१	३		३	१४		१३	४३
८	६	१		२			२		२	९	१	१५	३८
९	२		१	१८		१	२	१	२	४२		४	७३
१०				१						१९		२	२२
११			१							३			४
जम्मा	२५	३	१६	४५	१	६	९	१	१०	१५३	२	५९	३३०
प्रतिशत	७.६	०.९	४.८	१३.६	०.३	१.८	२.७	०.३	३.०	४६.४	०.६	१७.९	१००

श्रोत: सहभागितामुलक छलफल, २०७७

४.३ सिंचाई सुविधासम्बन्धी विवरण

१,२०२ (२२.८ प्रतिशत) घर धुरीलाई १२ महिने र २,४५४ (४६.५ प्रतिशत) धरधुरीलाई बर्षातको समयमा सिंचाई सुबिधा उपलब्ध रहेको छ ।

तालिका नं. १५: सिंचाई सुविधाको आधारमा घरधुरी संख्या

वर्ड नं	१२ महिने सिंचाई	बर्षातको समयमा मात्र सिंचाई	छैन	नखुलेको	जम्मा
१	५	४३४	२	२	४४३
२	५	४०९		५	४१९
३	३२९	४२९	२	९६	८४८
४	१७६	१२३	२७७	२२	५९८
५	९६	७२	३२३	१	४९२
६	१	२	२५१	२	२५६
७	६४	१९१	५	१३६	३९६
८	३९	३१३		१६	३६८
९	३९२	१६	१३१	४	५४३
१०	८५	३३	२७३	२	३९३
११	१०	४४८	४	६८	५३०
जम्मा	१२०२	२४५४	१२६८	३५४	५२७८
प्रतिशत	२२.८	४६.५	२४.०	६.७	१००.०

श्रोत: सहभागितामुलक छलफल, २०७७

४.४ कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गा र स्वामित्वसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिकामा जम्मा घरधुरी संख्या ५,२७८ मध्ये ९७.४२ प्रतिशतले खेतीपाती गर्ने गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरणलाई तालिका नं १५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. १६ कृषि कार्य गर्ने घरधुरी विवरण

वर्ड नं.	कृषि कार्य गर्ने	कृषि कार्य नगर्ने	जम्मा
१	४४१	२	४४३
२	४०९	२	४१९
३	७५५	९३	८४८
४	५९१	७	५९८
५	४९१	१	४९२
६	२५४	२	२५६
७	३८७	९	३९६
८	३५७	११	३६८
९	५४१	२	५४३
१०	३९२	१	३९३
११	५२४	६	५३०
जम्मा	५१४२	१३६	५२७८
प्रतिशत	९७.४२	२.५८	१००.००

श्रोत: सहभागितामुलक छलफल, २०७७

४.४.१ जग्गाको आधारमा घरपरिवार विवरण

करिव ५० प्रतिशत घरत्रुरीसंग २ देखि ५.९ रोपनी सम्म जग्गा जमिन रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. 17: जग्गा पाउने वाडागत घरधुरी विवरण

जग्गा रोपनीमा	जग्गा पाउने वाडागत घरधुरी											जम्मा	प्रतिशत
	१	२	३	४	५	६	७	८	९	१०	११		
०.१-०.९	१	३	१९	०	०	२	४	९७	२२	०	१	१४८	३.२
१.०-१.९	२२	११	१६७	१०	०	२५	३७	३३	३९	७	११४	३५१	७.७
२.०-२.८५	५५	५५	१४६	३३	७	४७	७७	४१	१०३	२४	८२	५८८	१२.८
३-३.९	८०	५५	८३	७७	३५	४७	६५	४३	७४	४७	३१	६०६	१३.२
४.०-४.९	५३	७३	५३	११३	५७	४२	४०	३८	६५	३६	७०	५७०	१२.४
५.०-५.८४	६३	८७	४८	९३	११०	२५	३७	२१	५३	५५	५०	५९२	१२.९
६.०-६.९	२७	४१	३९	७८	१२६	२१	२८	२१	४१	३३	३४	४५५	९.९
७.०-७.७६	१३	२४	४२	६२	४५	१९	२०	८	२८	२७	१०	२८८	६.३
८.०-९.९	३७	३६	४६	६२	७४	९	२४	१३	४९	३९	१८	३८९	८.५
१०-१४.९	६४	१७	६०	५०	३५	११	३४	१४	४७	७२	३०	४०४	८.८
१५-१९	२०	२	२६	७	१	३	१०	६	११	२४	१३	११०	२.४
२०-४६	५	२	१७	०	१	२	८	४	५	२७	२४	७१	१.५
४७+	१	२	५	०	०	०	०	०	०	६	१३	१४	०.३
जम्मा	४४०	४०४	७४९	५९०	४९१	२५३	३८४	३३९	५३७	३९१	४८५	४५८६	१००.०

श्रोत: सहभागितामुलक छलफल, २०७७

४.४.१ जग्गाको आधारमा घरपरिवार विवरण

जग्गा स्वामित्वलाई हेर्दा, ९७.४ प्रतिशत घरधुरीमा आफ्नै परिवारको नाममा जग्गा छ भने, अरुको जग्गा समेत उपभोग गर्ने ३.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. 18 कृषि कार्यमा उपयोग भएको जग्गाको प्रकार र क्षेत्रफल

वडा नं.	आफ्ना परिवारका नाममा जग्गा उपयोग गर्ने घरधुरी	कृषि कार्य नगर्ने घरधुरी	अरुको जग्गा उपयोग गर्ने घरधुरी	अन्य स्वामित्वको जग्गा उपयोग गर्ने घरधुरी	जम्मा
१	४४१	२	१२	५	४४३
२	४०९	२	२	१	४११
३	७५५	९३	११	३	८४८
४	५९१	७	३	३	५९८
५	४९१	१	०	०	४९२
६	२५४	२	४	१	२५६
७	३८७	९	४	०	३९६
८	३५७	११	१२९	२	३६८
९	५४१	२	१४	३	५४३
१०	३९२	१	४	२	३९३
११	५२४	६	८	१९	५३०
जम्मा	५१४२	१३६	१९१	३९	५२७८
प्रतिशत	९७.४	२.६	३.६	०.७	१००.०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.४.२ उपयोग गरिएको जमिनको अवस्था

कुल ५,२७८ घरधुरी मध्ये २९.१ प्रतिशतसँग मात्र खेत छ, ७० प्रतिशत भन्दा बढिसँग बारीमात्र रहेको देखिन्छ । व्यक्तिको स्वामित्वमा कुल ३५,१३७ रोपनी जमिन रहेकोमा ११.६ प्रतिशत जमिन बाँझो अवस्थामा रहेको छ ३१०६७ रोपनी जमिनमा मात्र खेतीपाती गर्ने गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं १९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं १९: जमिन उपयोगको अवस्था

वडा नं.	खेत पाउने घरधुरी	कुल खेती गरिएको जमिन (रोपनी)			बाँझो रहेको जमिन (रोपनी)	परिवारले भोग चलन गरेको जम्मा जमिन (रोपनी)
		खेत	बारी	जम्मा		
१	२८०	७९८.००	१,३७९.५०	२,०९७.५०	२५२	१,८४५.५०
२	८७	२४३.५०	१५३.१०	३९६.६	९०	३०६.६०
३	३२१	८७४.४७	१४,१२१.६९	१४,९९६.१६	२३१४.४७	१२,६८१.६९
४	२३१	४७६.००	२,१३७.५६	२,६१३.५६	७३.५	२,५४०.०६
५	२	७.००	२,९६०.००	२,९६७.००	५१.५	२,९१५.५०
६	९	२७.००	१२३.१२	१५०.१२	१२९.८	२०.३२
७	१५३	४५४.५०	४२०.२६	८७४.७६	१०३.६०२	७७१.१६
८	९६	१६७.००	१,५२१.६०	१,६८८.६०	४८.५	१,६४०.१०
९	२१८	५४२.५१	१,९४२.५०	२,४८५.०१	२६४.०६	२,२२०.९५
१०	१२७	३३५.५०	२,६४३.५०	२,९७९.००	१९	२,९६०.००
११	१३	९९.५०	३,७८९.७६	३,८८९.२६	७२३.९५	३,१६५.३१
जम्मा	१५३७	३,९४४.९८	३१,१९२.५९	३५,१३७.५७	४०७०.३८२	३१,०६७.१९
प्रतिशत	२९.१	११.२	८८.८	१००.०	११.६	८८.४

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ ,

४.४.३ कृषि उत्पादनसम्बन्धी विवरण

कृषिजन्य उत्पादनको लागि ३१,०६७ रोपनी क्षेत्रमा खेती गरी ३३,७०,९७० के.जी अन्न फलको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं २० : अन्न उत्पादनसम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	अन्नवाली		
	खेती गरिएको क्षेत्रफल (रोपनीमा)	उत्पादन (के.जि.मा)	विक्रि (के.जि.मा)
१	१,८४५.५०	३०८२०८	१७८०
२	३०६.६०	३३९६७६	२४८
३	१२,६८१.६९	३८५६६६	५५५५
४	२,५४०.०६	३५४५४३	१९१२
५	२,९१५.५०	३७८१०	९५०
६	२०.३२	१४२३१०	६००
७	७७१.१६	३६५१८८	३६९००
८	१,६४०.१०	२४६१८९	५६०२
९	२,२२०.९५	४२०१२९	८४४८

वार्ड नं.	अन्नवाली		
	खेती गरिएको क्षेत्रफल (रोपनीमा)	उत्पादन (के.जि.मा)	बिक्रि (के.जि.मा)
१०	२,९६०.००	३१५८०९	२२००
११	३,१६५.३१	१२१४४२	२४
जम्मा	३१,०६७.१९	३३७०९७०	६४२१९

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.४.४ दलहन उत्पादनको अवस्था

दलहन उत्पादनको लागि २,३८३ रोपनी क्षेत्रमा खेती गरी ६०,००२ के.जी दाल फलाई १५,४४९ के.जि. बिक्रि समेत गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २१ दलहन उत्पादनको अवस्था

वार्ड नं.	दाल खेती गरिएको क्षेत्रफल (रोपनीमा)	दाल उत्पादन (केजीमा)	दाल बिक्रि परिमाण (केजीमा)
१	३६.५	१३८०	११०
२	९५.५	४८९	२०
३	२२०.८८	८००५	१२२६३
४	७५२.७१	१८६७१	२६७२
५	३२९	१३३७९	०
६	३७.९४	१७७१	३१
७	२४.८	८८२	०
८	१४२.०५	४५४३	३०५
९	१४.०५	४१८	२०
१०	१८०.७	७४८८	२०
११	५४९.०७	२९७६	८
जम्मा	२३८३.१९५	६०००२	१५४४९

४.४.५ तेलहन उत्पादनको अवस्था

तेलहन उत्पादनको लागि १७८४.६६१ रोपनी क्षेत्रमा खेती गरी के.जी २९५९२ तेलहन फलाई ७०० के.जि. बिक्रि समेत गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २२ तेलहन उत्पादनको अवस्था

वार्ड नं.	तेलहन उत्पादन (केजीमा)	तेल खेती गरिएको क्षेत्रफल (रोपनीमा)	तेल बिक्रि परमाण (केजीमा)
१	२०६७	६६	९५
२	१७३२	५७०	१५
३	३७४	१७	६५
४	४७७	३३.५५	८
५	७४८८	१६०.१	०
६	८८१	३०.२४	०
७	२५६९	८०.८११	५००

वार्ड नं.	तेलहन उत्पादन (केजीमा)	तेल खेती गरिएको क्षेत्रफल (रोपनीमा)	तेल बिक्रि परमाण (केजीमा)
८	५८४३	१४०.२६	१५
९	९८१	१९.०८	०
१०	४३८४	१०१.१९	०
११	२७९६	५६६.४३	२
जम्मा	२९५९२	१७८४.६६१	७००

४.४.५ नगदेबाली उत्पादनको अवस्था

नगदेबाली उत्पादनको लागि १०००.७२३४ रोपनी क्षेत्रमा खेती गरी के.जी ९०५२६ नगदेबाली फलाई ४४४९० के.जि. बिक्रि समेत गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २३ नगदेबाली उत्पादनको अवस्था

वार्ड नं.	नगदेबाली उत्पादन (केजीमा)	नगदेबाली उत्पादन क्षेत्रफल (रोपनीमा)	नगदेबाली बिक्रि परमाण (केजीमा)
१	३५७६२	१७७	३२२१८
२	२९५	१२	७५
३	२३९६	१३३.३	४८५
४	३३५६१	३४९.६०५	६१३६
५	१०४९	४२.६	५९
६	१३९६	३१.०२	०
७	१३५७	१२.४४८४	२३
८	५०२६	४८.७६	२०७५
९	६३८८	८६.४५	२७५०
१०	२३८५	१६.८१	६६१
११	९११	९०.७३	८
जम्मा	९०५२६	१०००.७२३४	४४४९०

४.४.६ फलफुल उत्पादनको अवस्था

फलफुल उत्पादनको लागि १३४३.०२ रोपनी क्षेत्रमा खेती गरी के.जी ३५४२४ फलफुल फलाई ३१२३५ के.जि. बिक्रि समेत गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २४ फलफुल उत्पादनको अवस्था

वार्ड नं.	फलफुल उत्पादन (केजीमा)	फलफुल उत्पादन क्षेत्रफल (रोपनीमा)	फलफुल बिक्रि परमाण (केजीमा)
१	०	८	०
२	१२०	१६.५	०
३	३००७	६९९.१	१९९६
४	२१५८	११.९०	१२५०
५	१४०	७	७६
६	१३२७	२२.८	१२
७	८७६	१०.७३	४११५

वार्ड नं.	फलफुल उत्पादन (केजीमा)	फलफुल उत्पादन क्षेत्रफल (रोपनीमा)	फलफुल बिक्रि परमाण (केजीमा)
८	१३००८	१५८.४५	११११२
९	११३१८	५६.०५	१००३१
१०	३९०	१२.२५	३३
११	३०८०	३४०.२३	२६१०
जम्मा	३५४२४	१३४३.०२	३१२३५

४.४.७ खाद्यान्न आत्म निर्भरताको अवस्था

कृषि आत्मनिर्भरताको अवस्था हेर्दा सबैभन्दा आफ्नो उत्पादनले १२ महिना वा सो भन्दा बढि खान पुग्ने घरधुरी संख्या ८.२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं २५ : खाद्यान्न उपलब्धताको अवस्था

वार्ड नं.	३ महिना सम्म	४ - ६ महिना	७ - ९ महिना	९ - १२ महिना	१ वर्ष भन्दा बढि	नखुलको	जम्मा
१	५३	१९७	१७०	२३			४४३
२	८८	१५५	१५९	७	१	१	४११
३	३२३	३२२	९६	४७	६	५४	८४८
४	१६९	२८२	१०६	२१	४	१६	५९८
५	६	४७	२९९	१३७		३	४९२
६	९१	१३३	१२		१८	२	२५६
७	१२०	१५८	७५	२७	१५	१	३९६
८	१०३	१४८	८१	२३	१०	३	३६८
९	१०४	२६२	९६	७८	२	१	५४३
१०	१०३	२१३	७१	५		१	३९३
११	४०७	९५	१८	५	१	४	५३०
जम्मा	१५६७	२०१२	११८३	३७३	५७	८६	५२७८
प्रतिशत	२९.७	३८.१	२२.४	७.१	१.१	१.६	१००.०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.४.८ कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधनको कुल ३१जना रहेको छ जसमध्ये कृषि सम्बन्धी १६ र पशु सम्बन्धी १५ जना रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी विवरणलाई वडागत रुपमा तालिका नं २६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं २६: कृषि तथा पशुसेवासँग सम्बन्धित मानव संसाधन

वार्ड नं.	कृषिबिज्ञ	पशुचिकित्सक	जम्मा
१	१		१
२		२	२
३	१०	२	१२
४	२	२	४

वार्ड नं.	कृषिबिज्ञ	पशुचिकित्सक	जम्मा
५			०
६			०
७	१	४	५
८		२	२
९	१	३	४
१०			०
११	१		१
जम्मा	१६	१५	३१

श्रोत: सहभागितामूलक छलफल, २०७७

४.४.९ कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा

कृषि उपजहरूमा लाग्ने रोग तथा कीराहरूमा खाद्यान्न वालीमा जरा कुहिने रोग, पतेरो, गवारो, फटके, फौजी कीरा र फट्याङ्गा लाग्ने गरेको देखिन्छ भने तरकारी तथा पछौटे, डडुवा, लाही, गवारो जस्ता कीरा तथा रोग लाग्ने गरेको छ । फलफुल बालीमा मुख्यतया कालो दुसी, फेद कुहिने रोग, पतेरो, गवारो, औसा, फ्रुट फ्लाइले क्षति पुर्याउन गरेको छ । कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीराको विवरण तालिका नं २१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २१: कृषि उपजमा लाग्ने रोग तथा कीरा

क्रमा	क्षेत्र	मुख्य रोग तथा कीरा
१	तरकारी तथा नगदेबाली	पछैटे डडुवा, बेर्ना गल्ने रोग, थोप्ले रोग/अगौटे डडुवा, खराने रोग, निमा टोड भाइरस, गोलभेडाको पात खन्ने किरा, फलमा लाग्ने गवारो, सेतो झिगाँ, लाहि किरा, लेख्रे किरा, फल कुहाउने झिगाँ, क्यापसिड बग, सुलसुले, पछैटे डडुवा, अगौटे थोपलाडुवा, ओइलाउने रोग/खैरो पिपा चक्के, भाइरसजन्य रोग, दादे रोग, खोस्टे रोग, आलुको पूतली/जोतहा किरा, खुम्ने किरा, रातो कमिला, फेद कटुवा, बिते किरा, लेख्रे किरा, लाही, दुसीजन्य तथा ब्याक्टेरीयाजन्य
२	फलफुल	सिट्रस ट्रिट्टेजा, धुले दुसे/खराने रोग, ध्वासे रोग, कालो दुसी, फेद कुहिने रोग, काठ छेडने डाँठको गबारो, लेमन पुतली र लार्भ, पात खन्ने कीरा, लाही, फल कुहाउने औसा, कत्ले किरा, पतेरो, सुलसुले, मिली वग, थ्रिप्स, औजेरु
३	तरकारी तथा नगदेबाली	रातो कमिला, फेद कटुवा, बिते किरा, लेख्रे किरा, लाही, बेर्ना गल्ने रोग, पछैटे डडुवा, थोप्ले रोग/अगौटे डडुवा, खराने रोग, दुसीजन्य रोग, निमा टोड भाइरस, गोलभेडाको पात खन्ने किरा, फलमा लाग्ने गवारो, सेतो झिगाँ, लाहि किरा, लेख्रे किरा, फल कुहाउने झिगाँ, क्यापसिड बग, सुलसुले, पछैटे डडुवा, अगौटे थोपलाडुवा, ओइलाउने रोग/ खैरो पिपा चक्के, भाइरसजन्य रोग, दादे रोग, खोस्टे रोग, आलुको पूतली/जोतहा किरा, खुम्ने किरा

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

४.५ पशुपालनको अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिका भित्र पशुपालनको अवस्था देहाय बमोजिम देखिन्छ ।

- गाउँपालिकाभित्र वार्षिक रुपमा १६,२४५ भन्दा बढि बाख्रा, ९४६५ भन्दा बढि भैंसी उत्पादन हुने गरेको
- जंगल र चरण क्षेत्र प्रसस्त रहेको
- यातायातको विकससंगै कुखुरापालन गर्ने अभ्यास सुरु भएको
- पालिका भित्र वार्षिक रुपमा १३ मे. ट. कुखुराको मासु उत्पादन हुने गरेको
- व्यवसायिक घाँस खेतीको अभ्यास सुरु भएको
- पशु उपचार सुविधा उपलब्ध रहेको

४.५.१ दुधजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था

गाउँपालिका भित्र ४४६५ घरधुरीले ६०५१ दुधजन्य पशु पालन गर्ने गरेको देखिन्छ भने २०७७ सालमा २७, ३०२ लिटर दुध बिक्रि गरेको छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २८: दुधजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था

वार्ड नं.	दुधजन्य चौपाया पालने घरधुरी	पशुको संख्या	दैनिक दुध उत्पादन (लिटरमा)	दुध बिक्रिबाट हुने वार्षिक आम्दानी (रु हजारमा)
१	३८२	४११	१७६	६
२	३४९	८०८	३४	८
३	६४६	८९३	६१०	५१३
४	४६८	५६८	३५३	२३१२
५	४३७	५८८	५४१	८३५२
६	२३७	५६४	३२०	६
७	३४०	५६५	१४२	१६७
८	३२०	३६३	४२१	३७९
९	४६१	३५४	९३९	१४८७५
१०	३४७	३६४	१०८७	१२
११	४७८	५७३	७५०	६७२
जम्मा	४,४६५	६०५१	५३७३	२७३०२

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.५.२ मासुजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था

गाउँपालिका भित्र ४३३९ घरधुरीले २०,९९३ मासुजन्य पशु पालन गरेर भने २०७७ सालमा २७, १०२,३१५ के.जि. मासु उत्पादन गरी रु ९ करोड ९० लाख बराबरको मासु बिक्रि गरेको छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं २९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. २९: मासुजन्य चौपाया पशुपालनको अवस्था

वार्ड नं.	मासुजन्य पशु पालने घरधुरी	मासुजन्य पशुको संख्या	वार्षिक मासु उत्पादन (के.जि.)	मासु बिक्रिबाट वार्षिक आम्दानी (रु हजारमा)
१	३८२	१,९४२	४८७	५७६
२	३३०	१,२५५	१,९४८	१,२३३
३	५९७	३,१०१	१३,८५८	१७१,५६९

४	४६८	२,६६५	१७,०७२	२१,३३५
५	४३१	२,६४६	१९,३२५	११,८११
६	२२५	८६०	७५८	१,३४०
७	३२९	१,३३३	३,६७०	६,१८९
८	३१०	१,२८७	११,१५६	७,३९७
९	४६१	२,१८४	१३,३७०	५९,६०९
१०	३४६	१,७२२	११,८०२	६,७७७
११	४६०	१,९९८	८,८६९	११,२२४
जम्मा	४,३३९	२०,९९३	१०२,३१५	९९,०६०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.५.३ मासुजन्य पंक्षीपालनको अवस्था

गाउँपालिका भित्र ३,९८१ घरधुरीले २२७०१ पंक्षी पालन गरेर ११०५२४ गोटा अण्डा र १७७७८ के.जि. मासु उत्पादन गरेको देखिन्छ भने २०७७ सालमा मासु अण्डा बिक्रीबाट रु ३ करोड ८४ लाख आम्दानी गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ३० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३० पशुपंक्षीको मासु बिक्रीबाट **वार्षिक** आम्दानी (रु हजारमा)

वार्ड नं.	पंक्षी पालने घरधुरी	पंक्षीको संख्या	अण्डा उत्पादन (गोटा/मा)	पंक्षीको मासु बिक्री (केजी/मा)	मासु र अण्डा बिक्रीबाट आम्दानी
१	३८१	९२९	३६८०	४६	६१३
२	३०३	१७९१	३६१	५०	०
३	४५९	२३९१	७८०२	२७४८	९१२४
४	४६८	२७०७	७९५३	६०४८	१४८५८
५	४३४	३३१७	३१६९९	३९३५	२५६७
६	२१९	११०३	३४९८	१०८	१२०
७	२३२	१३२२	१६७५	८५	६१
८	२७०	१४२४	९२१८	१३५०	११०८
९	४६०	२६६३	१३६२४	१७०४	१०२२
१०	३४६	२२८५	१५१३५	३३	१४
११	४०९	२७६९	१५८७९	१६७१	८९९६
जम्मा	३,९८१	२२७०१	११०५२४	१७७७८	३८४८३

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.५.४ मौरी पालनको अवस्था

गाउँपालिका भित्र ३०८ घरधुरीले १०३० घर मौरी पालन गरेर ३४९९ के.जि. मह उत्पादन गरेको देखिन्छ । २०७७ सालमा मह बिक्रीबाट रु २ लाख ५३ हजार आम्दानी गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ३१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ३१ घरमा मौरीपालन गर्नु भएको छ ?

वार्ड नं.	मौरी पालने घर संख्या	मौरी घर	वार्षिक मह उत्पादन (केजी/मा)	मह बिक्रीबाट वार्षिक आम्दानी (रु/मा)
१	५	१२	४४	२२२२०

२	३४	८०	१८४	१३८
३	७५	२८२	१२१३	२२७७३
४	४४	१४०	७२१	५०८
५	३७	१९९	४९६	१००६
६	१९	१२१	२८८	२९८
७	९	२४	४४	८
८	६	१७	४९	१०४
९	२४	४९	१६५	९७
१०	३२	४९	१४३	४०
११	२३	५७	१५२	१५३८
जम्मा	३०८	१०३०	३४९९	२५३७५०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.५.५ पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा

पशुपन्छीमा लाग्ने रोग कीराहरूमध्ये पशुमा भ्यागुते, चरचरे, खोरेत र एन्थ्रेक्स तथा पन्छीमा जुका, रानी आदी मुख्य रूपमा रहेका छन् । पशुपन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीराको विवरण तलको तालिका नं ३२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं ३२ : पशु पन्छीमा लाग्ने रोग तथा कीरा

क्रासं	क्षेत्र	मुख्य रोग तथा कीरा
१	पशु	खोरेत, नाम्ले, माटे, छेरौंटे, जुका, भ्यागुते, चरचरे, एन्थ्रेक्स, पीआर.पी., एन यूरिया, डर्माटाइटिस, डायरिया, पाइरेक्सिसिया, एनोरेक्सिस, एल एफ, राउन्डओम, टेपओम, महोस्ट, टिक्स, सर्भिसाइटिस, भेट्राइटिस, पायोमेट्रा, स्वइन फिबर, खोरेत, रेविज, साउने ज्वरो, जुम्मा, उपियाँ, किर्ना, लुतो, थुनेलो
२	पन्छी	रानी खेत, कसीडिपेसिस, सि आर डी, सल्मोनेलासिस, फबल पक्स, हवाइडाइरिया, मेरेक्स, जुका, गम्बोरो

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण तथा सहभागितामूलक छलफल, २०७७

४.६ उद्योग तथा व्यवसाय

उद्योग तथा व्यवसाय क्षेत्रको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- पालिकामा ६१ वटा साना पसल, १४ वटा घरेलु उद्योग र ६ वटा लघु उद्योगहरू सञ्चालनमा रहेको
- सदरमुकाम सिम्ली बजारमा करिव ८ वटा खाने वस्ने व्यवस्था भएका होटल सहित पालिका भरिमा कुल २३ वटा होटल, लज र रेस्टुराँ रहेको
- होटलहरूमा जम्मा गरेर ६६ वटा कोठा र १५४ वटा बेडहरू उपलब्ध रहेको
- गाउँपालिका भरीका व्यवसायहरूबाट कुल ३७६ रोजगारी सृजना भएको

४.६.१ व्यापार र व्यवसायसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र जम्मा ३४५ साना ठूला व्यापार व्यवसाय रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ३३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 33 : व्यापार तथा व्यवसायको विवरण

वार्ड नं.	निजी	सहकारी	साझेदारी	जम्मा
१	२२			२२
२	१५			१५
३	६७	१	४	७२
४	१७	१	३	२१
५	१७		१	१८
६	४			४
७	१३			१३
८	२८			२८
९	९६		१	९७
१०	२२			२२
११	३३			३३
जम्मा	३३४	२	९	३४५

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७५

४.६.२ उद्योग सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र जम्मा २३ वटा लघु, साना तथा मझौला उद्योग रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ३४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 34 : उद्योग सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	स्वामित्व				प्रकार				
	निजी	सहकारी	साझेदारी	जम्मा	लघु (२५ लाख भन्दा कम)	घरेलु (२५ लाख सम्म)	मध्यम (२५ लाख - १ करोड)	ठुला (१ करोड भाडा माथि)	जम्मा
२	१			१			१		१
३	८	२		१०	५	३	२		१०
५	२			२	१	१			२
६		१		१			१		१
७	१		१	२		१		१	२
८		१		१		१			१
९	४		१	५	१	२	२		५
१०			१	१	१				१
जम्मा	१६	४	३	२३	८	८	६	१	२३

४.७ पर्यटन विकास

पर्यटन बिकास क्षेत्रको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- धार्मिक पर्यटनको पूर्वाधार प्रसस्त रहेको
- युद्ध पर्यटन, गुरिल्ला म्याराथन जस्ता कार्यक्रम प्रभावकारी रूपमा सञ्चालन भैरहेको

- पर्यटन विकासको लागि प्रकृतिक श्रोत र सम्पदा प्रसस्त रहेको

४.७.१ पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

गाउँपालिका भित्र निम्न प्रमुख पर्यटकीय क्षेत्रहरू रहेका छन् ।

तालिका नं. 35 : पर्यटकीय स्थलहरूको विवरण

नाम	वार्ड नम्बर	ठेगाना	प्राकृतिक श्रोतको प्रकार
अध्ययचधर पोखरि	३	Adhayachur	पोखरी
चमेरे गुफा	४	Gaunbari	गुफा
खोर खोला गुफा	४	Rarmri	गुफा
मुसेदुला गुफा	४	Rarmri	गुफा
दहनेटा पोखरि	५	Melchor	पोखरी
पुरुखोला झरना	६	Purukhola	झरना
भेरी दह	७	Bheri daha	पोखरी

४.७.२ होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्टसम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र सामान्य खालका २० वटा होटल तथा लज छन् । यससम्बन्धी विवरण तालिका नं ३६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 36 : होटल, रिसोर्ट तथा रेष्टुरेन्टसम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	होटल वा लज
१	२
२	१
३	५
४	१
७	१
८	५
९	४
११	१
जम्मा	२०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

विस्तृत विवरणको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table6> हेर्नुहोस ।

४.८ बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी विवरण

यस क्षेत्रमा एउटा विकास बैंक, २ वटा लघु वित्त संस्था र १ वटा वाणिज्य बैंक रहेको छ साथै यहा ११ वटा सहकारी संस्थाहरू रहेका छन् । यससम्बन्धी विवरण तालिका नं ३७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 37 : बैंक तथा वित्तीय संस्थासम्बन्धी विवरण

प्रकार	२. नाम	वार्ड नं.	ठेगाना	सम्पर्क नं
--------	--------	-----------	--------	------------

लघु वित्त संस्था	छिमेकी लघुवित्त संस्था लिमिटेड	८	सिम्ली	9860479421
वित्तीय संस्था	NIC एसिया लघुवित्त संस्था लिमिटेड	९	सिम्ली	9861400719
वाणिज्य बैंक	सनराइज बैंक लिमिटेड	९	सिम्ली	9867295233

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

४.८.१ बैंकमा खाता हुने घरधुरीको विवरण

गाउँपालिका भरिमा १५९७ घरधुरीको मात्र बैंक वा वित्तीय संस्थामा खाता रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी विवरण तालिका नं ३८ र ३९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं ३८ : बैंक तथा वित्तीय संस्थामा खाता हुने घरपरिवार विवरण

वार्ड नं.	खाता हुने घरपरिवार संख्या	खाता नहुने घरपरिवार	जम्मा
१	२२५	२१८	४४३
२	५	४०५	४१०
३	४०२	४४५	८४७
४	७८	५२१	५९९
५	२९	४६२	४९१
६	७२	१८४	२५६
७	६०	३३६	३९६
८	१८१	१८७	३६८
९	३१५	२२७	५४२
१०	९१	३०२	३९३
११	१३९	३९१	५३०
जम्मा	१५९७	३६७८	५२७५

तालिका नं ३९ : बैंक तथा वित्तीय संस्थामा अनुसार खाता हुने घरपरिवार विवरण

वार्ड नं.	बचत समूह	बैंक तथा वित्तीय संस्था	सहकारी	अन्य	जम्मा
१	७६	८५	६९		२२५
२		४	१		५
३	६	३४७	४८	१	४०२
४	१	७३	२		७६
५		३०	०		३०
६	३२	३०	६	४	७२
७	१	४२	१६	१	६०
८	१	१७६	४		१८१
९		३११	५		३१६
१०		९०	०		९१
११		१३०	९		१३९
जम्मा	१०१	१३३०	१६०	६	१,५९७

४.९ व्यावसायिक सीपमूलक तालिम लिनेहरूको विवरण

व्यावसायिक सीपमूलक तालिम हासिल गर्ने कुल ३०२ रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ४० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४० : तालिम अवधिका आधारमा व्यावसायिक सीपमूलक तालिम लिनेहरूको विवरण

वार्ड	अटो मोबाइल	कला सम्बन्धी	कृषि सम्बन्धी (जेटी, जेटिए)	जनस्वास्थ्य	पलाम्बिग	डकर्मी	पर्यटन, टुर गाइड	पशुस्वास्थ्य	बिजुली मिस्त्री	सिकर्मी कार्पेन्ट्री	सिलाई, बुनाई, बुटिक	अन्य	जम्मा
१	५		१	५		१					१०	६	२८
२	३		१			१			१		१	१	८
३	४	६	१८	२०	१	५	४	५	९	२	३४	९	११७
४			१	५				२		१	५		१४
५			४	३				२		२	१४	४	२९
६			३	२		२	२		२		६		१७
७			२								१०	१	१३
८			४			१	१	१	१		२०	१	२९
९			५	१		२		१	१		७		१७
१०						१							१
११			४	२		१		८	१	२	३	८	२९
जम्मा	१२	६	४३	३८	१	१४	७	१९	१५	७	११०	३०	३०२

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.१० पारिवारिक खर्च तथा आम्दानी

४.१०.१ शिर्षकअनुसार वार्षिक आम्दानीको विवरण

घरधुरीले वार्षिक रुपमा प्राप्त गर्ने औषत कुल आम्दानी रु ४ लाख ५६ हजार हुने गरेको देखिन्छ । विभिन्न शिर्षकबाट वार्षिक रुपमा प्राप्त गर्ने आम्दानीको वडागत विवरण तालिका नं ४१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं 41 : शिर्षकअनुसार परिवारको औषत वार्षिक आम्दानीको विवरण रु हजारमा

वार्ड नं.	अन्नवालि	फलफुल	पशुपन्छी पालन	तरकारी	जडिवुटी	श्रम	व्यापार	वैदेशिक रोजगार	जागिर	अन्य
१	७		३४	१३		७०	२	९९	१६	४
२	२५			२०		१२६	१००	२६३	२३३	५९
३	३०	५५	४५	२३	८५	७५	२१	१९५	४२	४
४	२४	१९	४६	१४	५	४७	६	१८७	३४	२२
५	८	१५	६१	२		८३	५	३६१	२७	२३
६	१५	२०	१३			३१	३	१६५	२६	८
७	२५	१८	३६	२०	२०	८४	१८	१७६	९०	१५
८	१०	४३	२८	१९	४	६२	६	१६४	२७	१७
९	२८	१८०	३४	२४	१००	४१	१६	१३९	५२	१६
१०	१७	१३	३८	-	४	२८	४	६४	४४	१
११		१८१	३३	-		५०	१५	१३५	५२	०
जम्मा	२२	५८	४४	१५	२४	६४	११	१६६	४१	११

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

४.१०.२ शिर्षकअनुसार वार्षिक खर्चको विवरण

घरधुरीले वार्षिक रुपमा हुने औषत कुल खर्च रु ३ लाख ७६ हजार हुने गरेको देखिन्छ । विभिन्न शिर्षकबाट वार्षिक रुपमा खर्चको वडागत विवरण तालिका नं ४२ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं 42 : शिर्षकअनुसार परिवारको औषत वार्षिक खर्चको विवरण रु हजारमा

वार्ड नं.	खाद्यान्न	लता कपडामा	शिक्षा	स्वास्थ्य	चाडपर्व	कृषि कार्यमा	ईन्धन	मोबाई वा ईन्टरनेट
१	१६	१०	१७	२०	१२	१	२	६
२	२५	१६	१९	११	६	०	४	२
३	४२	२१	३३	३४	१५	२९	१९	१७
४	४०	२५	३४	१५	१६	३	२	७
५	२१	२०	३९	४३	१४	७	०	८
६	४२	३४	१,१२५	१,२१४	१६	०	०	११
७	२८	२१	१,०७८	२१	१३	७	२८	७
८	४४	२६	३३	४५	१७	१०	८	९
९	३९	१७	१६	२१	१५	५	३	७
१०	३४	२१	२६	१६	१५	२	२	६
११	२२५	५५	९२	७६	३९	१७	१८	२५
जम्मा	५३	२४	१६६	८८	१७	१०	८	१०

४.१०.३ ऋण लिने घरधुरीको विवरण

कुल ५७७१ घरधुरीमध्ये विगत एक वर्षमा ऋण लिने घरधुरी संख्या ११२२ घरधुरी रहेको छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ४३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४३ : ऋणको उद्देश्य अनुसार घरपरिवार विवरण

वार्ड नं.	उद्योग ब्यापार	घर खर्च	शिक्षा	औषधि उपचार	अन्य	जम्मा ऋण लिने	ऋण नलिने परिवार	कुल जम्मा
१	१२	३४	४६	३६	१७६	३०४	१३९	४४३
२		१	३	२		६	४०५	४११
३	६२	६४	५९	६९	२	२५६	५९२	८४८
४	५	९	११	२	१२	३९	५५९	५९८
५	२	१			१	४	४८८	४९२
६	२८	५३	६१	७७	७७	२९६	-४०	२५६
७	६	४	१	३		१४	३८२	३९६
८	१३	१८	५	१७	१	५४	३१४	३६८
९	२६	४०	८	१८	४	९६	४४७	५४३
१०	३		३	३	१	१०	३८३	३९३
११	२३	६	४	१०		४३	४८७	५३०
जम्मा	१८०	२३०	२०१	२३७	२७४	११२२	४१५६	५२७८

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

परिच्छेद ५: सामाजिक बिकास क्षेत्र

५.१ सामाजिक बिकास क्षेत्रको अवस्था

नेपालको संविधान २०७२ मा साझा तथा एकल अधिकारका सूची माफत संविधानले विभिन्न अधिकारकासाथ स्थानीय तहलाई माध्यमिक तह सम्मको शिक्षा, आधारभूत स्वास्थ्य, खानेपानी व्यवस्थापन, सामाजिक समावेशीकरणका नीतिहरूको अवलम्बन जस्ता जिम्मेवारी दिएको छ । अर्को तर्फ मानव विकासलाई व्यवस्थित गर्न विश्वका मुलुकहरूले समर्थन गरेको दीगो विकास लक्ष्यले व्यवस्था गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाई तथा सामाजिक न्यायका विषयहरूलाई स्थानीयस्तरमा कार्यान्वयन गर्ने जिम्मेवारी पनि स्थानीय सरकारलाई दिएको छ । यसै सन्दर्भमा सानीभेरी गाउँपालिकाको सामाजिक बिकासको अवस्थाको विश्लेषण देहाय बमोजिम दिइएको छ ।

यस परिच्छेदमा गाउँपालिकाको शिक्षा, स्वास्थ्य, खानेपानी तथा सरसफाई, समावेशीकरणको अवस्था, युवा तथा खेलकुद र कला तथा संस्कृति जस्ता विषयहरूलाई समावेश गरिएको छ। गाउँपालिका भित्र एक वटा क्याम्पस सहित ४५ वटा विद्यालय छन् भने ४९ वटा सामुदायिक बालबिकास केन्द्र र ४ वटा सामुदायिक सिकाई केन्द्रहरू रहेकाछन् । विद्यालयहरूको सङ्ख्या राम्रै देखिए पनि विद्यालयबाट प्रदान भैरहेको शिक्षालाई अघि आर्थिक बिकासको सौचलाई सहयोग पुऱ्याउने खालको बनाउनु पर्ने हुन्छ । ११ वटा वडा मध्ये ५ वटा वडामा मात्र ११ वटा स्वास्थ्यचौकी र १ वटा अस्पताल रहेको छ । स्वास्थ्य क्षेत्रलाई भरपर्दो र सुविधा सम्पन्न बनाउदै लैजानु पर्ने भएको छ ।

५.१.१ सामाजिक बिकास क्षेत्रको समग्र अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिकाको सामाजिक बिकास क्षेत्रको बिकासको अवस्थालाई हेर्न केहि महत्वपूर्ण सूचकहरू तालिका ४३ मा दिइएको छ ।

तालिका नं. ४४: सामाजिक बिकास क्षेत्रका केहि महत्वपूर्ण सूचकहरू

विवरण	इकाई	आ.व.०७५/७६ को अवस्था)
साक्षर जनसंख्या	प्रतिशत	७५
खुद भर्नादर (आधारभूत)	संख्या	९०
स्नातक तह उत्तीर्ण जनसंख्या	जना	३००
सामाजिक सुरक्षाबाट लाभान्वित लक्षित वर्ग	संख्या	२०००
स्नातक तह उत्तीर्ण गर्ने महिला	जना	७५
विरामी पर्दा सर्वप्रथम स्वास्थ्य चौकीरप्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्ररअस्पताल जाने जनसंख्या	प्रतिशत	८०
सरकारी, गैर सरकारी र निजी क्षेत्रमा रोजगार	जना	१५००
प्रारम्भिक बाल कक्षामा अध्ययनरत ४-५ बर्षका बालबालिका	जना	९७५
बालमैत्री सिकाइ विधि अवलम्बन गर्ने विद्यालय	प्रतिशत	५५

विवरण	इकाई	आ.व.०७५/७६ को अवस्था)
प्राविधिक शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	२७५
उच्च शिक्षामा अध्ययनरत विद्यार्थी	संख्या	३८५
कक्षा १० को जिपिए औसत	प्रतिशत	२.४
कक्षा १२ को जिपिए औसत	प्रतिशत	१.६
कक्षा १० को निरन्तरता दर	प्रतिशत	७०
पानी तथा सरसफाइ सुविधासहित छात्र तथा छात्रा शौचालय निर्माण भएका विद्यालय	संख्या	५
बालमैत्री पूर्वाधार (पर्खाल, कक्षा कोठा र खेल मैदान) भएका विद्यालय	संख्या	३
बालकलव गठन भएका विद्यालय	संख्या	१०
महिला शिक्षकको अनुपात	संख्या	१/७
विज्ञान र कम्प्युटर प्रयोगशाला भएका	संख्या	५
प्राविधिक विद्यालय	संख्या	१
उच्च शिक्षा क्याम्पस	संख्या	१
प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्ररअस्पताल पुग्न लाग्ने औसत समय	मिनेट	६०
कम तौल भएका ५ वर्षमूनीका बालबालिका	प्रतिशत	०.१
पूर्व प्रसूति सेवा ४ पटक प्राप्त गर्ने गर्भवती	प्रतिशत	६०
स्वास्थ्य संस्थामा प्रसूती गराउने गर्भवती महिला	प्रतिशत	९०
झाडापखालाको संक्रमण दर (प्रति हजारमा)	जना	५
स्वाशप्रश्वासको संक्रमण (बृक्ष) दर (प्रति हजारमा)	प्रतिशत	५
परिवार नियोजनका साधनको प्रयोग दर	प्रतिशत	५०
स्वास्थ्य विमा गर्ने परिवार	संख्या	५००
आधारभूत सुविधा (खानेपानी, शौचालय, वर्थिङ्ग वार्ड र परामर्श केन्द्र आदि) उपलब्ध स्वास्थ्य संस्था	संख्या	९५
पाइपलाइनबाट वितरित पानी प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	९०
सक्रिय खानेपानी र सरसफाई उपभोक्ता समिति	संख्या	१२
साधारण शौचालय भएका घरधुरी	प्रतिशत	९५
सार्वजनिक शौचालय	संख्या	५
जोखिमयुक्त अवस्थामा साबुन पानीले हात धुने	प्रतिशत	९०
फोहोर विसर्जन स्थल भएको घरपरिवार	प्रतिशत	५०
फोहोर वर्गीकरण गरी विसर्जन गर्ने परिवार	प्रतिशत	२०
नेतृत्वदायी पदमा महिला र अन्य लक्षित वर्गको प्रतिनिधित्व भएका स्थानीय समितिरसंरचना	संख्या	२००
समावेशी (महिला, बालबालिका, अपाङ्गता भएका व्यक्ति र अन्य पिछडिएको वर्ग) प्रतिनिधित्व भएका समिति, संयन्त्र तथा संजाल	संख्या	२१०
लैंगिक हिंसा र छुवाछुत सम्बन्धी घटना (बार्षिक)	संख्या	४
सीपमूलक तालिम प्राप्त अपाङ्गता भएका व्यक्ति		३०
व्यवसायिक सीपमूलक तालिम प्राप्त महिला	संख्या	१५०
उद्दार, उपचार र सहयोग प्राप्त गर्ने हिंसाजन्य घटना पीडित	संख्या	५

विवरण	इकाई	आ.व.०७५/७६ को अवस्था)
होटेल, यातायात र घरेलु कामदार बालश्रमिक	संख्या	५
घर व्यवहार तथा कारोबार सम्बन्धी निर्णयमा महिला सहभागी हुने परिवार	प्रतिशत	१००
स्नातक तह उत्तिर्ण गर्ने महिला	जना	७५
विद्यालय बाहिर रहेका (५-१५ वर्ष) बालबालिका	जना	८०
वैदेशिक रोजगारीमा गएका युवा	संख्या	५३३
युवाक्लब, संजाल तथा संस्था	संख्या	२०
कभर्ड हल तथा खेलकुद मैदान	संख्या	२
जिल्ला, प्रदेश र राष्ट्रियस्तरमा प्रतिनिधित्व गर्ने खेलाडी	संख्या	७
क्लब, सञ्जाल र संस्थामा आवद्ध युवा	संख्या	७००
उद्यम, व्यवसाय र स्वरोजगारीमा संलग्न युवा	संख्या	५००
अभियान्ता वा स्वयंसेवक युवा	संख्या	४०
संरक्षित कला, संस्कृति र सम्पदा	संख्या	१

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण २०७७

५.२ शिक्षा तथा मानवसंसाधन

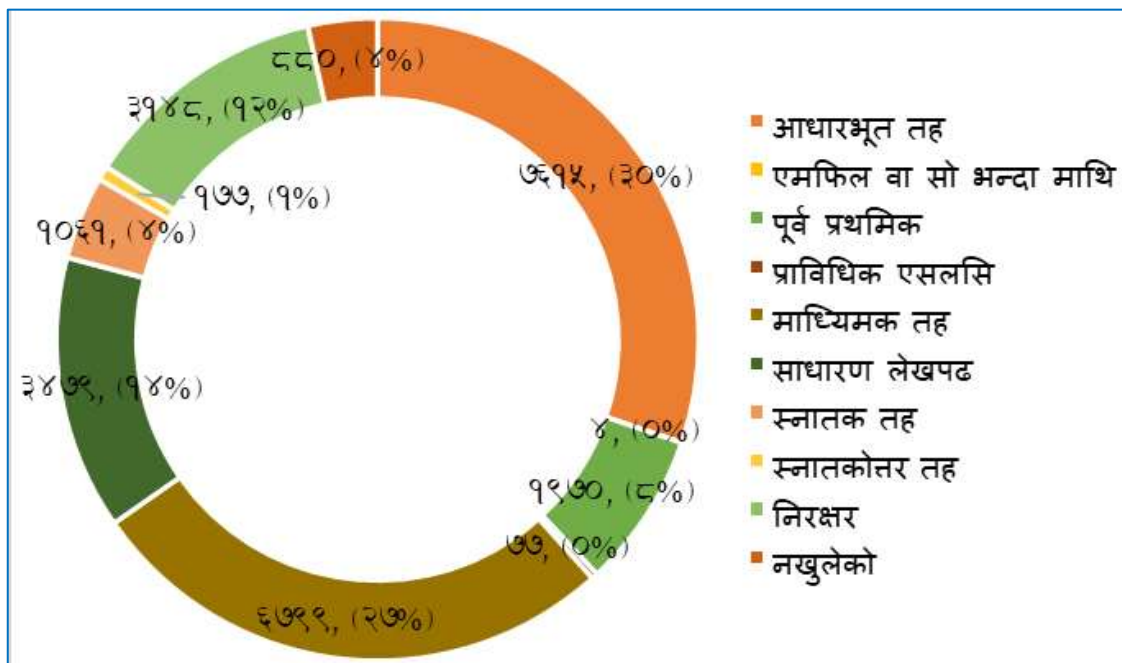
सानीभेरी गाउँपालिकाको शैक्षिक स्थिति तथा शैक्षिक संस्थाहरूको समग्र अवस्था देहाय अनुसार छ ।

- आधारभूत र माध्यमिक विद्यालय गरी जम्मा ४५ वटा विद्यालय सञ्चालनमा रहेको
- पालिकामा करिब ७० प्रतिशत जनसंख्या साक्षर रहेको (करिब ९० प्रतिशत ५-१४ वर्षउमेर समूह, ८५ प्रतिशत १६-५९ उमेर समूह र २३ प्रतिशत ६० वर्ष वा सोभन्दा माथिकोउमेर समूहमा)
- करिब २७ प्रतिशत जनसंख्या निरक्षर रहेको (६० वर्षभन्दा माथिको जनसंख्यामा करिब ७५ प्रतिशत १५-६० उमेर समूहमा २८ प्रतिशत र ५-१४ उमेर समूहमा १० प्रतिशत निरक्षर)
- खुद भर्नादर आधारभूत तहमा ९३.१५ प्रतिशत र माध्यमिक तहमा २८ प्रतिशत रहेको
- प्रायः सबै विद्यालयहरूमा चर्पीको सुविधा भए तापनि अझै ४ वटा विद्यालयमा उक्त सुविधा प्राप्त हुन नसकेको
- पालिका भित्र ४९ वटा बाल विकास केन्द्र सञ्चालनमा रहेको
- आधारभूत (कक्षा १-५) तहमा स्थायी शिक्षक ७०, अस्थायी शिक्षक ५, राहात शिक्षक ३५ र कक्षा ६-८ को आधारभूत तहमा स्थायी शिक्षक १०, राहात १८ र माध्यमिक तह (कक्षा ९-१०) मा स्थायी ५, राहात ५ र (कक्षा ११-१२) तहमा स्थायी ४, अनुदान २ गरी जम्मा १५४ जना शिक्षक कार्यरत रहेको

५.२.१ साक्षरताको अवस्था

पाँच वर्ष माथिको जनसंख्याको साक्षरता दर ८८ प्रतिशत रहेको छ । गउँपालिकामा अझै पनि १२ प्रतिशत गाउँबासी निरक्षर रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी झलक रेखाचित्र १ मा देखाइएको छ ।

रेखाचित्र १ : साक्षरताको स्थिति

श्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण , २०७७

गाउँपालिकाको साक्षरता सम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ४५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 45 : साक्षरताको अवस्था

वाडै	उमेर कम	आधारभूत तह	एमफिल वा सो भन्दा माथि	पूर्व प्रथमिक	प्राविधिक एसलसि	माध्यमिक तह	साधारण लेखपढ	स्नातक तह	स्नातकोत्तर तह	निरक्षर	नखुलेको	जम्मा
१	१७२	६८३		६०		३८०	३१६	७४	७	५३२	६१	२२८५
२	१५९	७०८	३	७०	१६	२३३	३२५	१९७	५७	३४५	८९	२२०२
३	३२८	१०२२	१	१४०	४६	१३५५	११५५	१३५	३१	८२	१५०	४४४५
४	१८६	११२१		६९८		७१२	११	१८६	२१		८४	३०१९
५	२२०	९११		६९		६८७	२११	३४	१०	४३२	६५	२६३९
६	११४	३३९		१४४		३६३	२६४	५३	६	७६	४०	१३९९
७	१३०	२६३		४६७	४	५२१	२३८	१०३	११	१८२	५५	१९७४
८	१२१	४१२		१८२		४८६	२२२	२८	१	२७८	६६	१७९६
९	१९६	८१९		१०१		८९५	२	९१	१५	६२१	९०	२८३०
१०	१६३	५९६		२६	५	४८९	३४५	४६	५	१४५	६३	१८८३
११	२३८	७४१		१३	६	६७८	३९०	११४	१३	४५५	११७	२७६५
जम्मा	२०२७	७६१५	४	१९७०	७७	६७९९	३४७९	१०६१	१७७	३१४८	८८०	२७२३७
प्रतिशत	७.४	२८.०	०.०	७.२	०.३	२५.०	१२.८	३.९	०.६	११.६	३.२	१००.०

श्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण , २०७७

५.२.२ शैक्षिक संस्थासम्बन्धी विवरण

सानीभेरी गाउँपालिका भित्र कुल ४९ सामुदायिक र १ वटा संस्थागत विद्यालय सञ्चालनमा रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ४६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४६ : शैक्षिकस्तरअनुसार शैक्षिक संस्थाको विवरण

वार्ड	संस्थागत	समुदायिक	जम्मा
१		४	४
२		५	५
३	१	६	७
४		५	५
५		६	६
६		४	४
७		३	३
८		४	४
९		३	३
१०		३	३
११		६	६
जम्मा	१	४९	५०

श्रोत : घरघुरी सर्वेक्षण , २०७७

सानीभेरी गाउँपालिका भित्र कुल ४९ मध्ये ३३ वटा आधारभूत र १३ वटा माध्यमिक विद्यालय सञ्चालनमा रहेका छन् । यस सम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ४७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४७ : तह अनुसार शैक्षिक संस्थाको विवरण

वार्ड नं.	पूर्व प्राथमिक १ कक्षा भन्दा कम	आधारभूत विद्यालय (१ देखी ८ कक्षा सम्म)	माध्यमिक विद्यालय (८ देखी १२ कक्षा सम्म)	जम्मा
१		२	२	४
२	१	३	१	५
३	२	४	१	७
४	१	३	१	५
५		४	२	६
६		४		४
७		३		३
८		४		४
९		१	२	३
१०		१	२	३
११		४	२	६
जम्मा	४	३३	१३	५०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

नोट: विस्तृत विवरणको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table1> हेर्नुहोस ।

५.२.३ विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण

यस गाउँपालिका भित्रका विद्यालयमा अध्ययन गरिरहेका विद्यार्थीहरूको कुल संख्या १०,२६० जना रहेको छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ४८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ४८ : विद्यालयमा अध्ययनरत विद्यार्थी विवरण

वार्ड	पूर्व प्राथमिक		आधारभूत		माध्यमिक		जम्मा		कुल जम्मा
	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	छात्रा	छात्र	
१	४७	६५	३५८	३६७	७६	७७	४८१	५०९	९९०
२	४२	४८	२६४	२६३	५६	४२	३६२	३५३	७१५
३	१२१	१४३	४५५	४४१	१९६	१५४	७७२	७३८	१५१०
४	५३	७३	३४१	३४७	१६९	१६०	५६३	५८०	११४३
५	८१	७४	३८४	३८२	१२८	१२६	५९३	५८२	११७५
६	३०	३३	१९३	१४१			२२३	१७४	३९७
७	२७	३९	१३८	११७	०	०	१६५	१५६	३२१
८	४४	४४	१५२	१५३	०	०	१९६	१९७	३९३
९	५७	७१	३४२	२८५	३७९	३७८	७७८	७३४	१५१२
१०	३२	५०	२९०	३४६	१५८	१४९	४८०	५४५	१०२५
११	८०	९२	४६५	४४४	४६	५२	५९१	५८८	११७९
जम्मा	६१४	७३२	३३८२	३२८६	१२०८	११३८	५२०४	५१५६	१०३६०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.४ विद्यालयको भौतिक अवस्था

यस गाउँपालिकाभित्र रहेका कुल ५० विद्यालयहरूमा १२३ कच्ची र ५१ पक्की भवन रहेको देखिन्छ । यससम्बन्धी विस्तृत विवरण तालिका नं ४९ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. ४९ : विद्यालयको भौतिक अवस्थासम्बन्धी विवरण

विद्यालय	कच्ची भवन संख्या	कच्ची कोठा संख्या	पक्की भवन संख्या	पक्की कोठा संख्या
आधारभूत विद्यालय (ECD देखी ८ सम्म)	७६	२३२	१५	११
पूर्व प्राथमिक १ कक्षा भन्दा तल (ECD)	५	१२	०	०
माध्यमिक विद्यालय (ECD देखी १२ सम्म)	४२	११७	३६	८९
जम्मा	१२३	३६१	५१	१००

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.५ शिक्षकको विवरण

विद्यालयहरूमा कुल १२१ स्वीकृत दरवन्दी भएकोमा ३४८ जना शिक्षक कार्यरत रहेको देखिन्छ । आधारभूत र माध्यमिक तहमा विद्यालयगत रूपमा शिक्षकहरूको विवरणलाई तालिका नं ५० मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. 50 : शिक्षक दर्बन्दी र शिक्षकको विवरण

वाई	स्विकृत दर्बन्दी							कार्यरत शिक्षक, शिक्षिका							
	पूर्व प्राथमिक		आधारभूत		माध्यमिक		जम्मा	पूर्व प्राथमिक		आधारभूत		माध्यमिक		जम्मा	
	म	पु	म	पु	म	पु		म	पु	म	पु	म	पु		
१	१	०	१	७	०	०	८	३	०	७	१७	०	६	३३	
२	०	०	१	३	८	०	१२	५	०	३	१४	०	३	२५	
३	५		१	११			१२	९		७	३१		५	५२	
४	२		४	६			१०	५		१०	१३		५	३३	
५	३			८			८	६		५	२८	१	७	४७	
६	४		३	६			९	४		७	१७			२८	
७	२	०	१	५	०	०	६	३	२	४	१०	०	०	१९	
८	३	०	१	६	०	०	७	४	०	६	१०	०	०	२०	
९	२	०	३	१५	०	१०	२८	३	०	४	१६	०	७	३०	
१०	१	०	१	११	०	०	१२	३	०	२	१७	०	८	३०	
११	४	०	१	८	०	०	९	६	०	७	१५	०	३	३१	
जम्मा	२७	०	१७	८६	८	१०	१२१	५१	२	६२	१८८	१	४४	३४८	

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.६ विद्यार्थी भर्ना तथा निरन्तरता

विद्यालयहरूमा विद्यार्थी भर्ना दर ८८ प्रतिशत र निरन्तरता दर ८३ प्रतिशतको हाराहरीमा देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरणलाई तालिका नं ५१ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. 51 : भर्ना दर, निरन्तरता दर,

वाई नं.	खुद भर्ना दर			निरन्तरता दर		
	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यमिक	पूर्व प्राथमिक	आधारभूत	माध्यमिक
१	६७.५	८१.५	५२.०	५८.३	७०.८	५६.०
२	८१.६	६४.८	७६.०	८६.०	५८.०	७७.०
३	८८.६	९३.०	८५.०	७९.२	८८.०	९५.०
४	८५.०	९०.०	९०.०	६६.३	७८.३	९०.०
५	८८.८	९३.८	९०.०	६९.२	८४.२	९२.५
६	८९.५	९३.३		८०.०	८६.३	
७	९५.०	८५.७		९२.७	९०.०	
८	९४.५	९७.५		९१.०	९७.०	
९	८३.३	७७.३	७९.०	८३.३	९७.३	९२.०
१०	९५.३	९१.३	९५.५	९२.७	९५.७	८७.५
११	११०.८	९५.५	८८.५	७९.३	८९.०	८०.५
जम्मा	८९.६	८८.०	८१.६	७८.८	८४.१	८३.०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.७ सिकाई उपलब्धी दर

विद्यालयहरूमा विद्यार्थीको सिकाइ उपलब्धी दर ६२ देखि ६७ प्रतिशत र उतिर्ण दर ९७ देखि ९४ प्रतिशतको हाराहरीमा देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरणलाई तालिका नं ५२ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं 52 : सिकाई उपलब्धी दर र उतिर्ण दर

वार्ड नं.	सिकाई उपलब्धी दर			उतिर्ण दर		
	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२	कक्षा ८	कक्षा १०	कक्षा १२
१	६१.००	७०.००		९६.६७	९६.००	
२	५५.००	६०.००		९१.००	९५.००	
३	५९.००	६५.००	७०.००	१००.००	१००.००	
४	५८.५०	४९.००		९२.५०	१००.००	८०.००
५	६०.००	७२.५०	८०.००	९५.००	९२.५०	
६	५२.००			१००.००		
७	६२.००			१००.००		
८	१००.००			१००.००		
९	५६.००	५४.५०	५५.००	१००.००	१००.००	१००.००
१०	५५.५०	६०.००	६५.००	९९.५०	८५.००	९०.००
११	५४.००			९९.००		
जम्मा	५९.६५	६२.५५	६७.५०	९७.२०	९४.७३	९०.००

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.८ आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने

गाउँपालिकामा आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने जम्मा विद्यार्थी संख्या ११११ जना देखिन्छ । यस सम्बन्धी वडागत विवरणलाई तालिका नं ५३ मा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं 53 : आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने जनसंख्या

वार्ड	आधारभूत शिक्षा पुरा गर्ने छात्र	आधारभूत शिक्षा पुरा छात्रा	जम्मा
१	४३	५०	९३
२	२६	३७	६३
३	८१	१०१	१८२
४	५८	५७	११५
५	६७	५५	१२२
६	२९	२५	५४
७	२४	१८	४२
८	२७	२५	५२
९	६५	६३	१२८
१०	४३	५४	९७
११	७६	८७	१६३
जम्मा	५३९	५७२	११११

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.९ छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा र प्राविधिक शिक्षाको अवस्था

विद्यालयहरूमा छात्रवृत्ति प्राप्त गर्ने विद्यार्थी संख्या ३,९७७ र दिवा खाजा सेवा पाउने विद्यार्थी संख्या ५,३५९ रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरणलाई तालिका नं ५४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं 54 : छात्रवृत्ति तथा दिवा खाजा र प्राविधिक शिक्षाको अवस्था

वर्ड	छात्रवृत्ती वा अन्य सुविधा पाउने			दिवा खाजा खान रपाउने		
	छात्र	छात्रा	जम्मा	छात्र	छात्रा	जम्मा
१	९३	३८९	४८२	२८२	२३९	५२१
२	८८	२२९	३१७	२२०	२०४	४२४
३	१३२	४३६	५६८	३००	३२५	६२५
४	८५	३३१	४१६	२६१	२७१	५३२
५	१३	३५५	३६८	३२०	३५०	६७०
६	८	१०१	१०९	१३३	१४९	२८२
७	८	८३	९१	१३०	१३६	२६६
८	८९	९८	१८७	१६५	१५१	३१६
९	१०४	३३९	४४३	२६५	२३१	४९६
१०	१०९	२९९	४०८	२२७	२१७	४४४
११	६८	५२०	५८८	३८५	३९८	७८३
जम्मा	७९७	३,१८०	३,९७७	२,६८८	२,६७१	५,३५९

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.२.१० लक्षित छात्रवृत्ति तथा अन्य सुविधासम्बन्धी विवरण

लक्षित छात्रवृत्ति तथा अन्य सुविधा प्राप्त गर्ने विद्यार्थीहरूको कुल संख्या १६७७ जना रहेको छ । यस सम्बन्धी विवरणलाई तालिका नं ५५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं 55 : लक्षित छात्रवृत्ति तथा अन्य सुविधा प्राप्त गर्ने विद्यार्थी सम्बन्धी विवरण

वर्ड	दलित छात्र	दलित छात्रा	अपाङ्ग छात्र	जेहेन्दार छात्र	जेहेन्दार छात्रा	विपन्न छात्र	विपन्न छात्रा	अन्य छात्र	अन्य छात्रा
१	११७	११९	०	०	०	०	०	३	४
२	८८	९३	०	०	०	०	०	०	०
३	११६	१०७						१	
४	८५	८०							
५	१३	२७						१	
६	७	८		२					८५
७	११	१२	०	०	०	०	०	०	०
८	५२	६२	१	२	१	०	०	१	२
९	८४	८३	०	०	०	०	०	४०	२०
१०	१०९	६९	०	०	०	०	०	०	०
११	६८	१००	०	०	०	२	१	१	०
जम्मा	७५०	७६०	१	४	१	२	१	४७	१११

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.३ स्वास्थ्य तथा पोषण

यस शिर्षकमा गाउँपालिकाको स्वास्थ्य तथा पोषणको अवस्था सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । समग्रमा स्वास्थ्य क्षेत्रका अवस्था यस प्रकार छ ।

- गाउँपालिकामा १ वटा १५ सैया अस्पताल रहेको
- ११ वटा आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, ३ वटा वर्थिङ्ग सेन्टर, १९ वटा खोप केन्द्र, १४ वटा गाउँघर क्लिनिक सञ्चालनमा रहेको,
- पूर्ण खोपयुक्त गापा घोषणा भएको
- दरबन्दी अनुसारको जनशक्ति रहेको
- २८ प्रतिशत सुत्केरी स्वास्थ्य संस्थामा हुने गरेको
- २२ प्रतिशतले परिवार नियोजन साधन प्रयोग गर्ने गरेको
- गाउँपालिकाले स्वास्थ्य सरसफाइ ऐन २०७५, स्वास्थ्य संस्था दर्ता कार्याविधि २०७५, स्वास्थ्य योजना र गाउँपालिका अस्पताल सञ्चालन कार्याविधि २०७६ लागु गरेको

५.३.१ स्वास्थ्य संस्था तथा सेवा सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका क्षेत्रमा एक वटा अस्पताल, ४ वटा स्वास्थ्य चौकी, ८ वटा सामुदायिक स्वास्थ्य केन्द्र (आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र) रहेका छन् (तालिका नं ५६) ।

तालिका नं ५६ : स्वास्थ्य संस्था तथा सेवासम्बन्धी विवरण

वार्ड	ठेगाना	प्रकार	नाम	सम्पर्क नं
१	चाइनाबगर	स्वास्थ्य चौकी	चाइनाबगर स्वास्थ्य चौकी	9847832900
२	गिठाकोट	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9858030816
३	पेदी	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9868415787
४	मेगा	स्वास्थ्य चौकी	गरायला स्वास्थ्य चौकी	9868609734
५	मेलचौर	स्वास्थ्य चौकी	दुली स्वास्थ्य चौकी	9849742079
६	देउताखोला	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9867735691
७	छोटेबगर	अस्पताल	सानीभेरी अस्पताल	9869761205
७	शहरे	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9866827230
८	फुकु कालिका	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9866618146
९	सिम्ली	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	9809826071
१०	घनठाना	सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	आधारभूत स्वास्थ्य सेवा केन्द्र	9844754123
११	काफलबोट	स्वास्थ्य चौकी	अर्मा स्वास्थ्य चौकी	9847981449

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.३.२ दर्बन्दी तथा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको अवस्था

गाउँपालिका भित्रका स्वास्थ्य संस्थाहरूमा २ जना चिकित्सक र ३८ जना अन्य स्वास्थ्यकर्मी कार्यरत रहेको देखिन्छ (तालिका नं ५७) ।

तालिका नं. 57 : दर्बन्दी तथा कार्यरत स्वास्थ्यकर्मीको सम्बन्धी विवरण

प्रकार	चिकित्सक		अन्य स्वास्थ्यकर्मीको	
	दर्बन्दी संख्या	कार्यरत संख्या	दर्बन्दी संख्या	अन्य कार्यरत संख्या
अस्पताल	१	१	५	१३
सामुदायिक स्वास्थ्य इकाई	०	१	११	१०
स्वास्थ्य चौकी	०	०	१७	१५
जम्मा	१	२	३३	३८

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.३.३ स्वास्थ्य संस्थामा पहुँच

गाउँपालिका भित्रका २३.८ प्रतिशत घरधुरीलाई मात्र ३० मिनेट भित्र स्वास्थ्य संस्थाहरूमा पुग्न सक्ने सुविधा रहेको देखिन्छ (तालिका नं ५८) ।

तालिका नं. 58 : घरबाट स्वास्थ्य संस्था पुग्न लाग्ने समयको आधारमा घरपरिवार

वार्ड नं.	१५ मिनेट भन्दा कम	३० मिनेट सम्म	१ घण्टा वा बढि	२ घण्टा	नखुलेको	जम्मा
१	७०	८९	२७	२५७		४४३
२	३१	५७	१३६	१८६	१	४११
३	१५०	१८५	३३९	१७३		८४७
४	५	१०	११	५७२	२	६००
५	१			४९०		४९१
६	१०	१८	५२	१७६		२५६
७	२३	१९३	१६५	१५		३९६
८	३०	१४२	१७०	२५	१	३६८
९	३५	१७७	२४१	८९		५४२
१०	९	५	३६८	११		३९३
११	८	९	१२८	३८५		५३०
जम्मा	३७२	८८५	१६३७	२३७९	४	५२७७
प्रतिशत	७.०	१६.८	३१.०	४५.१	०.१	१००.०

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.३.४ परिवारका सदस्यहरूको स्वास्थ्य अवस्था

गाउँपालिका भित्रका ९६.५ प्रतिशत मानिसहरू स्वस्थ रहेको छ भने २ प्रतिशत जनसंख्यालाई सामान्य रोग लागेको देखिन्छ (तालिका नं ५९) ।

तालिका नं. 59 : परिवारका सदस्यहरूको स्वास्थ्य अवस्था

वार्ड नं.	स्वस्थ	सामान्य रोग लागेको	दीर्घ रोग लागेको	Covid-19	उपलब्ध नभएको	जम्मा
१	२०६६	१९७	१६		६	२२८५
१०	१८६०	१५	५		३	१८८३
११	२७९९	११	१७	१	१७	२७६५
२	२२०१		१			२२०२

वार्ड नं.	स्वस्थ	सामान्य रोग लागेको	दीर्घ रोग लागेको	Covid-19	उपलब्ध नभएको	जम्मा
३	४०५९	१४३	१८४	३५	१४	४४३५
४	२९२३	५३	३८	१	१८	३०३३
५	२६२४	३	८			२६३५
६	१२९७	७३	२८		१	१३९९
७	१९४५	१६	७		६	१९७४
८	१७७१	१६	८		१	१७९६
९	२८२०	७			३	२८३०
जम्मा	२६२८५	५३४	३१२	३७	६९	२७२३७
प्रतिशत	९६.५	२.०	१.१	०.१	०.३	१००.०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

५.४ खानेपानी तथा सरसफाई

यस शिर्षकमा गाउँपालिकाको खानेपानी तथा सरसफाईको अवस्था सम्बन्धी विवरण प्रस्तुत गरिएको छ । समग्रमा खानेपानी तथा सरसफाई क्षेत्रको अवस्था यस प्रकार छ ।

- ६० प्रतिशत घरपरिवारमा खानेपानी सुविधा पुगेको
- बस्ती र पानीको मुहान रहेको
- १ वटा सार्वजनिक शौचालय रहेको
- पालिकालाई खुला दिशामुक्त क्षेत्र घोषणा गरिएको
- स्वच्छता घोषण, पूर्ण सरसफाई कार्यक्रम सञ्चालनमा रहेको
- महिलाको चेतना, आय आर्जनमा केहि मात्रमा बृद्धि भएको
- कुपोषण, बहुविवाह, लौंगिक विभेद, परनिर्भरता, घरेलु हिंसाबारे जनचेतना बृद्धि भईरहेको
- ज्येष्ठ नागरिक सम्मानमा बृद्धि भईरहेको
- बलबिबाहमा कमि आइरहेको

५.४.१ खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरधुरी

यस क्षेत्रमा पाइप धाराको पानी र मुलको पानी खानेपानीको मुख्य श्रोतको रूपमा रहेको छन् । कुल ५२७७ घरधुरी मध्ये ८६.७ प्रतिशत घरधुरीले सार्वजनिक धाराको पानी पिउने गरेको देखिन्छ । श्रोतअनुसार घरधुरी विवरणलाई तालिका नं. ६० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 60 : खानेपानीको श्रोतको आधारमा घरधुरी

वार्ड नं.	नखुलेको	कुवा	अन्य श्रोत	पाइप धारा	सार्वजनिक	खोला	मुहान	जम्मा
१	०	०	०	१५८	२६९	०	१६	४४३
२	१	०	१	५	३९४	०	१०	१७७७
३	०	०	१	४	७४५	३	९४	२६२४
४	३	१	१	२४	५२७	०	४४	३२२४
५	०	०	०	१२	४५९	०	२०	३७१५
६	१	०	०	०	२५४	०	१	३९७१
७	३	०	१	८	३७३	०	११	४३६७

वार्ड नं.	नखुलेको	कुवा	अन्य श्रोत	पाइप धारा	सार्वजनिक	खोला	मुहान	जम्मा
८	०	०	०	१	३६६	०	१	४७३५
९	०	०	१	१५४	३१९	१	६७	५२७७
१०	४	०	०	१	३८८	०	०	८३६
११	०	०	१	४	४८०	३२	१३	१३६६
जम्मा	१२	१	६	३७	४५७४	३६	२७७	५२७७
प्रतिशत	०.२	०.०	०.१	७.०	८६.७	०.७	५.२	१००.०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

५.४.२ शौचालय प्रयोगको अवस्था

कुल ५२७७ घरधुरी मध्ये ९५.९ प्रतिशत घरधुरीमा शौचालय रहेको छ । गाउँपालिका भित्रका ४.१ प्रतिशत घरधुरीमा मात्र शौचालय नभएको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ६१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 61 : शौचालय प्रयोगको अवस्था

वार्ड नं.	शौचालय नभएको	साधारण	जम्मा
१	६	४३७	४४३
२	२२	३८९	४११
३	४३	८०४	८४७
४	७६	५२४	६००
५	२	४८९	४९१
६	३	२५३	२५६
७	४	३९२	३९६
८	४	३६४	३६८
९	२५	५१७	५४२
१०	११	३८२	३९३
११	२१	५०९	५३०
जम्मा	२१७	५०६०	५२७७
प्रतिशत	४.१	९५.९	१००.०

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

५.५ महिला, बालबालिका तथा सामाजिक समावेशीकरण

कुल २७,२३७ जनसंख्या मध्ये ९७.६ प्रतिशत मानिसहरू सपांग रहेका छन् । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ६१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 62 : अपाङ्गताको स्थिति

वडा नं.	अपाङ्गता	शारिरीक	बौद्विक	दृष्टिबिहिन	वबहिरा	मनोसामाजिक	बहु अपाङ्गता	नखुलेको	जम्मा
1	२२४७	१६	१	५				९	२२८५
10	१८४७	१२	२	५		१		८	१८८३
11	२७२१	६	३	२	२	१	९	१०	२७६५

वडा नं.	अपाङ्गता	शारिरीक	बौद्विक	दृष्टिबिहिन	वबहिरा	मनोसामाजिक	बहु अपाङ्गता	नखुलेको	जम्मा
2	२१७८	१२	१	१		१	१	४	२२०२
3	४२०४	१३४	६	१४	७	३	३	३२	४४३५
4	२९८३	८	४	४			१	३२	३०३३
5	२५७८	४२		३		१			२६३५
6	१३३१	३६		१०				८	१३९९
7	१९४४	८	१	४		१		६	१९७४
8	१७६२	२१		३			१	७	१७९६
9	२७९६	११	४	५	१	१	२	४	२८३०
जम्मा	२६५९१	३०६	२२	५६	१०	९	१७	१२०	२७२३७
प्रतिशत	९७.६	१.१	०.१	०.२	०.०	०.०	०.१	०.४	१००.०

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

* वबहिरा: सुन्न र बोल्न नसक्ने

५.६ वैवाहिक स्थिति

गाउँपालिकाको बैवाहिक स्थिति अनुसार वडागत विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं 63 : बैवाहिक स्थिति सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	अविवाहित	एकल विवाह	बहु-विवाह	पुनः विवाह	विधवा (एकल महिला)	सम्बन्ध विच्छेद	विवाहित तर अलग बसेको	उमेर कम	जम्मा
१	४९१	१०८३	७		९५	९		६००	२२८५
२	४८८	१०६४	३	१	५२	४		५९०	२२०२
३	९७६	२२५७	८	१	११०	१४	६	१०६३	४४३५
४	७३४	१५००			९५	१३		६९१	३०३३
५	६११	१२२९	९		७७	१		७०८	२६३५
६	३२१	६८९			३१			३५८	१३९९
७	४८२	९९३	३		५१	२		४४३	१९७४
८	४११	८८९	२		४७	२		४४५	१७९६
९	६१२	१४०६	१३	१२	७४	५	१४	६९४	२८३०
१०	३९८	९०५	३	१	६५	४	५	५०२	१८८३
११	६०८	१३६२			४६	१	१	७४७	२७६५
जम्मा	६१३२	१३३७७	४८	१५	७४३	५५	२६	६८४१	२७२३७

स्रोत: घरपरिवार सर्वेक्षण, २०७७

५.७ सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम बिबरण

सामाजिक सुरक्षा कार्यक्रम सम्बन्धी विवरण तालिका नं ६४ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ६४: सामाजिक सुरक्षा भत्ताको विवरण

रकम रुहजारमा.

वार्ड नं.	बृद्ध भत्ता	विधवा भत्ता	अपांग भत्ता	भत्ता नलिएको	उमेर कम	जम्मा
१	३३	५८	५	१४	२१६१	२२८५
२	२९	२३	१०	१५	२१२०	२२०२
३	१००	४६	१६	७	४२२२	४४३५
४	६८	४०	४	५	२९०१	३०३३
५	६०	१७	४	६३	२४९१	२६३५
६	४०	८	४		१३४७	१३९९
७	३९	२७		१०	१८९७	१९७४
८	४०	२२		१०	१७९६	१७९६
९	७६	३२	३	२६	२६८९	२८३०
१०	५६	३२	८		१७८३	१८८३
११	४४	२५	६	६	२६८१	२७६५
जम्मा	५८५	३३०	६०	१५६	२६००८	२७२३७

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

५.८ युवा तथा खेलकुद

- प्रधानमन्त्री र मुख्यमन्त्री रोजगार कार्यक्रम सञ्चालन भएको
- पालिका भित्र ३१०० जनाले १०० दिन रोजगार पाएको
- मध्यपहाडी राजमार्ग निर्माणले रोजगार तथा सिप निर्माणमा सहयोग पुगेको
- सामान्य खेलकुदका भौतिक पूर्वाधार रहेकाको
- खेलकुद प्रतियोगितामा सामान्य लगानी रहेको

यससम्बन्धी वडागत विवरण देहायको तालिका नं ६५ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 65 : संघ संस्थाहरूको विवरण

वार्ड नं.	क्लब	गैसस (NGO)	समूह (टोल विकाश)	जम्मा
१			६	६
२			३	३
३			१०	१०
४			१	१
५			३	३
६			२	२
७			५	५
८	१		१५	१६
९	१	१	१८	२०
१०			९	९
११			२१	२१
जम्मा	२	१	९३	९६

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

विस्तृत जानकारीको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table9> मा हेर्नुहोस ।

५.९ सामाजिक सुरक्षा

- २ वटा प्रहरीचौकी रहेको
- दर्बन्दी अनुसारको जनशक्ति रहेको

तालिका नं 66 : सामाजिक सुरक्षा सम्बन्धी विवरण

क्र.सं.	नाम	प्रकार	ठेगाना	वार्ड नम्बर	कार्यरत सुरक्षा कर्मी
१	पुर्तिमकाडा प्रहरी चौकी	प्रहरी चौकी	चाइनाबगर	१	७
२	सिम्ली प्रहरी चौकी	प्रहरी चौकी	सिम्ली	८	१०

विस्तृत जानकारीको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table4> मा हेर्नुहोस ।

परिच्छेद ६: भौतिक पूर्वाधार बिकास क्षेत्र

६.१ पृष्ठभूमि

यस परिच्छेदमा भौतिक पूर्वाधारको स्थिति र त्यसको उपयोगको अवस्थालाई प्रस्तुत गरिएको छ । जस अन्तरगत सडक, विद्युत, भवन, बस्ती, उर्जा, सूचना संचार र आवास र भवन जस्ता विषयहरू समावेस गरिएको छ ।

सानीभेरी गाउँपालिकाको मध्य भागबाट १८ कि.मि. को लम्बाईमा मध्ये पहाडी राजमार्ग पूर्व-पश्चिम भएर गएको छ । यसले गाउँपालिकाको सम्भावनाका ढोकाहरू खोलेको छ । पूर्वमा मुसिकोट बजार र त्यो भन्दा पनि अझ पूर्व रुकुम पूर्व, बागलुङ, पर्वत हुँदै, पोखरा र काठमाण्डौ सम्मको बजारहरू जोडिएका छन् । त्यसरी नै पश्चिम तिर, जाजरकोटको खलंगा, दैलेख, सुर्खेत र नेपालगञ्ज जस्ता बजार केन्द्रहरू सम्पर्कमा आएका छन् । साना स्थानीय सडकहरूको निर्माण सँगै स्थानीय ग्रामीण क्षेत्रले मध्ये पहाडि राजमार्गसँग सम्बन्ध स्थापना भएको छ । यस्तै विविध खाले व्यवसायिक कृषि उत्पादन र यसको बजारीकरणको सम्भावनाको ढोका खोलेको छ । थानीय सडक, ग्रामीण सडक, कृषि सडक र ती सडकमा पर्ने पुल, झोलुंगेपुलको निर्माण तथा मर्मत सम्भार, वैकल्पिक ऊर्जा, १०० मे.वा. सम्मका लघु तथा साना जलविद्युत्को उत्पादन तथा प्रवर्द्धन, सामुदायिक भवन, कार्यालय भवन र आवासको निर्माण तथा व्यवस्थापन, र बस्ती विकास, हाटबजार जस्ता पूर्वाधारको निर्माण, व्यवस्थापन र सञ्चालनको जिम्मेवारी नेपालको संविधान र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ ले गाउँपालिकालाई प्रदान गरेकोछ । यसले गाउँ तथा बजारहरूको समग्र विकास तथा आर्थिक कृयाकलापलाई गतिशील बनाउनका साथै सामाजिक अवसरहरूको सृजना गर्दै समृद्धि हांसिल गर्न सहयोग पुऱ्याउँछ ।

तालिका नं. 67 : भौतिक पूर्वाधार बिकास क्षेत्रका समग्र अवस्था

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
१२ हेँ महिना यातायात सुचारु सडक लम्बाई	कि.मि.	२४
सडक घनत्व (प्रति वर्ग कि.मी. सडक लम्बाई)	कि.मि.	५५
पक्की सडकमा पुग्न लाग्ने औषत समय	घण्टा	२
कच्ची सडक	कि.मि.	५५
पक्की पुल (वेली त्रिज समेत)	कि.मि.	५
गापामा सूचारु ४ पाँगे सार्वजनिक सवारी साधन	संख्या	४०
नियमित मर्मत संभार भएको सडकको लम्बाई	संख्या	११
सुरक्षित वस्तीमा बसोबास गर्ने परिवार	प्रतिशत	३०००
प्रवर्द्धित तथा सुरक्षित आवास क्षेत्र	रोपनी	४५००
भूकम्प प्रतिरोधी प्रविधि र मापदण्ड अनुसार निर्माण भएका सार्वजनिक भवन तथा संरचना	संख्या	१०
व्यवस्थित नालाको लम्बाई	कि.मि.	१

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
स्थानीय विद्युत् उत्पादन	कि.वा.	१३०
विद्युत् सेवा उपलब्ध घरधुरी	प्रतिशत	२५
सुधारिएको ऊर्जा प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	५
धुवारहित चुल्हो जडान भएका परिवार	संख्या	६०
संचालित जलविद्युत आयोजना (लघु र साना)	संख्या	६
टेलिभिजन र कम्प्युटर उपलब्ध परिवार	प्रतिशत	२५
इन्टरनेट सेवा प्रयोग गर्ने जनसंख्या	प्रतिशत	१५
टेलिफोनरमोबाइल प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	८०
नियमित पत्रपत्रिका प्रयोग परिवार	प्रतिशत	१०
स्थानीय स्तरमा भएका प्रकाशन र प्रसारण	संख्या	१

६.२ सडक तथा यातायात

- गाउँपालिकाको बिचभागबाट १८ कि.मि. लम्बाई भएर मध्यपहाडि राजमार्ग गएको
- गाउँपालिकाभित्र कच्ची सडक, खण्डास्मिथ (ग्राभेल) सडक मिलाएर करिब ३०० कि.मि. छ ।
- क्षेत्रीय सडक समेत पालिका भएर गएको
- भौतिक पूर्वाधार निर्माणका लागि पर्चुर मात्रामा गिट्टि, ढुङ्गा, बालुवा रहेको
- एक वडा एक कृषि सडक रहेको
- गापाको केन्द्रबाट वडा नं ५ र ६ बाहेक अन्य सबै वडा कार्यालयमा सडक पुगेको
- ४ चाकिलमाला, ३ कमेदि (कच्चि सडक) हिउँदमा सञ्चालन भैरहेको
- यातायात भाडादर व्यवस्थापन गर्न नसकेको
- यातायाता गुरुयोजना निर्माण गरी कार्यान्वयन भइरहेको

६.३ पुलपुलेसा

- मध्यपहाडी राजमार्ग अन्तर्गत पुलहरू बनेर सुचारु रहेको
- सानीभेरी लगायत साना ठूला खोला, नदीमा झोलुङ्गे पुल रहेको

६.३.१ झोलुङ्गे तथा पक्की सम्बन्धी विवरण

गाउँपालिका भित्र कुल २२ वटा पुलहरू रहेका छन् । जसमध्ये ३ वटा पक्की र १७ वटा झोलुङ्गे पुल रहेका छन् । यससम्बन्धी विवरण देहायको तालिका नं ६८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं ६८ : पुल पुलेसासम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	झोलुङ्गे पुल	पक्की पुल	स्टील पुल	जम्मा
१	२			२
२	१			१

३	४	२	१	७
४	२			२
५	१			१
६	२			२
८	१	१		२
९	३			३
१०			२	२
जम्मा	१६	३	३	२२

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण २०७७

६.३.२ पुलहरूको अवस्था

गाउँपालिका भित्र कुल २२ वटा पुलहरू मध्ये २ वटा जिर्ण र १२ वटा राम्रो रहेका छन् । यससम्बन्धी विवरण देहायको तालिका नं ६९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 69 : पुलहरूको अवस्था सम्बन्धी विवरण

वार्ड नं.	जिर्ण	ठिकै	राम्रो	जम्मा
१		१	१	२
२			१	१
३	१	४	२	७
४		१	१	२
५		१		१
६		१	१	२
८	१		१	२
९			३	३
१०			२	२
जम्मा	२	८	१२	२२

विस्तृत जानकारीको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table7> मा हेर्नुहोस ।

६.४ विद्युत तथा बैकल्पिक उर्जा

- सिस्नेखोला, सिम्ली, खोला, देउता खोला आदि लघुजलविद्युत्का श्रोत रहेको
- निर्माणाधीन उत्तरगंगा योजना सम्पन्न भएपछि राष्ट्रिय ग्रिड प्रणालीमा आबद्ध भई थप विद्युत उपलब्ध हुन सक्ने अवस्था रहेको
- ९ वटा लघुजलविद्युत परियोजना सञ्चालनमा रहेको
- केन्द्रिय प्रसारण लाईनमा जोड्ने प्रक्रियामा रहेको
- लगभग ४० प्रतिशत घरधुरीमा विद्युत सुविधा पुगेको
- ९५ प्रतिशत घरमा सोलार सुविधा (मोवाइल चार्ज र बत्ति बाल्न मिल्ने) रहेको

तालिका नं. 70 : वतीको प्रमुख स्रोतको आधारमा घरधुरी संख्या

वार्ड नं.	मट्टितेल	सोलार	विद्युत (लघु)	विद्युत (राष्ट्रिय प्रसारण)	अन्य	घर धुरी
१		४२१			२१	४४३

वार्ड नं.	मट्टितेल	सोलार	विद्युत (लघु)	विद्युत (राष्ट्रिय प्रसारण)	अन्य	घर धुरी
२	१	२९३	२०	९६	१	४११
३	२	१६७	१५१	५१७	१०	८४७
४	२	३३७	५	२३३	२१	६००
५		४३१	५३	५	२	४९१
६		३५	२२१			२५६
७		१२	३८३		१	३९६
८		३२	३३३		३	३६८
९		५१	१९३	२७८	२०	५४२
१०		३९३				३९३
११	१	५१९	२		७	५३०
जम्मा	६	२६९१	१३६१	११२९	८६	५२७७

विस्तृत जानकारीको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/table1> मा हेर्नुहोस ।

६.४.१ खाना पकाउने इन्धनको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी

५२७७ घरधुरी मध्ये ९८.९२ प्रतिशतले दाउराबाट खाना पकाउने गरेको । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ७० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७१ : खाना पकाउने इन्धनको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	एल पि ग्यास	दाउरा	नखुलेको	जम्मा
१	२	४४१		४४३
२	१	४०९		४१०
३	२३	८२५		८४८
४	६	५९१	१	५९८
५		४९२		४९२
६	१	२५५		२५६
७		३९५	१	३९६
८	१	३६५	२	३६८
९	१९	५२४		५४३
१०		३९३		३९३
११		५२९		५२९
जम्मा	५३	५२१९	४	५,२७६
प्रतिशत	१.००	९८.९२	०.०८	१००.००

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ ,

६.४.२ बत्तीको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी विवरण

५२७७ घरधुरी मध्ये ५१ प्रतिशतले सोलार बत्ति बाल्ने गरेको देखिन्छ । यससम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं. ७० मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७२ : बत्तीको प्रमुख श्रोतअनुसार घरधुरी विवरण

वडा नं.	मट्टितेल	सोलार	विद्युत (लघु)	विद्युत राष्ट्रिय प्रसारण	अन्य	जम्मा
१		४२१		०	२१	४४३
२	१	२९३	२०	९६	१	४११
३	२	१६७	१५१	५१७	१०	८४७
४	२	३३७	५	२३३	२१	६००
५		४३१	५३	५	२	४९१
६		३५	२२१			२५६
७		१२	३८३		१	३९६
८		३२	३३३		३	३६८
९		५१	१९३	२७८	२०	५४२
१०		३९३				३९३
११	१	५१९	२		७	५३०
जम्मा	६	२६९१	१३६१	११२९	८६	५२७७
प्रतिशत	०.१	५१.०	२५.८	२१.४	१.६	१००.०

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण , २०७७

६.५ आधुनिक सुविधामा पहुँचको अवस्था

कुल ५२७७ घरधुरीमध्ये ९५.४ प्रतिशत घरधुरीमा मोवाइल तथा टेलिफोन सुविधा रहेको देखिन्छ । यस सम्बन्धी विवरण तालिका नं. ७३ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७३ : आधुनिक सुविधामा पहुँचको अवस्था

वर्ड	रेडियो	टेलिभिजन	टेलिफोन, मोबाइल	कम्प्युटर	इन्टरनेट	मोटरसाईकल	मोटर, कार	रेफ्रिजरेटर	ट्र्याक्टर, पावरटिलर	बस, ट्रक आदी	टिप्पर, ट्रक, गाडि	डोजर, एक्सक्याभेटर	कुनै पनि छैन
१	९	३	४१२	-	-	१७	-	-	-	-	-	-	३२
२	२४२	५	४०२	५	१३	४	-	-	-	-	१	-	-
३	७१२	१०६	७९३	२२	५	३८	२	-	१	-	१	-	१५
४	९३	४६	५२६	६	-	११	२	-	१	१	-	-	२६
५	४९०	६	४८९	२	-	-	-	१	-	-	-	-	-
६	१०	-	२४३	१	-	१	-	-	-	-	-	-	७
७	३४४	१८	३७८	१३	-	१०	-	-	-	१	१	१	६
८	३६६	३०	३५२	९	-	८	-	-	-	-	-	-	१
९	८५	६३	५३०	२२	१६	१८	-	-	१	१	१	-	१०
१०	१६	४	३९०	३	-	१०	१	-	-	-	-	-	-
११	२८२	७	५१७	१	१	१	-	-	-	-	-	-	६
जम्मा	२,६४९	२८८	५,०३२	८४	३५	११८	५	१	३	३	४	१	१०३
प्रतिशत	५०.२	५.५	९५.४	१.६	०.७	२.२	०.१	०.०	०.१	०.१	०.१	०.०	२.०

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण , २०७७

६.६ आवास तथा भवन

सानीभेरी गाउँपालिकामा आवास तथा भवनको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम छ ।

- सहरी तथा बस्ती विकास भवन संहिता मापदण्ड २०७५ गाउँपालिकाले जारी गरेको
- गाउँपालिकाको जग्गा रहेको
- १ नं. वडाको वडा कार्यलय भवन रहेको
- बस्तीहरूमा यातायात सुविधा पुग्न थालेको
- पालिका भित्र सिम्ली लगायतका बजार केन्द्रहरूको विस्तार भैरहेको
- भवन निर्माण मापदण्ड प्रारम्भ भएको
- विपद् जोखिममुक्त संरचना बनाउनेबारे चेतना बृद्धि भएको

तालिका नं. 74 : घरसंख्या आधारमा घरधुरी

वार्ड	१ वटा	२ वटा	३ वटा	४ वटा	५ वटा	जम्मा
१	३२३	९८	१९	२	१	४४३
२	३३४	७१	३	३		४११
३	६०५	१९९	३४	१०		८४८
४	४५०	१३१	१६	१		५९८
५	३४८	१३०	१४			४९२
६	२१०	४३	३			२५६
७	२९६	९२	६	२		३९६
८	२९५	६०	८	५		३६८
९	४१९	११२	१०	२		५४३
१०	३३३	५५	४	१		३९३
११	४१६	१००	१०	३	१	५३०
जम्मा	४,०२९	१,०९१	१२७	२९	२	५,२७८
प्रतिशत	७६.४	२०.७	२.४	०.५	०.०	१००.०

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण , २०७७

६.६.१ घरको जगको आधारमा घरधुरी

सानीभेरी गाउँपालिकामा ९१.७ प्रतिशत घरहरूको जग ढुंगा, माटोको रहेको छ । यस सम्बन्धी तालिका ७५ मा दिइएको छ ।

तालिका नं. 75 : घरको जग कस्तो प्रकारको

वार्ड नं.	काठको खम्बा	माटो र ढुङ्गा	सिमेन्ट र ढुङ्गा	नखुलेको	जम्मा
१		४२३	१९	१	४४३
२	१	३६६	३८	६	४११
३	१	६६३	१७६	८	८४८
४	१	५७९	११	७	५९८
५		४९२			४९२
६		२५३	१	२	२५६

वार्ड नं.	काठको खम्बा	माटो र ढुङ्गा	सिमेन्ट र ढुङ्गा	नखुलेको	जम्मा
७		३४५	९	४२	३९६
८		३४२	२२	४	३६८
९		४८०	६०	३	५४३
१०		३८७	१	५	३९३
११		५०७	१	२२	५३०
जम्मा	३	४,८३७	३३८	१००	५,२७८
प्रतिशत	०.१	९१.७	६.४	१.९	१००.०

६.६.२ छानोका आधारमा घरधुरी विवरण

छानोका आधारमा बसोबास गरेको घरसंख्यालाई वर्गीकरण गर्दा सबैभन्दा उच्च संख्यामा टायल वा ढुङ्गाको छाना घरमा बसोबास गर्ने घरधुरी संख्या ६१ प्रतिशत रहेको छ । छानोको आधारमा बसोबास गरेको घरधुरीको विवरण तालिका नं. ७६ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 76 : छानोका आधारमा घरधुरी विवरण

वार्ड	आरसिसि ढलान	काठको	जस्ता वा च्यादर	टायल वा ढुङ्गाको	फुस वा खरको	माटोको	अन्य	नखुलेको	जम्मा
१	१८		९	४१३		३			४४३
२	११		२३	३५८	१२			७	४११
३	३७		२५४	४८५	६८		२	२	८४८
४	१२		६८	४७९	३२			७	५९८
५		१	१४१	१९८	१५२				४९२
६	१		१२५	९१	३८			१	२५६
७	२		४१	३०९	९			३५	३९६
८	२०		११५	२१८	१४			१	३६८
९	५७		१६६	२९९	१७		१	३	५४३
१०	१		१७४	२०५	१३				३९३
११	१	१	३३८	१६६	२०			४	५३०
जम्मा	१६०	२	१,४५४	३,२२१	३७५	३	३	६०	५,२७८
प्रतिशत	३.०	०.०	२७.६	६१.०	७.१	०.१	०.१	१.१	१००.०

श्रोत : घरधुरी सर्वेक्षण २०७७ ,

कोठाको आधारमा घरधुरीको विवरण तालिका नं. ७७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 77 : कोठा संख्याको आधारमा घरधुरी विवरण

वार्ड नं.	१ कोठा	२ कोठा	३ कोठा	४ कोठा	५ कोठा	६ कोठा	उपलब्ध नभएको
१		३५	२१	१५१	७	२२४	४४
२	३	६८	२२	११९	१५	१५९	१३३
३	१२	७५	५७	२१७	६४	४०९	५६८
४	३	४३	६८	६५	१३९	२७०	५३
५		११	२४	११६	१	३३९	५२
६	४	२२	२४	१५	६	१७४	४५
७	२	३०	१७	१४१	३०	१७४	४८

वार्ड नं.	१ कोठा	२ कोठा	३ कोठा	४ कोठा	५ कोठा	६ कोठा	उपलब्ध नभएको
८	२	३६	२०	१४७	९	१५४	१०८
९	५	४८	२९	८७	८८	२७९	६०
१०	२	८९	१०	२०१		८८	२४
११	७	११४	३०	२३०	६	१३४	४८
जम्मा	४०	५७१	३२२	१४८९	३६५	२४०४	११८३

६.७ सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन

गाउँपालिका भित्र सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवनहरू कुल ५२ वटा रहेको देखिन्छ । भवन सम्बन्धी विवरणलाई तालिका नं. ७८ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ७८ : सार्वजनिक तथा सामुदायिक भवन विवरण

वार्ड नं.	समुदायिक	सरकारी भवन / कार्यालय	जम्मा
१		३	३
२		१	१
३		५	५
४		२	२
५	१	३	४
६	१	२	३
७		१	१
८		६	६
९		१०	१०
१०		५	५
११		६	६
जम्मा	२	४४	४६

विस्तृत जानकारीको लागि <http://sanibheri.digitalprofile.com.np/insti/table3> मा हेर्नुहोस ।

६.८ सूचना तथा सञ्चार

गाउँपालिका भित्र सूचना तथा सञ्चारको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम छ ।

- वडा नं. ४ टुरा र वडा नं.११ अर्मा सानो लेकमा २ वटा टावर (ल्ट्क्करल्ट्क्म्भीी) रहेको
- रेडियो मौराखारा एफएम १०६.५ मेगाहर्ग सञ्चालनमा
- टेलिभिजनको कम मात्रमा पहुँच
- ईन्टरनेट सेवा उपलब्ध रहेको
- एन्ड्रोइड फोनको प्रयोग बढ्नु
- दुली ६ को छहरा लेकमा टावरको लागि सर्वेक्षण भै काम सुचारु भएको

यस सम्बन्धी विवरणलाई तालिका नं. ७९ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. 79 : सूचना तथा सञ्चार सम्बन्धी विवरण

वर्ड	रेडियो	टेलिभिजन	टेलिफोन, मोबाईल	कम्प्युटर	ईन्टरनेट
१	९	३	४१२	-	-
२	२४२	५	४०२	५	१३
३	७१२	१०६	७९३	२२	५
४	९३	४६	५२६	६	-
५	४९०	६	४८९	२	-
६	१०	-	२४३	१	-
७	३४४	१८	३७८	१३	-
८	३६६	३०	३५२	९	-
९	८५	६३	५३०	२२	१६
१०	१६	४	३९०	३	-
११	२८२	७	५१७	१	१
जम्मा	२,६४९	२८८	५,०३२	८४	३५

परिच्छेद ७: वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन

७.१ पृष्ठभूमि

यस परिच्छेदमा वन तथा जैविक विविधता वातावरण र विपद् जोखिम व्यवस्थापन जस्ता क्षेत्रलाई समेटिएको छ । वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्र अन्तर्गत वन तथा भूसंरक्षण, जलाधार संरक्षण, वातावरण संरक्षण, जलवायु परिवर्तन, फोहरमैला व्यवस्थापन, जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, विपद्व्यवस्थापन र बारुणयन्त्र सञ्चालन सम्बद्ध क्षेत्रहरू समावेश गरिएका छन् । नेपालको संविधानले प्रत्येक नागरिकलाई स्वच्छ तथा स्वच्छ वातावरणमा बाँच्न पाउने अधिकारको सुनिश्चित गर्दै मौलिक हकको व्यवस्था गरेकोछ । स्थानीयवासीको दैनिक जीवनमा आवश्यक पर्ने काठ, दाउरा, घाँसपात, गैरकाष्ठ, वन पैदावारको आपूर्ति वनबाट नै हुने र कृषि, पशुपालन, पर्यटन सुविधा पुग्ने हुनाले यसको प्रवर्द्धन र भूक्षय रोकथाम गर्न स्थानीय सरकारको दायित्व बनेको छ । नेपाल सरकार पक्ष भएर हस्ताक्षर गरिएको दीगो विकास लक्ष्यले समेत वन, वातावरण, जलवायु अनुकूलनलाई जोड दिएको अवस्थामा गाउँपालिकाले स्थानीयस्तरको योजना बनाएको छ ।

सानेभरी गाउँपालिकाको वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको समग्र अवस्था तालिका ८० मा दिईएको छ ।

तालिका नं० ८० : वन, वातावरण तथा विपद् व्यवस्थापन क्षेत्रको बिकास नतिजा

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
रुख विरुवाले ढाकेको वा हरियाली वा वन क्षेत्र	हेक्टर	७३७०
संरक्षित तथा व्यवस्थित वन क्षेत्र	हेक्टर	५२००
संरक्षित चरन क्षेत्र	हेक्टर	२५४६
उत्पादित काठ	क्यूफिट	५५००
उत्पादित दाउरा	चर्टा	१०,०००
उत्पादित गैह्रकाष्ठ वन पैदावर	के.जि.	२०,०००
वनमा आधारित उद्योग तथा व्यवसाय	संख्या	६
उपचार गरिएको संरक्षित गल्छी र पहिरो	संख्या	१
संरक्षित भू-क्षय र बाढी संवेदनशील क्षेत्र	संख्या	२
संरक्षित र व्यवस्थित तालतलैया र सिमसार क्षेत्र	संख्या	१०
संरक्षण पोखरी	संख्या	२
मनोरञ्जनस्थल, पार्क र हरित क्षेत्र	हेक्टर	१
प्रयोगमा भएका फोहोरमैला व्यवस्थापन प्रणाली	संख्या	२
कम्पोस्ट-विन र गर्वेज-पिट प्रयोग गर्ने परिवार	प्रतिशत	५०
परम्परागत उर्जा (दाउरा) प्रयोग गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	२०
नियमित पूर्ण सरसफाइको अभ्यास गर्ने घरधुरी	प्रतिशत	२०

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
प्राथमिक उपचार तालिम प्राप्त जनशक्ति	संख्या	५०
विपदबाट भएको बार्षिक क्षती (जग्गा, संरचना, बाली नाली, पशु र अन्य सम्पती)	रु. लाखमा	१०
सुरक्षित खुल्ला स्थान तथा आपत्कालीन सामुहिक आश्रयस्थल	संख्या	५
पहिरो वा नदि कटानबाट प्रभावित क्षेत्र	हेक्टर	२
विपद् व्यवस्थापन स्थानीय कोष रकम (बार्षिक)	लाखमा	७
विपद् व्यवस्थापनमा क्रियाशील संघसंस्थाहरु	संख्या	२
सुरक्षित, एकीकृत र व्यवस्थित आवास क्षेत्रवस्ती	संख्या	१

७.२ जैविक विविधतासम्बन्धी विवरण

जैविक विविधता सम्बन्धी सानीभेरी गाउँपालिकाको समग्र अवस्था देहाए बमोजिम छ ।

- गा.पा. को कुल क्षेत्रफलको ५४.३ प्रतिशत वन, १५.७ प्रतिशत झडिबुट्यान क्षेत्र र ३.७ प्रतिशत चरण क्षेत्र रहेको
- वन क्षेत्रको बृद्धि र घनापन धेरै राम्रो रहेको
- सामुदायिक वन उपभोक्ता समितिहरु वन संरक्षण र व्यवस्थापनमा क्रियाशील रहेको
- चिलाउने, सल्ला, खयर, साल, बाँझ, गुराँस आदि यहाको वनका प्रजाती हुन
- वन पैदावर निकासीको लागि यातायातको पहुँच पुगेको
- बहुमूल्य जडिबुटीहरु (चिराइतो, ठूलोओखर, पाखनवेद आदि) रहेको
- वन संरक्षण र संवर्धनमा नागरिकको सक्रिय बढेको

यससम्बन्धी विवरण तालिका नं ८१ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं ८१: जैविक विविधतासम्बन्धी विवरण

महत्वपूर्ण पन्डीको नाम	महत्वपूर्ण जनावरको नाम	महत्वपूर्ण बनस्पतिको नाम
लाटोकोसेरो, हुचिल, कोइली, तामे दुकुर, गिद्ध, न्याउली, बाज, कलिज	चितुवा, चरी बाघ, फ्याउरो, असला माछा, मलसाप्रो, लंगुर बाँदर	साल, आँप, अमिलो जातका (सिट्रस) फलफुल, केरा, चाँप, सल्ला काफल

श्रोत: समुह छलफल तथा जानकार अन्तरवार्ता, २०७७

७.३ भू तथा जलाधार क्षेत्र

यस क्षेत्रमा ठुलीभेरी तथा सानीभेरी लगायतका दर्जनौं बाह्रै महिना बहने खोला रहेका छन् । यस सम्बन्धी गाउँपालिकाको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम छ ।

- गाउँपालिकामा ५५ प्रतिशतभन्दा बढी क्षेत्रफल वन तथा हरियाली रहनु
- जनस्तरमा भूसंरक्षण तथा जलाधार संरक्षणबारे चेतना अभिवृद्धि भैरहेको ।
- सिस्नेखोला, सिम्लीखोला, देउता खोला खोला तथा सानीभेरी नदी जस्ता जलश्रोतको ठूलो जालाधार क्षेत्र रहेको
- गाउँपालिका क्षेत्रमा व्यापकरूपमा सडक विस्तार भइरहेको
- सार्वजनिक फोहर उत्पादन न्यून रहेको
- वातावरणमैत्री स्थानीय शासन प्रारूप २०७० लाई पालिकाले अवलम्बन गरिरहेको
- बजार क्षेत्रमा फोहरमैला व्यवस्थापनका नियमित संयन्त्रहरू क्रियाशील रहेको
- गाउँघरमा घरायसी फोहरमैला व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतना बढेको
- यातायात सुविधाको विस्तारसँगै पुनः प्रयोगमा आउने सीसी, टिन तथा कागजहरू संकलन गरी निर्यात हुने गरेको
- गाउँपालिकाले एक फोहरमैला व्यवस्थापन केन्द्रको स्थापना गरेको
- फोहरमैला व्यवस्थापनका लागि निजी क्षेत्रसँग सहकार्य गरी कार्य सञ्चालन भइरहेको
- गाउँपालिकाले फोहरमैला व्यवस्थापन कार्याविधि २०७५ निर्माण गरेको

तालिका नं. ८२: घर आगनबाट निस्कने ठोस फोहोरको व्यवस्थापन

वार्ड नं.	एक ठाउँ जम्मा गरेर जलाउने	केहि पनि गरेको छैन	संस्थाले फोहर संकलन गरेको	वर्गीकरण गरी अलग खाल्डोमा राख्ने गरेको	वर्गीकरण नगरी खाल्डोमा राख्ने गरेको	नखुलेको	जम्मा
१	१	४४२					४४३
२		३९५		५	११		४११
३	८९	५२२		६८	१६८	१	८४८
४	१	५९४				३	५९८
५	३७२	७	३	१	१०९		४९२
६	२४२	११	१		१	१	२५६
७	३१२	८१	१			२	३९६
८	३६१	२				५	३६८
९	२	५४०				१	५४३
१०		३९२				१	३९३
११	१	५२६		२		१	५३०
जम्मा	१,३८१	३,५१२	५	७६	२८९	१५	५,२७८

७.४ विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापन

यस गाउँपालिका क्षेत्रमा विपद् जोखिम तथा व्यवस्थापनसम्बन्धी विवरण देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन, २०७४ र विपद् व्यवस्थापन ऐन २०७५ ले स्थानीयस्तरको विपद्को व्यवस्थापन गर्ने जिम्मा स्थानीय तहलाई दिएको
- गाउँपालिकाले विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी ऐन र कार्याविधि निर्माण गरेको
- गाउँपालिकामा वातावरण र विपद् व्यवस्थापन शाखा कृयाशिल रहेको
- निर्माण कार्यहरु प्रकोपमैत्री (भूकम्प प्रतिरोधी, आगलागी प्रतिरोधी) हुनु पर्ने विषयमा जनचेतना बृद्धि भैरहेको

६.४.१ खुला तथा सार्वजनिक स्थल बिबरण

बिपद् व्यवस्थापनको लागि महत्व राख्ने सार्वजनिकस्थलबारे तालिका नं. ८३ मा दिइएको छ ।

तालिका नं. ८३ : खुला तथा सार्वजनिक स्थल बिबरण

वार्ड नं.	खुला मैदान	खेलमैदान	पार्क	मनोरञ्जन स्थल	कृषि क्षेत्र	चरन क्षेत्र	वन क्षेत्र	पहिरो	बाढी	सुख्खा
१	१				१	२	३			६
२					२		२			३
३	१	१	१		१		५		३	५
४	१	१		१			१०	१	१	८
५				२			५			५
६				२			२			२
७						१	१			२
८						१	१			२
९							१			१
१०						५	६	१		१०
११							१			१
जम्मा	३	२	१	५	४	९	३७	२	४	४५

७.४.२ भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण

यस क्षेत्रमा आधुनिक मापदण्ड अनुसार बनेका भुकम्प प्रतिरोधी भवनहरूमा बसोवास गर्ने घरधुरी सम्बन्धी वडागत विवरण तालिका नं ८४ रहेको छ

तालिका नं. ८४ : भवन मापदण्ड तथा भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण

वार्ड	भवन मापदण्ड अनुसार बनेको घरको विवरण					भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण				
	छ	छैन	थाहा छैन	नखुलेको	जम्मा	छ	छैन	थाहा छैन	नखुलेको	जम्मा
१	१९	४२३	१		४४३		४४३			४४३
२		४०४		७	४११	२	४०८	१		४११

वार्ड	भवन मापदण्ड अनुसार बनेको घरको विवरण					भुकम्प प्रतिरोधी घरको विवरण				
	छ	छैन	थाहा छैन	नखुलेको	जम्मा	छ	छैन	थाहा छैन	नखुलेको	जम्मा
३	२७६	५६३	२	७	८४८	५५	७८६	६	१	८४८
४		५८६	१	११	५९८	१	५९२		५	५९८
५		४९२			४९२		४९२			४९२
६	१५३	८९	१३	१	२५६	३	२४९	४		२५६
७	४	३२८	२०	४४	३९६	३	३९०	२	१	३९६
८	४	३५६	३	५	३६८	१	३६३	२	२	३६८
९	९	५३२		२	५४३	११	५३१	१		५४३
१०	५	३७९	३	६	३९३	२	३८९		२	३९३
११	२	३०८	२००	२०	५३०	१	३१६	२१३		५३०
जम्मा	४७२	४,४६०	२४३	१०३	५,२७८	७९	४,९५९	२२९	११	५,२७८

श्रोत: घरधुरी सर्वेक्षण, २०७७

परिच्छेद ८: संस्थागत बिकास तथा सुशासन

८.१ पृष्ठभूमि

नेपालको संविधानले गाउँपालिकालाई जनताको नजिकको स्थानीय सरकारको रूपमा व्यवस्था गरेको छ । संविधानको अनुसूची ८ र स्थानीय सरकार सञ्चालन ऐन २०७४ माध्यमिक तह सम्मको शिक्षा, प्राथमिक तहको स्वास्थ्य र स्थानीय तहको योजना तर्जुमा तथा कार्यान्वयनका साथै प्रमाणित, सिफारिस, न्यायिक, अनुगमन मुल्याङ्कन जस्ता जनतासँग प्रत्यक्ष रूपमा सरोकार राख्ने कामको जिम्मेवारीहरू स्थानीय तहलाई छ । गाउँपालिकाको उत्तरदायित्व र जिम्मेवारी बहनसँगै सुशासन र पारदर्शिता जोडिएर आएको छ । गाउँपालिकाको कामलाई चुस्त र दुरुस्त राख्न पालिका लगायत सेवाप्रदायक कार्यलयहरूसँग सम्बन्धित मानवीय शक्तिलाई समयानुकूल सक्षम र कुशल बनाउन समेत गाउँपालिकाको दायित्व बनेको छ । यसका लागि मौजुदा अवस्थाको विश्लेषण हुन आवश्यक हुने हुनाले संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको वस्तुगत विश्लेषण देहाय बमोजिम गरिएको छ ।

८.२ संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको समग्र अवस्था

सानीभेरी गाउँपालिकाको संस्थागत विकास तथा सुशासन क्षेत्रको समग्र अवस्था तालिका ८५ मा दिईएको छ ।

तालिका नं० ८५ : संस्थागत बिकास तथा सुशासन क्षेत्रको समग्र अवस्था

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
गाउँपालिकाको नीति, कानून निर्णय र सेवा प्रवाह बाट सन्तुष्ट सेवाग्राही	प्रतिशत	७०
विभिन्न सेवा प्राप्त गर्ने सेवाग्राही (बार्षिक)	संख्या	३१००
गाउँपालिकाबाट संचालित आयोजनाबाट लाभान्वित घरपरिवार	संख्या	१५००
प्रतिव्यक्ति बार्षिक बजेट लगानी (रु. हजारमा)		१५००
क्रियाशिल नीतिगत समिति तथा संयन्त्र (विधायन, सुशासन, लेखा, राजस्व, योजना तथा बजेट तर्जुमा, अनुगमन आदि)	संख्या	९
स्थानीय कानून, नीति तथा योजना तर्जुमा प्रक्रिया नागरिक पृष्ठपोषण तथा सुझाव लिने माध्यमहरू (संचार माध्यम, सूचना पाटी, अन्तरक्रिया, लिखित प्रतिक्रिया, सुझाव पेटिक, सामाजिक सञ्जाल आदी)	संख्या	५५
गाउँपालिकामा पेश भई सम्बोधन भएका सेवा प्रवाह र विकास निर्माण सम्बन्धी गुनासो	प्रतिशत	२०
गाउँपालिकामा कार्यरत जम्मा कर्मचारी	संख्या	५
गाउँपालिकामा कार्यरत प्राविधिक मानव संशाधन	संख्या	१७
उपलब्ध कार्यालय भवन (केन्द्र, वडा, शाखा, श्रोत तथा सेवा केन्द्र, अन्य आदी)	संख्या	६०
सेवा सुचारु विषय क्षेत्रका (स्वास्थ्य, कृषि, पशु सेवा, शिक्षा) कर्मचारीहरू	संख्या	१५०

विवरण	इकाई	आ.व. ०७५/७६ सम्मको अवस्था
गाउँपालिकामा संचालित संघीय र प्रदेश आयोजना तथा कार्यक्रम इकाई	संख्या	१५०
गाउँपालिकाबाट संचालित स्थानीय शासन, योजना तर्जुमा तथा सेवाप्रवाह सम्बन्धी क्षमता विकास कार्यक्रम (बार्षिक)	संख्या	२५६०
संघ सरकारको राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	रु.हजारमा	१८७७२६
संघ सरकारबाट प्राप्त सशर्त अनुदान	रु.हजारमा	८५३७५
प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरुक अनुदान	रु.हजारमा	२८१११८१
स्थानीय गौरवका आयोजनाको सूची	नभएको	५
तर्जुमा भएका रणनीतिक योजनाको विषय क्षेत्र (पर्यटन, यातायात, भूउपयोग, भौतिक विकास आदी)	संख्या	८०
कूल मध्ये उपभोक्ता समितिबाट कार्यान्वयन भएका आयोजनाको अनुपात	प्रतिशत	२५

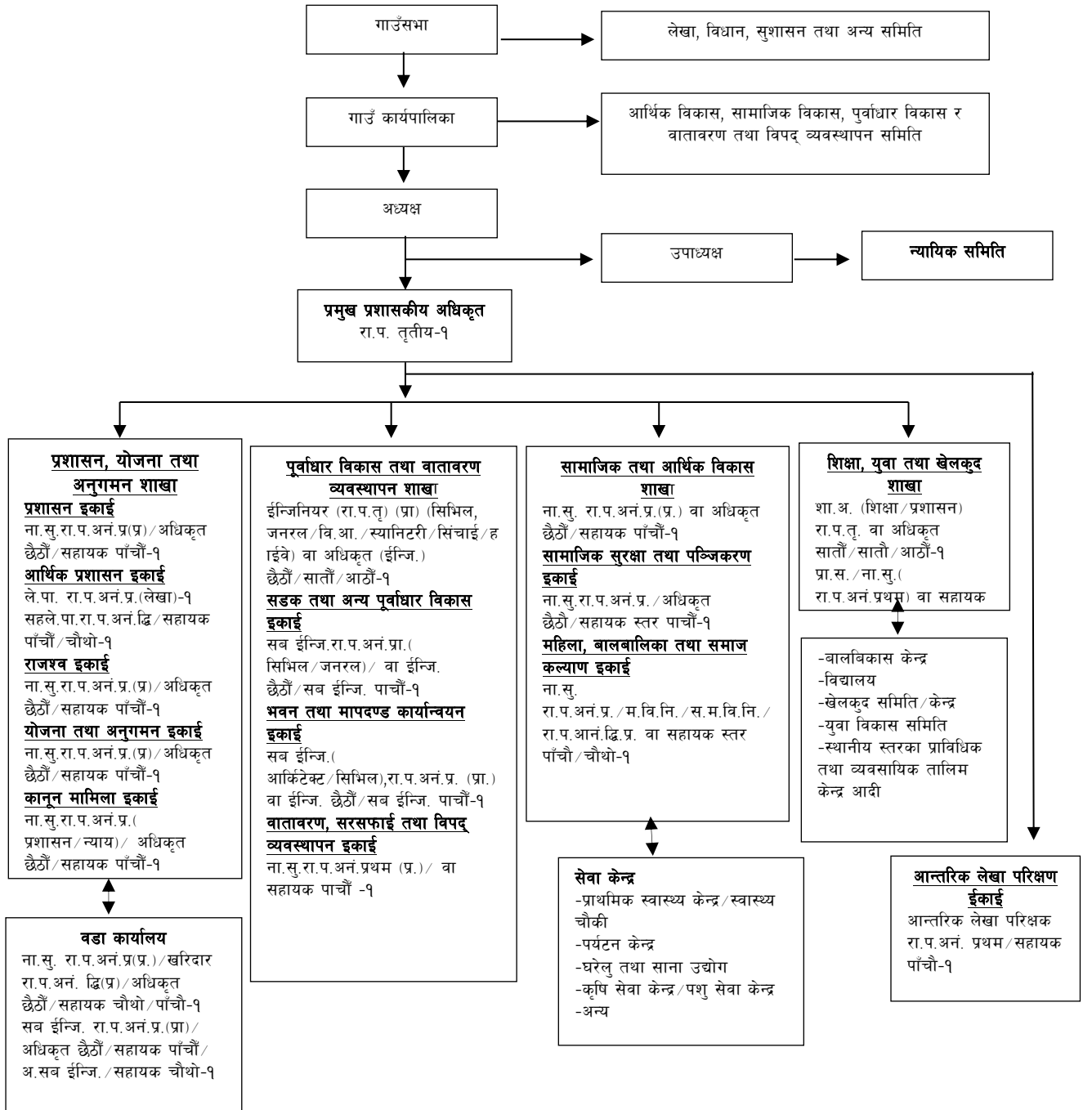
८.३ संस्थागत क्षमता विकास

- गाउँपालिकाको आफ्नो जग्गा र वडा नं. १ को वडा कार्यालय रहेको
- गाउँपालिका अन्तर्गतका सबै समितिहरूको गठन भई क्रियाशिल रहेको
- कर्मचारी जनप्रतिनिधि विचमा समन्वय राम्रो रहेको
- वडा कार्यालयमा समेत गरी २८ जना कर्मचारी (जसमध्ये ९ जना प्राविधिक) कार्यरत रहेको
- आधारभूत विद्यालय २२ र माध्यमिक विद्यालय ११ गरी जम्मा ४५ वटा विद्यालय सञ्चालनमा रहेको
- पालिका भित्र ४ वटा बाल विकास केन्द्र रहेको
- सबै वडामा स्वास्थ्यचौकी र १ वटा अस्पताल सञ्चालनमा रहेको
- १९ वटा गाउँघर क्लिनिक सञ्चालनमा रहेको
- गाउँपालिकामा हाल ३९ जना महिला स्वास्थ्य स्वयं सेविकाहरू कार्यरत
- गापाले न्यायिक समितिबाट न्याय प्रदान गरिरहेको
- क्षमता विकासको लागि सहयोगि संस्थाहरू क्रियाशिल रहेको

८.३.१ गाउँपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा

संघीय मामिला तथा सामान्य प्रशासन मन्त्रालयले स्वीकृत गरेको गाउँपालिकाको संगठन संरचनाअनुसार यस गाउँपालिकाको संगठनात्मक ढाँचा देहायबमोजिम रहेको छ ।

रेखाचित्र 2 : गाउँपालिकाको संगठन संरचना

८.३.२ गाउँसभा पदाधिकारीको विवरण

नेपालको संविधानको धारा २२१ बमोजिम यस गाउँपालिकामा ५९ सदस्यीय गाउँसभा गठन भएको छ । गाउँ सभाका पदाधिकारीहरूको विवरण रेखाचित्र नं. ३ मा प्रस्तुत गरिएको छ

रेखाचित्र ३ : गाउँसभा पदाधिकारीको विवरण

 सानीभेरी गाउँपालिका गाउँ कार्यपालिकाको कार्यालय सिम्ली, रुकुम (पश्चिम)-कर्णाली प्रदेश, नेपाल जन-निर्वाचित गाउँ सभा सदस्यहरूको विवरण, २०७४ 					
अध्यक्ष- नर बहादुर पुन, सानीभेरी गा.पा.-१ उपाध्यक्ष- इन्दिरा ओली, सानीभेरी गा.पा.-७					
वडा नं.	वडा अध्यक्ष	खुल्ला सदस्य-१	खुल्ला सदस्य-२	महिला सदस्य	दलित महिला सदस्य
१	टेक बहादुर पुन	गगन बहादुर खड्का	महाविर पुन	हिरा खड्का	शसिली कामी
२	धर्म बहादुर पुन	मान बहादुर पुन	गोविन्द बहादुर बुढा	कमला रोका पुन	विमला वि.क.
३	विर्ख बहादुर विष्ट	धनविर ओली	लोक बहादुर पुन	सिता पुन	सुधा ददेल
४	नरसिङ्ग बुढाथोकी	नर बहादुर चन्द	लाले खत्री	पार्वती चन्द	सरस्वती वि.क.
५	लाल बहादुर खड्का	गन्धीर कुसारी	जशिराम बस्नेत	सृजना पुन	रिता कामी
६	सर्वजित घर्ति मगर	लंके खत्री	बल हादुर नाथ	झपी पुन नाथ	सिता कामी
७	कुल बहादुर बुढा	गगन खड्का	हुकुम बहादुर ओली	हस्तकला विष्ट	गिता परियार दमाई
८	शसिराम बुढाथोकी	प्रेम बुढाथोकी	प्रेम बहादुर वि.क.	नौमति डाङ्गी ओली	सारदा दमाई
९	शेर बहादुर खड्का	चन्द्रविर खड्का मगर	केबल सिंह डाङ्गी	शसिली ओली	कुमारी कामी
१०	कर्णविर डाङ्गी	खुम बहादुर खड्का	ठकेन्द्र बहादुर खड्का	प्रेरणा पुन	जय कुमारी कामी
११	तुलसीराम बुढाथोकी	प्रेम प्रकाश खड्का	शसिराम ओली	नन्नकला ओली	विनादेवी विश्वकर्मा
दलित प्रतिनिधि- विरसिंह वि.क.(सानीभेरी-३) र अल्पसंख्यक प्रतिनिधि-गोरख बहादुर दमाई(सानीभेरी-११)					

८.३.३ गाउँ कार्यपालिका कर्मचारीको विवरण

सानीभेरी गाउँपालिकामा हाल कार्यरत कर्मचारीहरूको विवरण देहाय बमोजिम प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ८६ : कर्मचारी विवरण

क्र. सं.	नाम	पद	शाखा	फोन नं
१	भूपाल सिं विष्ट	निप्रमुख प्रशासकीय . अधिकृत	गाउँकार्यपालिका कार्यालय	९८५७८४२५३
२	अर्जुन न्याैपाने	सूचना प्रविधि अधिकृत	सूचना प्रविधि शाखा	९८५७८४२२४
३	मोहन कुमार ओली	इन्जिनियर	पूर्वाधार विकास तथा विपद् व्यवस्थापन शाखा	९८५७८४७१४३
४	रमेश खड्का	रोजगार संयोजक	रोजगार सेवा केन्द्र	९८४८१९३७४०
५	मानबिर ओली	बाल अधिकार अधिकृत	महिला बालबालिका शाखा	९८४३३२६२४९

क्र. सं.	नाम	पद	शाखा	फोन नं
6	मिनाराम के.सी.	नायब सुब्बा	प्रशासन तथा योजना अनुगमन ईकाइ	9847887609
7	गनेश खड्का	कम्प्युटर अपरेटर	प्रशासन तथा खरिद ईकाइ	९८४४९१४५७१
8	कविन्द्र पुन	लेखा सहायक	आर्थिक प्रशासन इकाई	९८५१२२२२८४
9	लक्ष्मण आचार्य	अमिन	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	9841125631
10	गगन सिंह ओली	सव इन्जिनियर	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	९८४१०६०९६३
11	रुपेश पुन	कम्प्युटर अपरेटर	सूचना प्रविधि शाखा	९८६५०६८१०८
12	नारायण ओली	MIS अपरेटर	पन्जिकरण शाखा	९८४४९४२६५९
13	कासीराम खत्री	सव ओभरसियर	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	९८६८६३३३१४
14	विर बहादुर पुन	सव ओभरसियर	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	९८४७९८१३८२
15	वियज पुन	खरिदार	२ नंबडा सचिव .	९८६८०६१३१७
16	रुद्र गोपाल डाँगी	सव ओभरसियर	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	९८४७९३६१२७
17	मंजित खड्का	फिल्ड सहायक		
18	गिता खड्का	फिल्ड सहायक		
19	बाल कुमार नकाल	कार्यालय सहायक	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	९८६८२३४८०८
20	भद्र बहादुर पुन	कार्यालय सहयोगी	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	
21	कृष्ण बहादुर पुन	कार्यालय सहायक	८ नंबडा सचिव .	
22	शेर बहादुर वि.क.	कार्यालय सहयोगी	सानीभेरी गाउँपालिका कार्यालय	९८६८१५४३१२
23	जोख बहादुर पुन	नगर प्रहरी	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	
24	बेग्मा कुमारी ओली	नगर प्रहरी	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	९८४४९४९९६३
25	शंकर रोकाय	नगर प्रहरी	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	९८४७९३४७००
26	गीता खड्का	नगर प्रहरी	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	९८४४९४९९६३
27	बालकृष्ण नकाल	नगर प्रहरी	गाउँ कार्यपालिका कार्यालय	

८.३.४ स्थानीय ऐन, नीति, नियम, निर्देशिका तथा मापदण्डहरू

- १० वटा ऐन, ९ वटा नियमावली, २६ वटा कार्यविधि, २ वटा विकास नीति, ५ वटा निर्देशिका र ४ वटा मापदण्ड तथा आचारसंहिता पारित गरिएको
- सेवा प्रवाह तथा अभिलेखीकरणमा आधुनिकीकरण र सूचना प्रविधिमैत्री बनिरहेको
- गुनासो सुनुवाई तथा व्यवस्थापन संरचना रहेको
- गापा केन्द्र, वडा तथा विषयगत शाखाहरूको सेवाको सन्तुष्टिको मात्रामा राम्रो रहेको
- अन्तिम भुक्तानी दिनु भन्दा अगाडी आयोजनागत रूपमा सार्वजनिक लेखा परिक्षण हुने गरेको
- वडाहरूमा नागरिक वडापत्र राखिएको
- गापाको वेवसाइट सञ्चालनमा रहेको र अध्यावधिक हुने गरेको
- गापा कार्यालयमा सूचना अधिकारी तोकिएको
- न्यायिक समिति गठन भई सक्रिय रहेको

८.३.५ सामुदायिक संस्था तथा समुह विवरण

गाउँपालिकाभित्र कृयाशिल रहेका सामुदायिक संस्था तथा समुहहरू जम्मा ९७ वटा छन् । यससम्बन्धी विवरण देहायको तालिका नं .८७ मा प्रस्तुत गरिएको छ ।

तालिका नं. ८७ : सामुदायिक संस्था तथा समुहको विवरण

वार्ड नं.	क्लब	गैसस (NGO)	समूह (टोल विकाश)	कृषक समुह	जम्मा
१			६		६
२			३	१	४
३			१०		१०
४			१		१
५			३		३
६			२		२
७			५		५
८	१		१५		१६
९	१	१	१८		२०
१०			९		९
११			२१		२१
जम्मा	२	१	९३	१	९७

श्रोत: संस्थागत सर्वेक्षण, २०७७

८.४ योजना व्यवस्थापन

योजना व्यवस्थापनको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा समिति गठन भएको
- वार्षिक बजेट तथा कार्यक्रम तर्जुमा सम्बन्धि कार्यविधि स्वीकृत भएको वार्षिक तथा आवधिक योजना तर्जुमा प्रकृयालाई व्यवस्थित गर्न ६ वटा विषय क्षेत्रगत योजना तर्जुमा समिति गठन भएको
- वस्तीस्तरबाट प्राथमिकीकरण गरी वार्षिक योजना तर्जुमा गरिएको

- वडा तथा गापास्तरीय अनुगमन सुपरिवेक्षणका समिति गठन गरिएको
- अनुदान व्यवस्थापन कार्यविधि तयार भई लागु भएको
- योजना अनुगमन मापदण्ड लागु भएको
- संघ तथा प्रदेशस्तरबाट विविध योजनाहरु गापामा सञ्चालन भएको र सो सञ्चालन गर्न गापाले सहजीकरण गरीरहेको
- योजना तथा कार्यक्रमहरुको वार्षिक समिक्षा गोष्ठी गरी आवश्यक अभिलेख राखिएको

८.५ बित्तीय श्रोत परिचालन

बित्तीय व्यवस्थापनको समग्र अवस्था देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति र राजश्व परामर्श समिति गठन भएको
- श्रोत अनुमान तथा बजेट सिमा निर्धारण समिति तथा राजश्व परामर्श समिति नियमित रुपमा सकृय रहेको
- गत आ.व.मा ३८ करोड र चालु आवमा ४० करोडको वार्षिक बजेट बनेको
- वित्तीय समानीकरण अनुदान संघबाट ९ करोड १ लाख र प्रदेशबाट १ करोड १ प्राप्त भएको
- शसर्त अन्तर्गत १३ करोड ६५ लाख र प्रदेशबाट १ करोड ५ लाख प्राप्त भएको
- विकास साझेदारको लगानीको लागि संभावना रहेको

८.५.१ बित्तीय अवस्था

लामो समयपश्चात जननिर्वाचित प्रतिनिधिको नेतृत्वमा गाउँपालिका सञ्चालनमा आउनु आफैमा महत्वपूर्ण विषय हो । गाउँपालिका संस्थागत हुने क्रममा आर्थिक सकृयता र सम्पन्नता स्थानीय तहको लागि महत्वपूर्ण विषय बन्दै गएको छ । जनताको चाहना र आवश्यकता पुरा गर्ने दायित्व स्थानीय सरकारको छ भने त्यस्को लागि पालिकाहरुको समृद्धि र स्थायित्व अपरिर्हाय छ । सानीभेरी गाउँपालिकाले आवधिक योजना तर्जुमा गरिरहेको सन्दर्भमा यसको वित्तीय क्षमता के छ भनेर विश्लेषण गर्नु अनिवार्य हुन्छ । यस खण्डमा गाउँपालिकाको वित्तीय क्षमताको विश्लेषण गरिएको छ । संघ, प्रदेश, बिकास साझेदार र अन्य श्रोतबाट प्राप्त हुने आम्दानी र आन्तरिक श्रोतलाई आधार मानी यो विश्लेषण गरिएको छ ।

८.५.२ बिगतमा प्राप्त स्रोतको अवस्था

आन्तरिक गाउँपालिकाको आन्तरिक आय थोरै भए पनि हरेक वर्ष बृद्धि हुदै गएको छ जुन सकारात्मक संकेत हो । आ. व. २०७५/७६ मा संघबाट प्राप्त बित्तीय समानीकरणको बजेट भने घटेर आइए तर पछिल्लो आर्थिक वर्षहरुमा क्रमसः बढिरहेको छ । आ. व. २०७५/७६ मा प्रदेशबाट प्राप्त हुने बित्तीय समानीकरण र सशर्त अनुदान अन्तर्गतको बजेट घटेर आएको छ । यस कुरामा पालिकाले सहजीकरणको भूमिका बढाउनु पर्ने देखिन्छ ।

तालिका ४४ गाउँपालिकाम बिगत ४ वर्षको आम्दानी (रु हजारमा)

बजेटका स्रोतहरू	२०७४/७५	२०७५/७६	२०७६/७७	प्रवृत्ति प्रतिशत
क. आन्तरिक आय तथा रोयल्टी	२५६०	३८५८	७१८८	०.१७
१. आन्तरिक आय रकम	२,५६०.००	३,८५८.००	७,१८८.००	४५.७३
द. रोयल्टीबाट प्राप्त रकम				
ख. संघीय सरकारबाट प्राप्त जम्मा अनुदान	२७३१०१	२६७४३७	३०९३००	१०.७२
१. वित्तीय समानीकरण अनुदान	१८७,७२६.०	८२,४००.०	८७,८००.००	-१५.१५
द. सशर्त अनुदान	८५,३७५.००	१३९,१९९.००	१३६,५००.००	३२.१८
३. विशेष अनुदान रकम			७,०००.००	१४.२९
४.समपुरक अनुदान रकम			३,०००.००	८.८९
५. राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम		५३,८३८.००	७५,०००.००	१३.४१
ग. प्रदेश सरकारबाट प्राप्त जम्मा अनुदान	०	१५४९२	४०१२६	२.६५
१. वित्तीय समानीकरण अनुदान		४,९९२.००	१०,१२६.००	४९.३४
द. ससर्त अनुदान			१०,५००.००	-२३.८१
३. विशेष अनुदान	-		६,५००.००	-१२.८२
४. प्रदेश सरकारबाट प्राप्त समपुरक अनुदान	-	१०,५००.०	१२,६००.०	-०.२१
५. राजस्व बाँडबाँड प्राप्त कुल रकम	-		४००.००	०.७५
घ. अन्य स्रोत	०	०	०	०
१. गैसस, अगैसस, विकास साझेदारबाट				
संचालित आयोजनकार्यक्रममा लगानी रकम				
द. समुदायको लगानी तथा योगदान रकम				
३. निजी क्षेत्रको लगानी रकम	५५२०	५३९९९	९०३५	२५७.४८
ड. अ ल्या			१४८५०	-३३.३३
च. प्रदेश पूर्वाधार बिकास कार्यक्रम	२८१,१८१.०	३४०,७८६.०	३८०,४९९.०	१४.१२

श्रोत: सानीभेरी गाउँपालिका २०७७

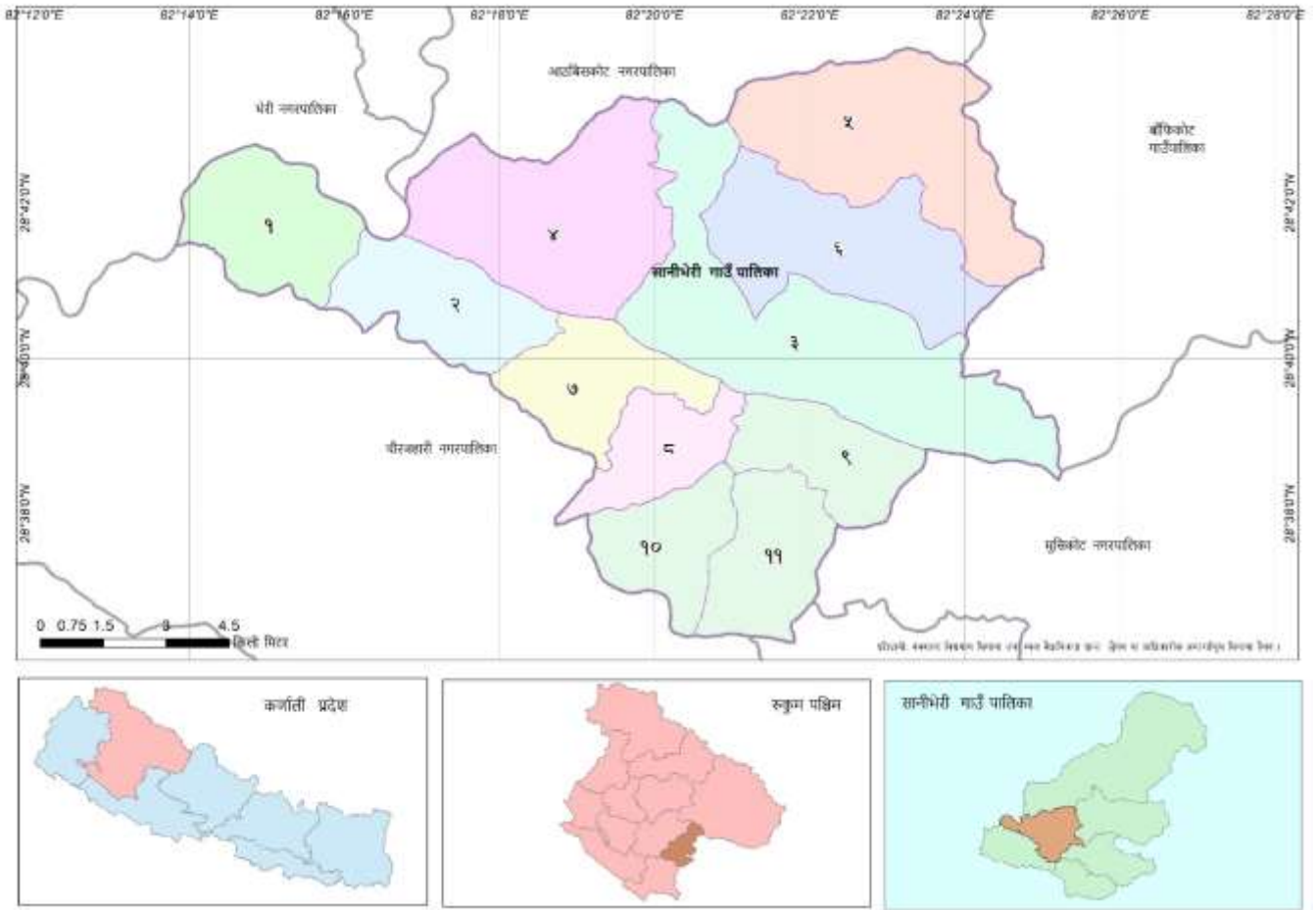
प्रदेश सरकारले सानीभेरीको भूगोलमा सञ्चालन गर्दै आएको भौतिक पूर्वाधारको कार्यक्रम समेत क्रमसः कमि हुदै गएको देखिन्छ ।

अनुसूची १: घरधुरी तथ्यांक संकलकहरू

क्र.सं.	सर्वेक्षकहरू	वडा नं.	गणना गरेको घरधुरी संख्या
१	पुतला पुन्	१	४४१
२	खुम बहादुर पुन्	२	४१०
३	मनकला गुरुङ्	३	३४०
४	पुतला खड्का	३	८५
५	रुपा बिश्वकर्म	३	१४२५
६	सुशिल खड्का	३	२७०
७	ओपेन्द्र ओली	४	५९८
८	डम्बर कुसारी	५	४९१
९	बिपना घर्तीमगर्	६	२५७
१०	दिपक ओली	७	५७
११	बिकाश ओली	७,८	२४१३६६
११	सुबास खड्का	९	५३७
१२	रामबहादुर खड्का	१०	३९५
१३	लक्ष्मण ओली	११	२५५
१४	तिलक कुमार डाँगी	११	२७४
	जम्मा		५,२७७
	निरिक्षक तथा सन्धगत सर्वेक्षकहरू		
१	अभिमान ओली		
२	खगेन्द्र बिश्वकर्म		

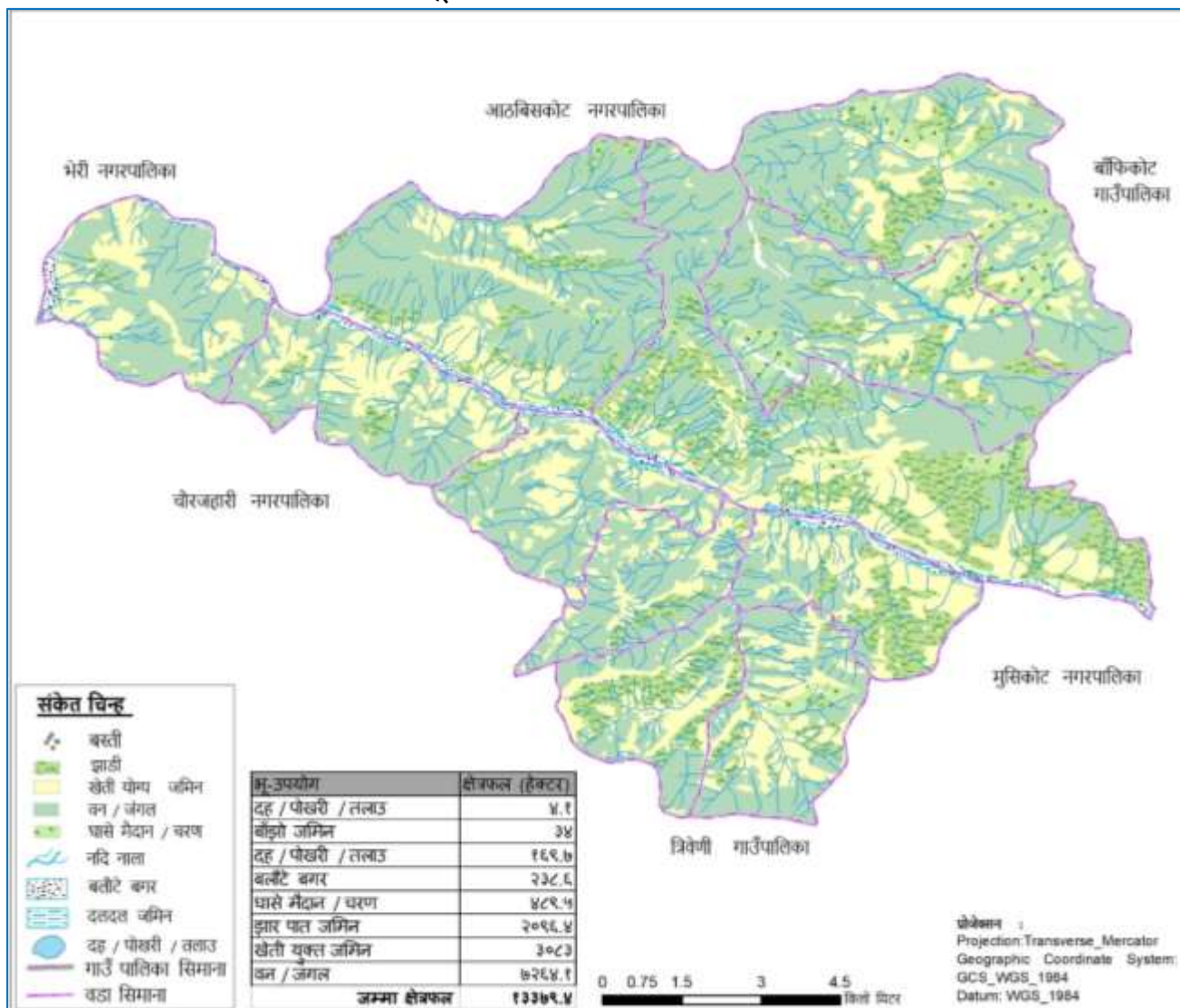
अनुसूची २: श्रोत नक्शाहरू

१. सानीभेरी गाउँपालिकाको अवस्थिति नक्शा

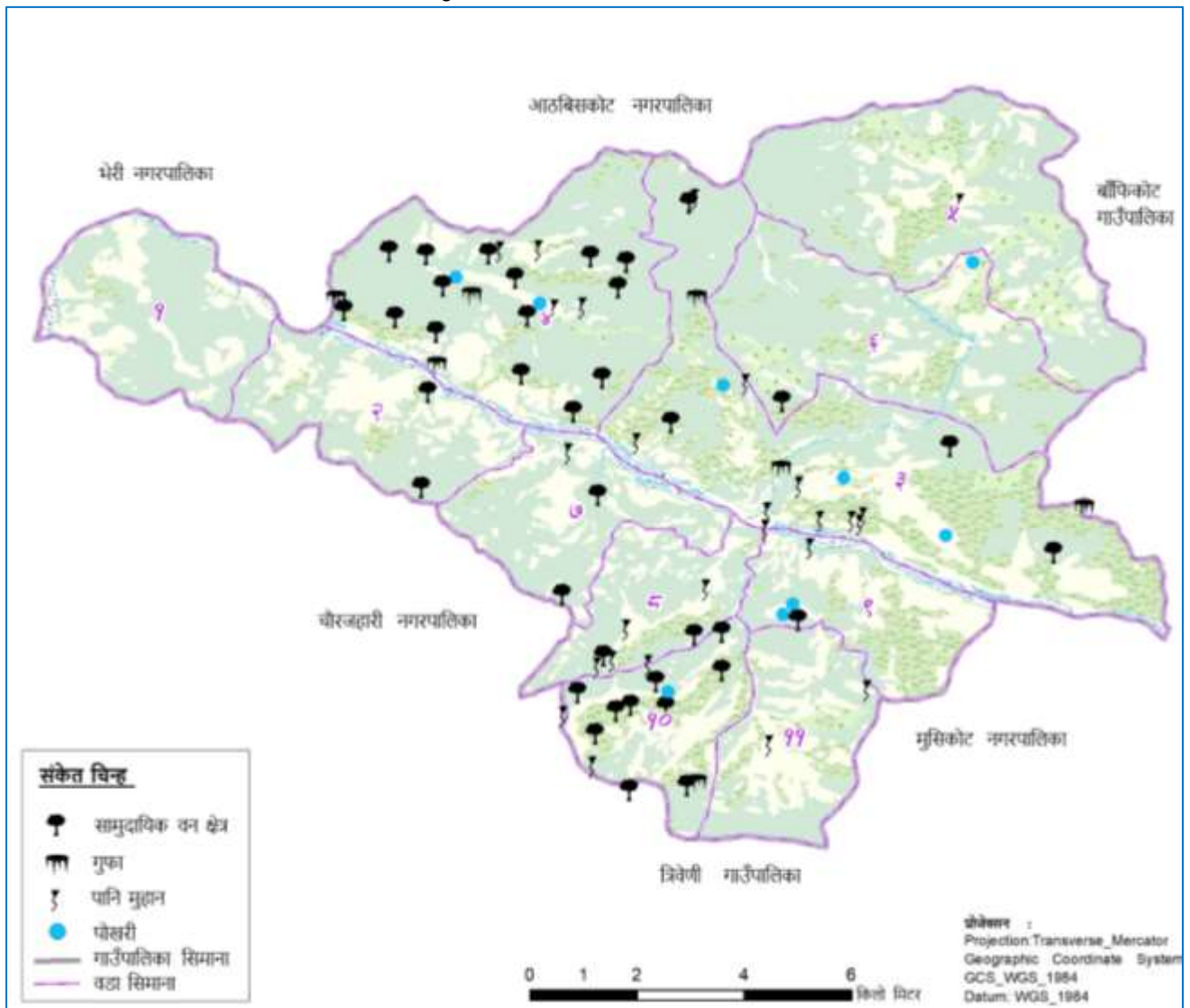

श्रोत: स्थानीय तह पुनरसंरचना आयोगको प्रतिवेदन २०७३

२. सानीभेरी गाउँपालिकाको भूउपयोग नक्शा

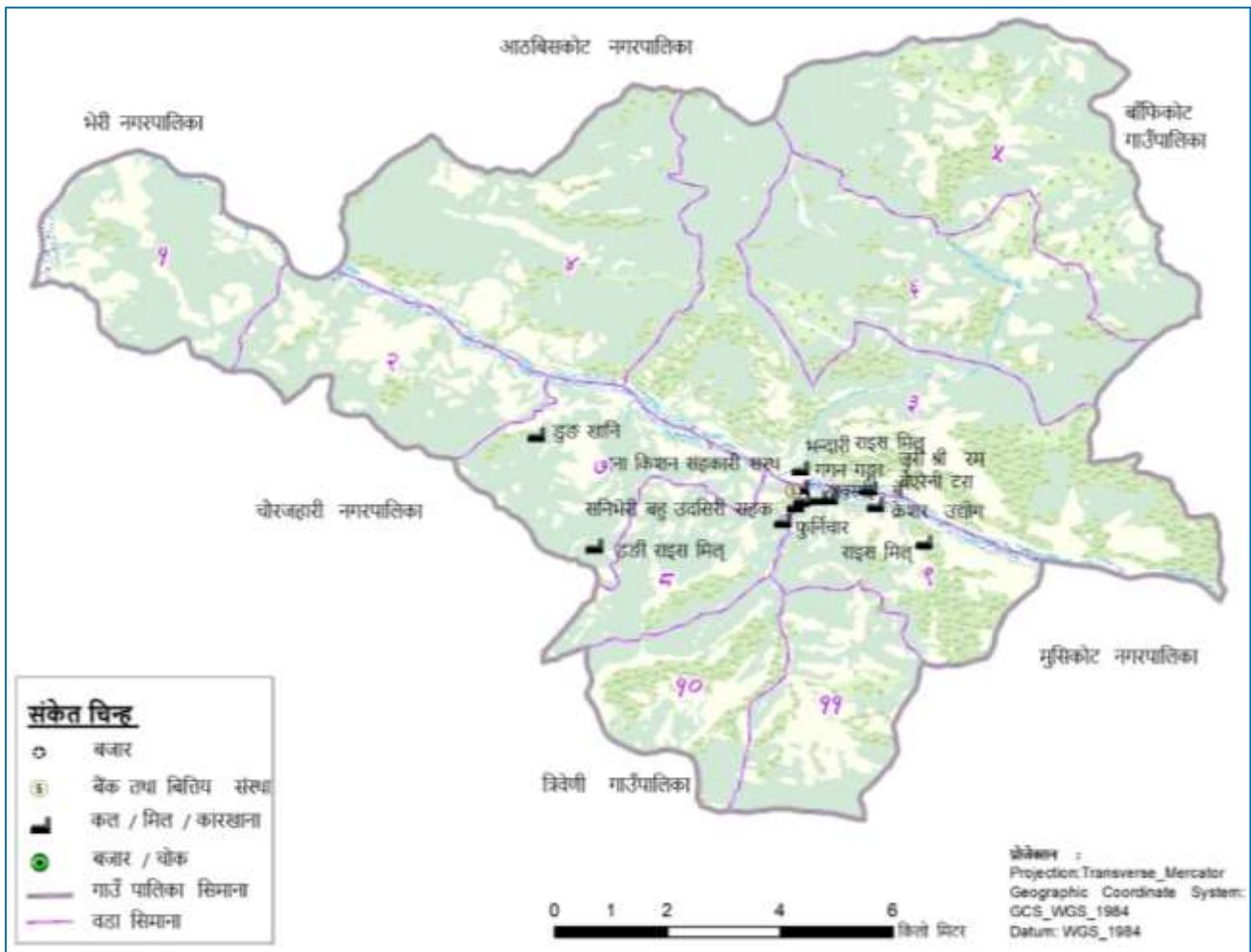

३. सानीभेरी गाउँपालिकाको प्राकृतिक सम्पदा नक्शा

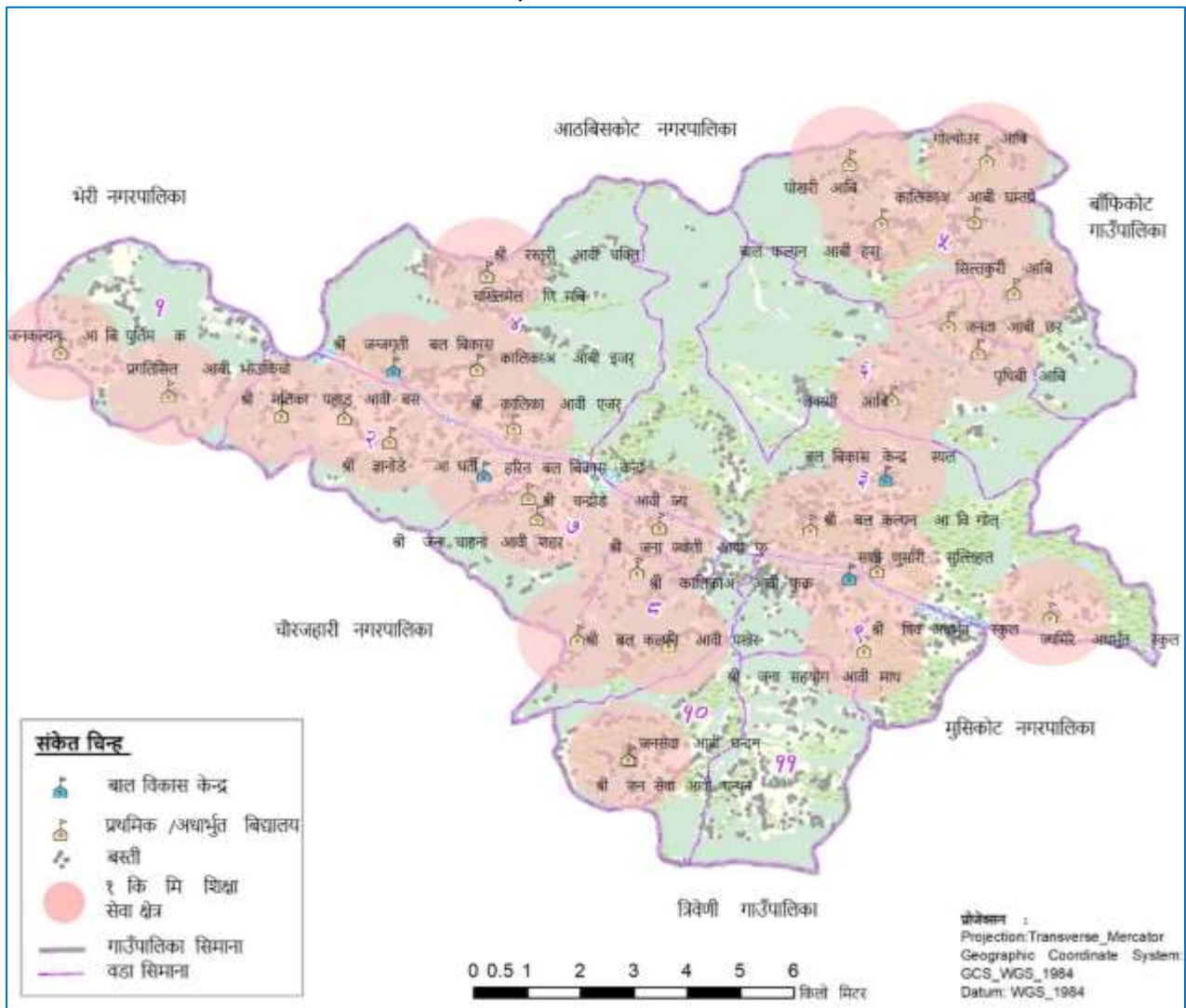

४. सानीभेरी गाउँपालिकाको आर्थिक संरचना नक्शा

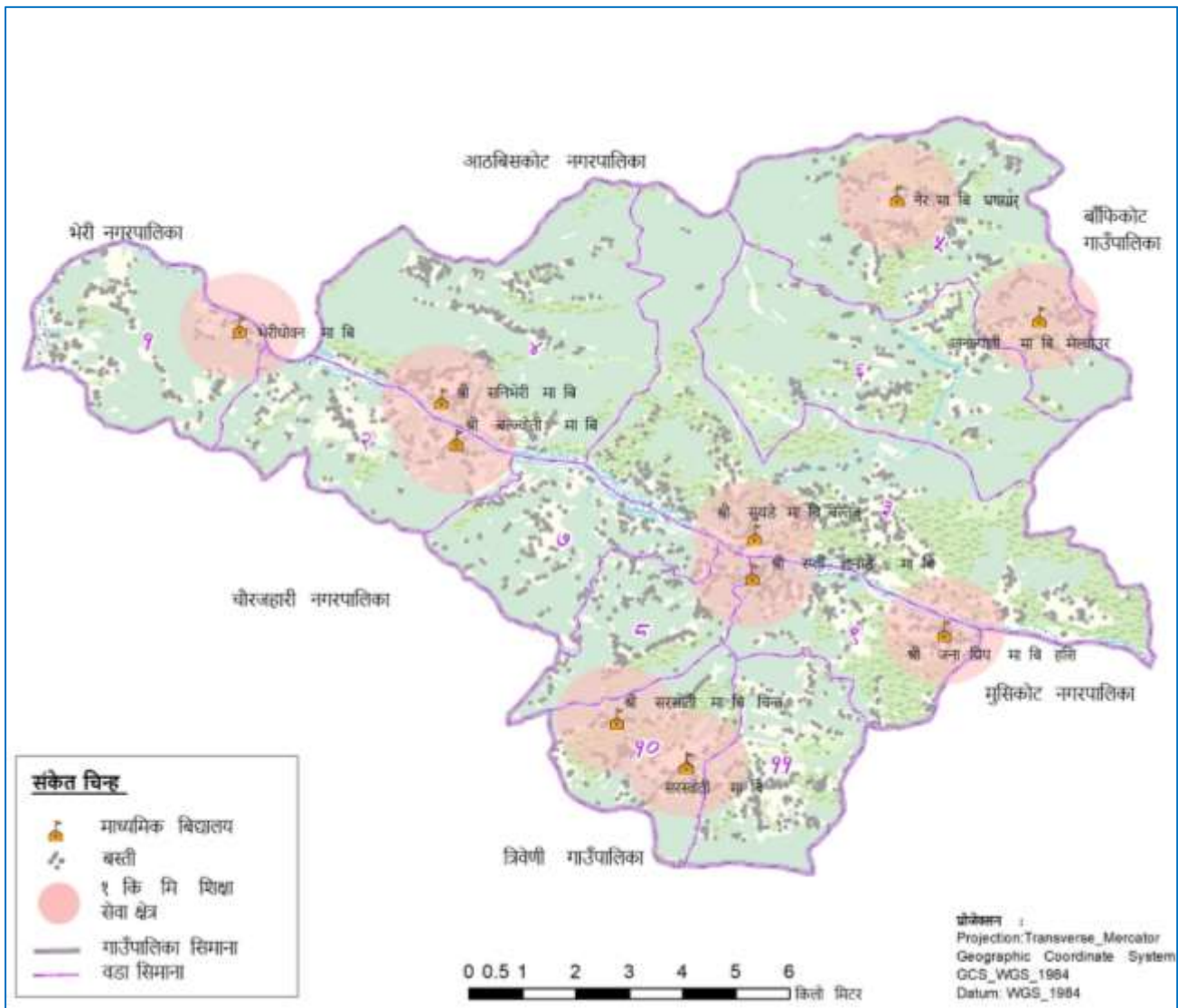

५. सानीभेरी गाउँपालिकाको आधारभूत विद्यालयहरूको बितरण नक्शा

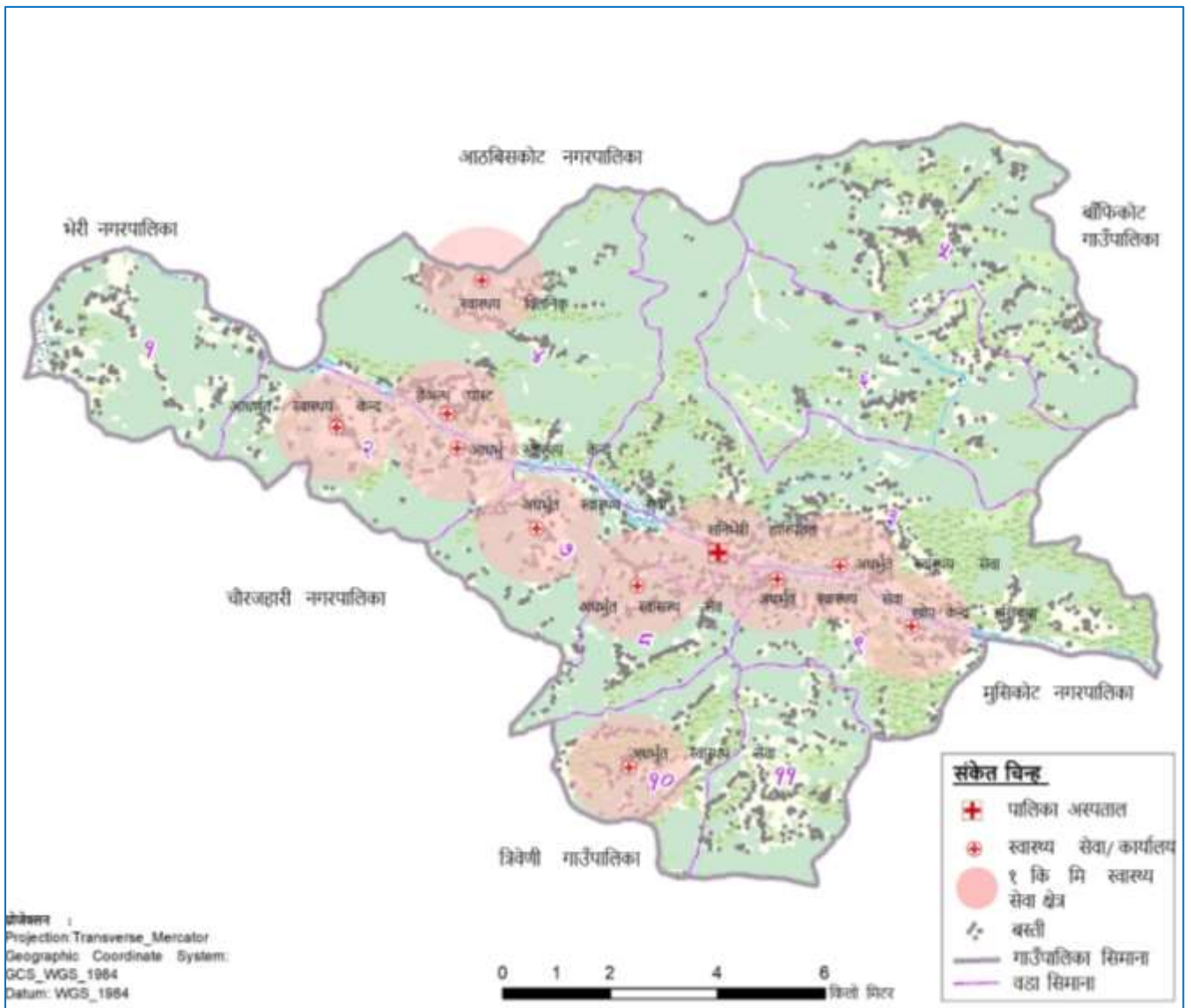

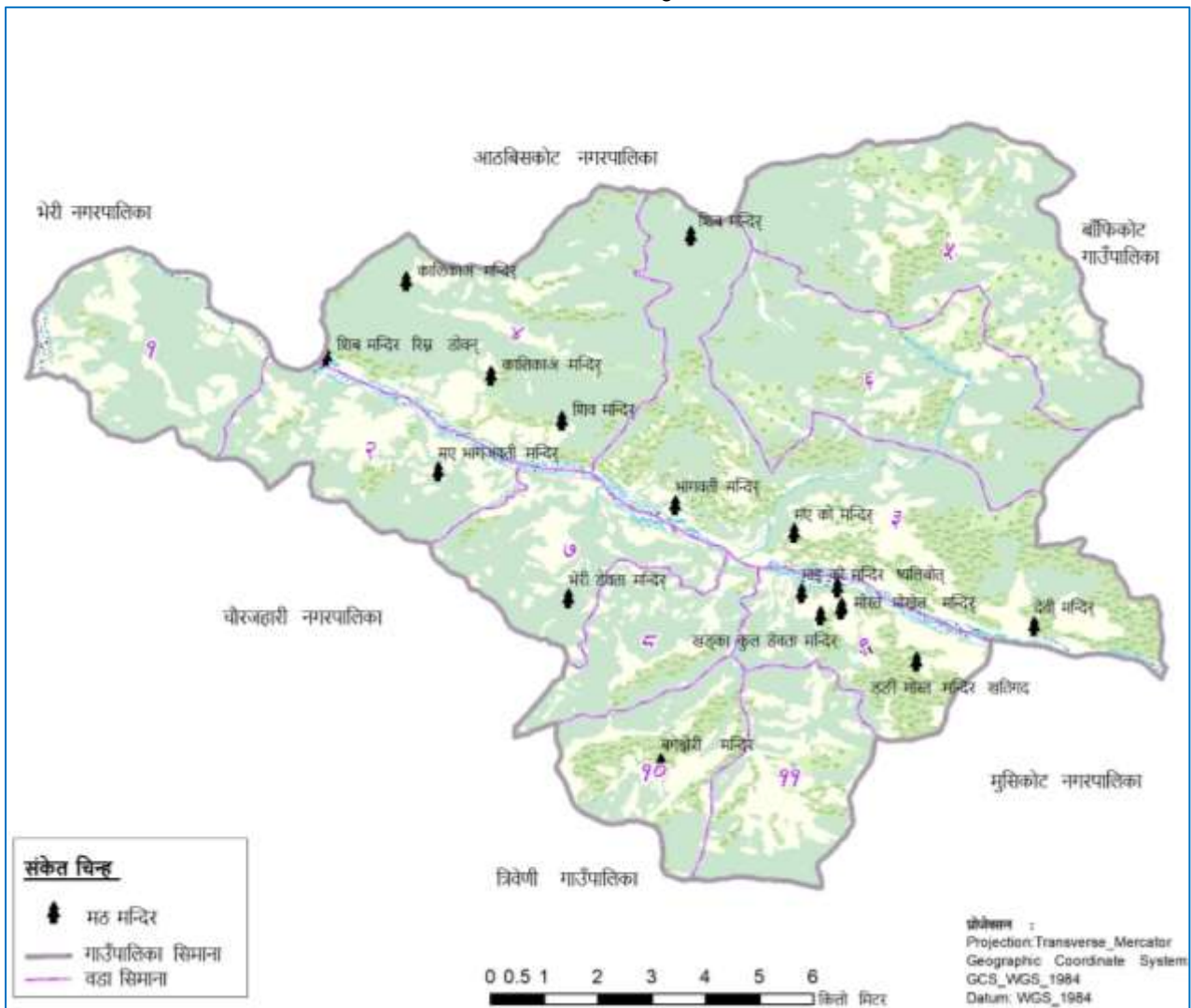
६. सानीभेरी गाउँपालिकाको माध्यमिक विद्यालयहरूको बितरण नक्शा

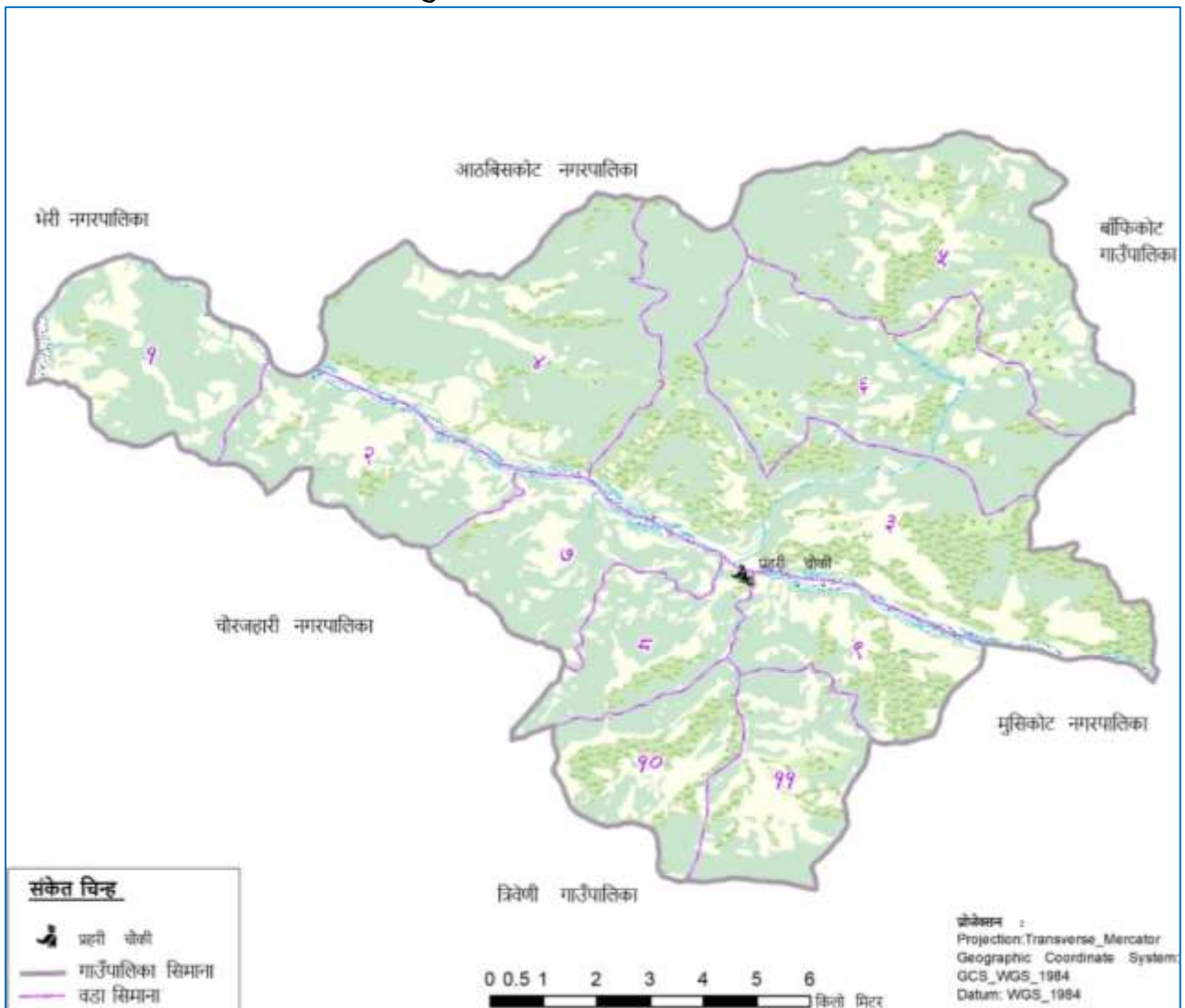
७. सानीभेरी गाउँपालिकाको स्वास्थ्य सेवाको बितरण नक्शा

८. सानीभेरी गाउँपालिकाको धार्मिक तथा साँस्कृतिक सम्पदाहरूको बितरण नक्शा

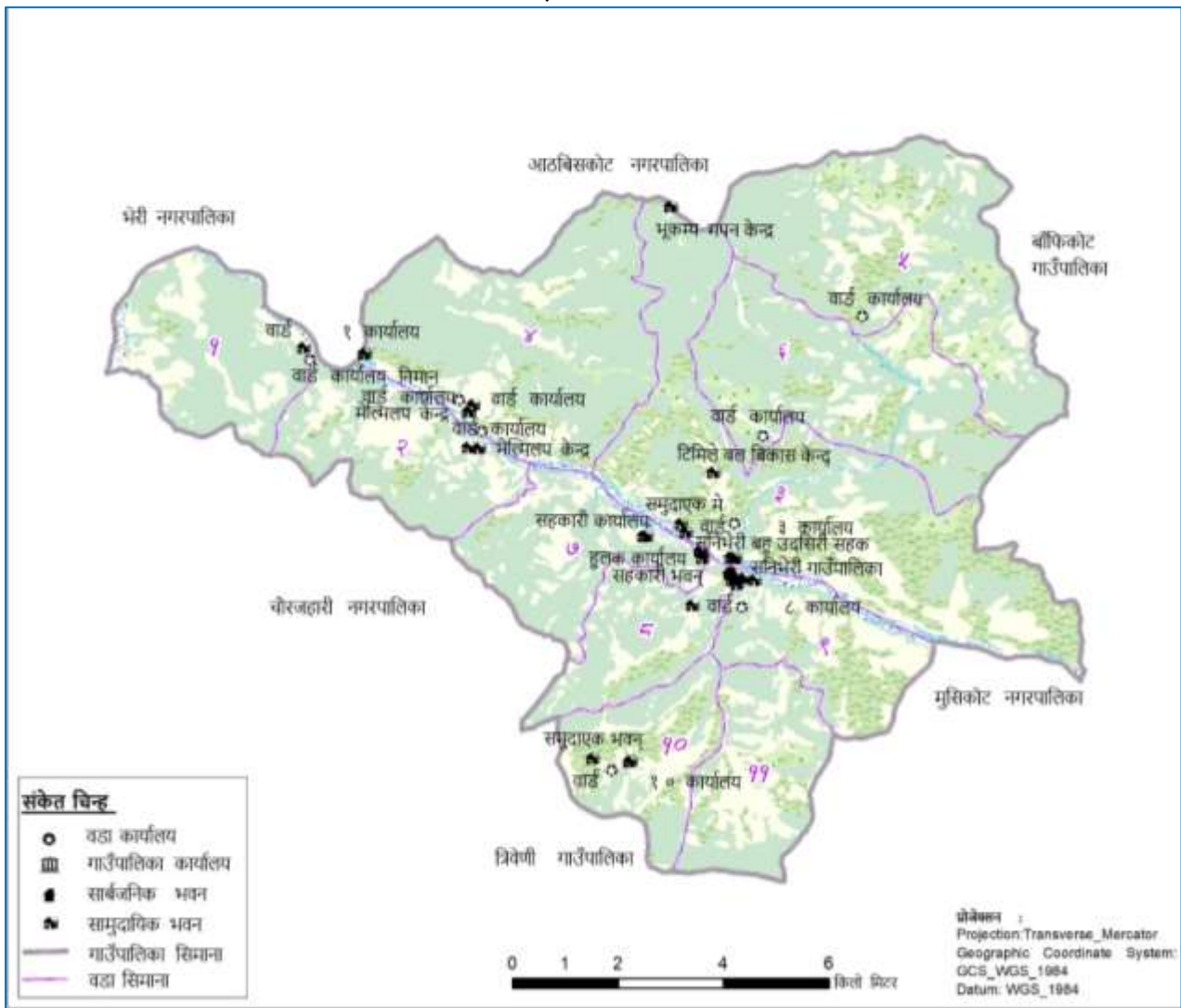

९. सानीभेरी गाउँपालिकाको सुरक्षा सेवाको बितरण नक्शा

१०. सानीभेरी गाउँपालिकामा भौतिक पूर्वाधारहरूको बितरण नक्शा

११. सानीभेरी गाउँपालिकाको सडक सञ्जाल बितरण नक्शा

